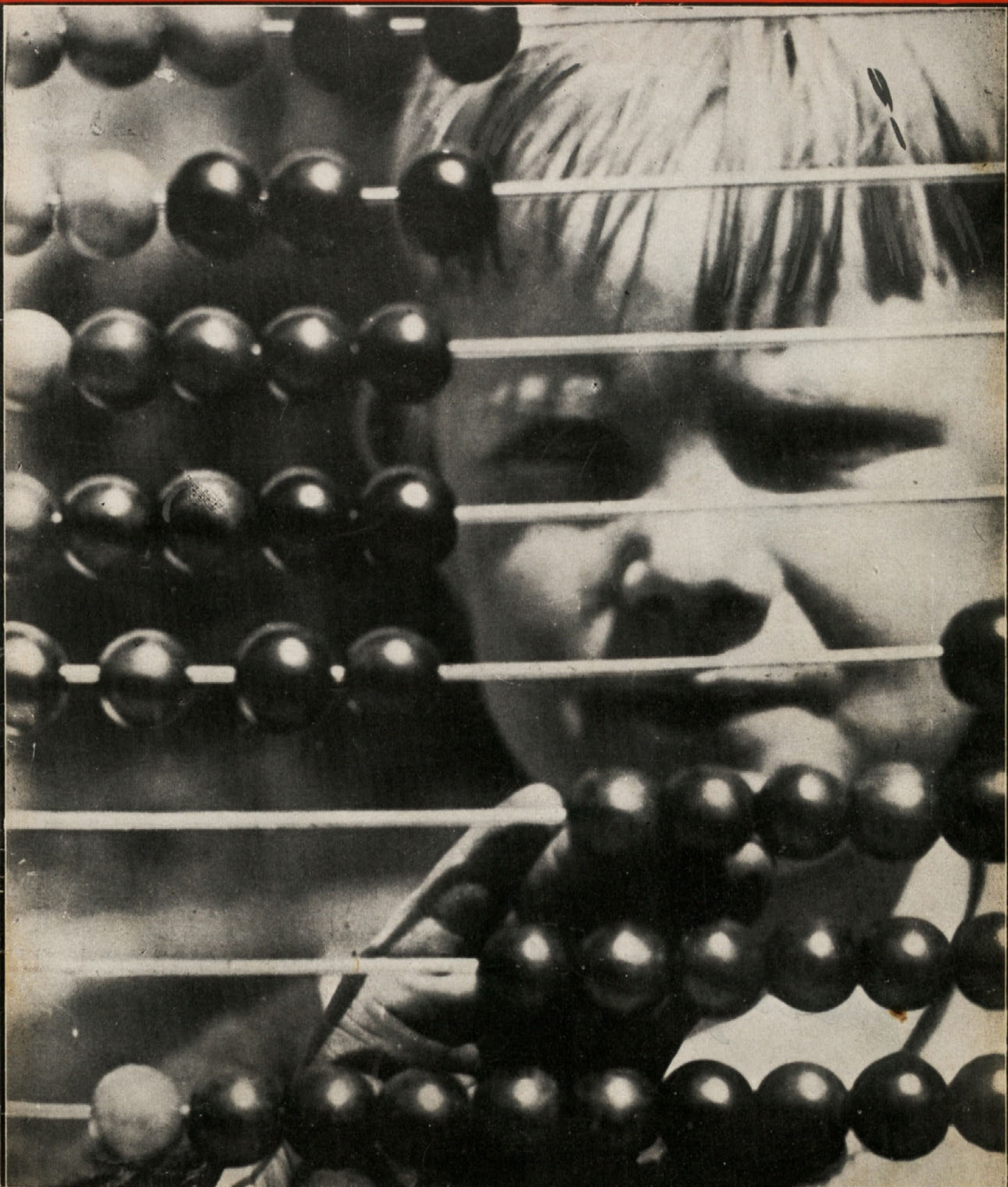

PRIDATELJ

Štev. 1 Leto XI
:: Januar 1937 ::

Priložene so tele knjige:
V platno ali mehko vezana knjiga:
Mantrap I. in II. del.
Romeo in Julija in V mestu gorijo luči.

Glasba?

*Da,
ali samo dobra!*

Siera Radio

Poslušajte in poalejte
nove modele

Siera Radio

aparatov . .

To bo zanje
**NAJBOLJŠA
REKLAMA**

Pooblašчени prodajalci v vseh večjih mestih

Zastopstvo za Dravsko banovino:

BRUNO KLEMENČIČ,
Ljubljana — Miklošičeva 30

Telefon 35-58

I 45784

Negovane žene se ne odrekajo!

Ni zadosti, da se samo včasih uporabljajo dobro milo, ker je treba biti vedno negovan! Žena, ki gleda nase, zelo dobro ve, zakaj daje prednost enemu imenu. Samo zares dobro milo neguje kožo kakor je treba, da ostane vedno lepa.

Med temi 4 vrstami boste našli za Vas pravo

Elida Favorit
že deset let
ljubljenec raz-
vajenih žen.

Elida 7 Coetic
luksuzno milo, ki si ga
lahko vsakdo privoščji,
posebno močnega vonja.

Elida beli španski bezeg
milo snežnobeke barve
— omamljivega vonja.

Elida Lanolin
posebno blago za
občutljivo kožo.

ELIDA MILA

Ime jamči za kakovost!

Reševalcem naših ugank

Kakor doslej, bomo tudi letošnje leto obdarovali reševalce ugank z nagradami. Število nagrad bomo še povečali, in sicer od 5 na 25 za vsako polletje.

Ker so najprimernejša praktična darila, smo se tudi mi odločili zanje in bomo dali tridesetim reševalcem, ki bodo dosegli največje število točk, po eno lepo samoveznico. Vsi ostali reševalci, ki bodo poslali rešitve vsaj trikrat v polletju in dosegli vsaj tretjino možnih točk, bodo pa dobili kot nagrado za svoj trud po eno knjigo naše založbe.

K udeležbi pri reševanju vabimo tudi tiste številne reševalce, ki so uganke sicer reševali, a rešitev niso pošiljali.

Imen nagrajencev v drugem polletju preteklega leta bomo priobčili v prihodnji številki, ker ob času, ko to pišemo, še ni potekel rok za dostavo rešitev iz 11. in 12. številke, dotlej pa prosimo reševalce, naj nam vsak izmed njih pridobi vsaj enega novega naročnika. Za trud se mu bomo seveda oddolžili z lepo posebno nagrado.

Rešitev ugank iz štev. 11.

Posetnica: Carinski posrednik (8).

Izpremenilnica: ničla, kovina, sekira, Solun, zidar, goban, ropar, osat, merilo, zamuda, rubin, patina. — Cloveku ni dobro samemu biti (9).

Križanka: Vodoravno: okarina, politik, Ezav, nada, Rabat, ded, ali, ep, tam, Simon, Avala, in, Jim, Alepo, ara, zabo, ar, rt, mati, oaza, in, Ana. — Navpično: opereta, Azori, koza, Avila, Alabama, Ebro, rival,

lepota, It., Tisa, oj, za, Nin, Man, akademija, deponirati, Arad, Marina (15).

Vremenska uganka za november: Vzemi najprej srednjo vrsto in jo beri od desne proti levi, potem prav tako prvo, zadnjo, drugo in četrto vrsto, pa dobiš:

Elizabetha — mokra teta,
za pomlad sneg obeta (8).

Zložilnica: Krava pri gobcu molze (6).

Dopolnilnica: Najdražja je rdeča streha na nosu (8).

Steber: Davorin Jenko (6).

Rešitev ugank iz štev. 12.

Posetnica: Odvetniški pripravnik (9).

Dopolnilnica: Anton Ingolič (8).

Vremenska uganka za december: začneš brati v spodnjem desnem kotu, potem navzgor in okoli do srede, pa dobiš: Kakor vreme na Silvestrovo kane, tako do konca leta ostane! (10).

Zlogovnica: kresilo, Doboj, okolica, rejenec, slikar, esperanto, šarenica, epidemija, Sodoma, Erazem, Nanos, cviljenje. — Kdor se še sence boji, prida ni.

Magičen lik: kresilo, Doboj, okolica, rejenec, slikar, esperanto, šarenica, epidemija, Sodoma, Erazem, Nanos, cviljenje (8).

Premikalnica: Apenini, Himalaja, Pireneji, Alpe (10).

Vreme: Vzemi v vseh krajih tiste črke, ki jih povedo številke ur in minut, pa dobiš: Z vsako uro smo bliže smrti (9).

030028625

Uganke števil. 1.

Zlogovnica. (10 točk.)

Iz zlogov: bi, ca, ca, ca, e, de, di, dre, e, es, ev, grad, kij, ko, li, lje, mund, ni, nin, nje, no, o, od, par, pru, ra, rai, ser, ska, sta, su, šaj, ta, ti, ton, ve, že,

sestavi naslednje besede: 1. kraljev grad; 2. bližina mesta; 3. školjka; 4. evropska država; 5. dunajski dramatik in igralec; 6. tat; 7. kemikova priprava; 8. rusko mesto; 9. razmerje; 10. vzgajanje živali; 11. moško ime; 12. rastlina.

Vse prve in tretje črke, brane od zgoraj navzdol, dajo pregovor.

Zložilnica. (7 točk.)

lav, ina, nas, nag, rim, slo, esp, ama, kdo, oln, ravi, cen, jse.

Zloži te skupine črk tako, da boš dobil pregovor.

Črkovnica. (12 točk.)

P P O A S J T Č A E V
R E J D E R I Ž Z E V
O E L T R S M U Č P E
H K U A M K E O N S I

Posetnica. (8 točk.)

JUC. Niko Češarek

Kaj je ta gospodič v resnici?

Magičen lik. (5 točk.)

A A A A A
A D K K N Besede pomenijo: 1. pravljeno bitje; 2. star denar; 3. vrsta zračne turbine; 4. električen pol; 5. ukrajinsko ime.
N O O O O
R R R R R
S Š T T T

Dopolnilnica.

(7 točk.)

• • • • z • rnik, tol • • • • •, t • • • • elj,
d • • • • inja, klj • • • • •, r • • • • ep,
gob • • • • •, p • • • • ost, • • • • zika,
pr • • • • lica, • a • • eln • k.

Vstavi name to pik prave črke, da dobiš besede. Nove črke dajo pregovor.

HERSAN ČAJ

Ne bodite neprijateljica sama sebi!

Mar ne veste, da je

HERSAN-čaj

pri obolenjih želodca, jeter in ledvic dobro sredstvo?

Obolenja ob premeni in bolečine pri mesečnem perilu (menstruaciji) ublaži **HERSAN-čaj**!

Ali Vas ovira debelost? Ali hočete biti vitki?

Potem pijte **HERSAN-čaj**!

Čemu bi trpeli bolečine zaradi revmatizma in protina, če ni treba?

HERSAN-čaj je sredstvo, ki Vam lahko olajša muke.

HERSAN-čaj pomaga pri poapnenju žil (arteriosklerosi) in zlati žili (hemoroidih).

HERSAN-čaj se dobiva v **vseh lekarnah** samo v originalnih omotih.

Zahtevajte brezplačno brošuro od tvrdke

RADIOSAN, Zagreb, Dukljaninova ulica 1

Reg. min. soc. pol. in nar. zdr. št. 19 434/3.

SMUČARJI! TURISTI!

Kmalu bo zima in smuka!

Zaradi tega Vas vljudo
vabimo, pridite čimprej v

športno trgovino

ALPINA

LJUBLJANA, Tyrševa 7

Kdor prej pride,
prej — smuča!

ki Vam nudi v bogati izbiri
in po zmernih cenah samo
prvo vrstne potrebščine za

smučanje, zimsko
alpinistiko, telovadbo,
sankanje, drsanje id.

Lastna tvornica telovadnega orodja in smuč!

Stopnice. (6 točk.)

LA - - - - -
- LA - - - - -
- - LA - - - - -
- - - LA - - - - -
- - - - LA - - - - -
- - - - - LA

Besede pomenijo: 1. ameriški polotok; 2. lokalna bolezen; 3. del Romunije; 4. angel; 5. lažni bolnik; 6. upornik, ki se je bojeval proti rodnemu mestu; 7. žensko ime.

PREMIKALNICA (5 točk.)

E L B A S A N
B R A D A Č
S A L V U S
P L A N O T A
S A T E L I T
L J U D O V L A D A
R U A N D A

Besede pomikaj tako drugo pod drugo, da dobiš v treh zaporednih navpičnih vrstah pet jugoslovanskih rek.

Rešitve sprejemamo do 20. januarja. Imena nagrajencev drugega lanskega polletja prinesemo v prihodnji številki.

Lepa in negovana!

Boljše sodbe o lepi ženi ni mogoče dati, kakor če se pravi: ... in kako je negovana! Nežna, čista polt da slehernemu obrazu ljubkost, kar ga dela lepšega. Tako mladostna je lahko tudi Vaša polt...

Vsaka žena je danes lahko lepa, ako se prav neguje. Elida krema Ideal, ta suha krema za podnevi, pomaga kot nobena druga. Ona napravi polt medlo in enakomerno lepo. Varuje polt, je idealna podlaga za puder. Ker vsebuje hamamelis* je postala Elida krema Ideal pravo polepševalno sredstvo!

ELIDA KREMA IDEAL

* Po sodbi zdravniških avtoritet ima hamamelis poseben učinek na oživitvev stanic in s tem v zvezi na obnovitev kože.

Kodrček.

Porenta je zaljubljen. V lepo, svetlo-laso, prijazno gospodično.

Ves nesrečen je Porenta. Hodi za njo, od daleč jo opazuje, pisal bi ji rad, pa se ji ne upa...

Pa sreča šestletnega bratca svoje oboževanke. Ustavi ga in mu reče:

«Kodrček tvoje sestre bi rad imel. Kovača dobiš, če mi ga prineseš...

Fantek ne premišlja dolgo, ampak hitro odvrne:

«Kovača za kodrček? Pet mi jih dajte, pa ji ukradem vso lasuljo.»

Pozna jo.

«Karte za gledališče sem dobil, Pavla.»

«Prav! Takoj se bom oblekla.»

«Da, le obrni se! Predstava je že jutri zvečer.»

Zakaj.

«Zakaj se pa pudraš, Minka?»

«Ker moški ne marajo neposlikane resnice.»

Iz zgodovine.

«... torej, Pepček, povej mi kaj o preročišču v Delfih!»

«V delfijskem svetišču je sedela neka gospa na stolu in pripovedovala svečnikom dvoumne reči...»

Spoved.

Nekoč je neko odevtelo dekle pri spovedi priznalo, da je padlo... Župnik se je temu zelo začudil in ko jo je vprašal, kako je bilo to v njenih letih mogoče, je sramežljivo odgovorila:

«Oh, prečastiti, saj je že dosti let tega. Toda to rada povem pri vsaki spovedi, ker je moj najlepši spomin iz mladosti.»

Razdelitev časa.

«No, kako se kaj v zakonu počutiš?»

«Imenitno. Z ženo sva lepo razdelila čas. Dopoldne dela ona, kar hoče, popoldne pa jaz, kar ona hoče.»

Saj ni oženjen.

Star gospod je videl dvanajstletnega dečka ob dveh zjutraj na cesti. Stopil je k njemu:

«Ti bi moral biti pa že davno doma!»

Deček ga je debelo pogledal.

«Zakaj pa? Saj nisem oženjen.»

Razlika.

Pepe stoji na postaji.

«No?» ga vpraša Peter, «ali pričakuješ svojo ženo?»

Pa zagode Pepe:

«Kaj se pravi, pričakujem? Danes se vrne.»

Pomagalo je.

Potujoče gledališče je priredilo v neki vasi predstavo. Drama, ki so jo kazali, je bila strahotna, toda občinstva ni gnila. Še več! Nekateri neotesanci so se na najbolj žalostnih mestih smejali. Po drugem dejanju je bil ravnatelj tega že sit. Stopil je pred oder in dejal:

«Če se cenjeno občinstvo ne bo nehalo smejati, bomo prisiljeni prvi dve dejanji ponoviti.»

In pomagalo je. Nihče se ni več smejal.

Med prijateljicama.

Pavla: «Zmotila si se, ko si rekla, da se doktor Petelin ne zmeni zame. Včeraj mi je rekel, da bi me iz ljubezni najrajši kar pojedel.»

Marta: «Čestitam! Meni je zadnjič rekel, da je njegova najljubša jed — gosja pečenka!»

Kakor si človek postelje.

«No, Andrej, ali si srečen s svojo ženo?»

«Hm, to se ne da kar tako reči. Šivati se je učila, pa ne šiva, krpati in plesti se je učila, pa zdaj ne mara, kuhati pa se ni učila, a vendar kuha...»

Nivea-creme varuje Vašo kožo

Ne slabo vreme, ne domača opravila ne morejo škodovati koži, če jo negujete z Niveo. To svojo lastnost, ki kožo varuje in hkrati olepšava, ima Nivea zahvaliti Euceritu, ki ga ima v sebi in ki nadomešča naravno masčobo kože. Zato je tudi Nivea nekaj čisto posebnega in se ne da z ničimer drugim nadomestiti. Vaša koža potrebuje Niveo, da ostane mladostna in lepa.

Jugoslov. P. Beiersdorf & Co.
d. z o. l., Maribor.

Previdna.

Hudo bolan mož ženi, sedeči ob njej, govori postelji: «Draga Micka, zdaj mi lahko vse poveš, čutim, da moram umreti. Ali si mi bila zvesta vsa ta dolga leta najinega zakona?»

Žena: «Ampak — kaj pa, ko bi ti ne umrl?»

Vestnost.

«Kako je to, da prihajate v pisarno, danes je vendar pogreb vaše tašče?»

«Gospod šef, najprej dolžnost, potem šele veselica.»

Ljubavni pogovor.

Ona: «Ali me imaš rad?»

On: «Kdo?»

Ona: «Ti!»

On: «Jaz?»

Ona: «Da!»

On: «Ne!»

Zavarovanje.

V zavarovalnico je prihitel gospod Pikuš, češ da bi se rad dal zavarovati.

Ker je bilo že pozno, mu pravi uradnik, naj pride drugi dan. Gospod Pikuš pa sili in sili, da bi se zavarovanje sklenilo takoj:

«Vraga, kaj se vam pa tako mudi?» vpraša uradnik.

«No, seveda se mudi — veste, že gori!»

Mož se vrača z dopusta.

«Kaj, na dopustu si izgubil poročni prstan?» ga sprejme žena.

«Da, ker mi nisi zašila luknje v žepu telovnika.»

Izključeno!

Gospod Sušec hodi po Ljubljani — groza ga je videti! — z obvezano glavo.

«Kaj se vam je pa pripetilo?» je bil radoveden gospod Dežman.

«Peklenški avtomobili!» se jezi gospod Sušec.

«No, ampak boleznina, ki jo dobite!»

«Od koga? Saj sem se vozil sam!»

Krasne počitnice.

Znan bankir je rekel svoji ženki:

«Preveč si utrujena, dragica, odpelji se v kopališče!»

Po nasvetu pozornega soproga se je dragica odpeljala v kopališče, se nastanila v lepem hotelu, seveda ne sama, ampak v družbi kavalirja.

Čez tri dni je hotel bankir svojo ženo presenetiti in je telefoniral v hotel:

«Halo, ali je tam gospa Steljanova?»

Sobarica mu je odgovorila:

«Ne, gospa je pravkar odšla na izprehod, toda pokličem vam k telefonu gospoda.»

Prizor na ulici.

Ob hodniku je velika mlaka. In pri mlaki bradati gospod, ki kar naprej brska s palico po mlaki. Mimo idoč se seveda ustavljajo in vsi, ki imajo palice, začno tudi z njimi brskati po mlaki. Ko se jim zdi to že preneumno, vpraša eden izmed njih: «Gospod, kaj pa prav za prav iščete?»

«Žvečilni gumi mi je padel v mlako.»

«Žvečilni gumi? In tega iščete? Menda ga vendar ne boste deli več v usta?»

«Ne. Ampak v njem je vse moje oboje.»

Kako sem se znebila potenja pod pazduho.

»Odorono« me varuje neprijetnih duhov, madežev na obleki in neznoznega potenja pod pazduho, česar se mora vsaka ženska ogibati.

»Odorono« ne deluje samo začasno kakor ostala deodorantna sredstva. »Odorono« zares odpravi potenje. »Odorono Regular« (rdeči) za normalno kožo popolnoma odpira potenje. »Odorono Instant« (beli) je za občutljivo kožo n za uporabo podnevi.

ODO-RO-NO

Še je čas, da razveselite za božič svoje domače s praktičnimi darili za smučanje.

Otroške smuči, kompletne, palice in stremena samo 120 din

Damske smuči, kompletne, palice in stremena samo 165 din

Moške smuči, kompletne, palice in stremena samo 185 din

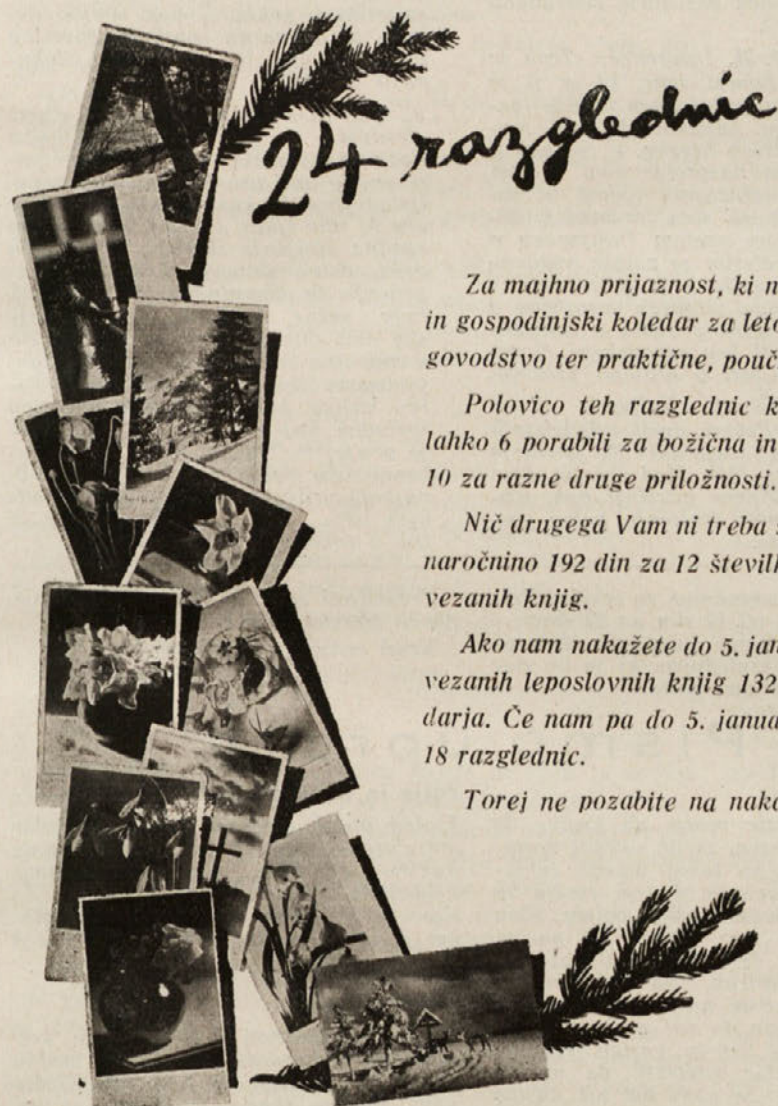
Velika izbira. — Zaloga vseh vrst maž, palic, čevljev, vetrnih jopičev itd.

**KOLB &
PREDALIČ**
Ljubljana, Kongresni trg 4

ilustrirana revija
januar 1937 * leto XI

prijatelj

š t e v i l k a 1

24 razglednic

dobite zastonj

Za majhno prijaznost, ki nam jo napravite, Vam takoj pošljemo 24 razglednic in gospodinjski koledar za leto 1937., ki ima 120 strani, celotno gospodinjsko knjigovodstvo ter praktične, poučne in zabavne ilustrirane članke.

Polovico teh razglednic kažejo te pomanjšane sličice. Izmed njih jih boste lahko 6 porabili za božična in novoletna voščila, 4 za Veliko noč, 4 za godove in 10 za razne druge priložnosti.

Nič drugega Vam ni treba storiti kakor to, da nam nakažete do 5. januarja 1937 naročnino 192 din za 12 števil «Priatelja» in za novo leposlovno zbirko v platno vezanih knjig.

Ako nam nakažete do 5. januarja 1937 za 12 števil «Priatelja» in za 10 mehko vezanih leposlovnih knjig 132 din, Vam pošljemo 24 razglednic, toda brez koledarja. Če nam pa do 5. januarja nakažete naročnino za pol leta, Vam pošljemo 18 razglednic.

Torej ne pozabite na nakazilo naročnine do 5. januarja 1937!

*Veseli božič in srečna
nova leta Vam želi
uredništvo in uprava
„Priatelja“*

Pridobite nam novega naročnika,

pa Vam damo lepo knjigo, ki si jo lahko sami izberete. Zahtevajte katalog naših knjig (96 strani), ki ga dobite zastonj. Če nam pridobite novega naročnika, ki bo plačal za 12 števil revije «Priatelj» in za zbirko v platno vezanih leposlovnih

knjig vsega skupaj 192 din, dobite knjigo, vezano v platno, v vrednosti 60 din. Če nam pridobite naročnika, ki bo plačal 132 din, si lahko izberete knjigo v vrednosti 40 din. Če pa nam pridobite naročnika, ki si bo naročil samo revijo «Priatelj», dobite knjigo v vrednosti 30 din. Če si hočete torej povečati knjižnico z našim knjižnim darilom, tedaj nam pridobite novega naročnika.

Nove inicialke nam je napravil akad. slikar prof. Mirko Šubic, za kar se mu na tem mestu lepo zahvaljujemo.

Nova zbirka leposlovnih knjig

Doslej smo izdali te zbirke:

Pet zbir leposlovnih broširanih knjig. Vsaka zbirka (1000 strani) za	100 din
Vezano v platno po dva dela skupaj za	160 din
Dve zbirki rodbinskih broširanih knjig. Vsaka zbirka (1000 strani) za	67 din
Vezanih v platno po dva dela skupaj	127 din
Zbirka 6 broširanih zdravniških knjig (600 strani) za	90 din
Zbirka 5 broširanih vzgojnih knjig (560 strani) za	75 din
Zbirka 4 knjig za ročna dela (Šivanje, Vezanje, Za pridne roke — za moža in še kaj (360 strani) za	60 din
Zbirka 7 gospodinjskih knjig (Kako naj kuham, Vrt in moje rože, Naš dom, Kaj moram vedeti, kadar si gradim svoj dom, «Naš dom, kako si ga zgradimo» «1400 nasvetov za dom in gospodinjstvo», «Koledar» (780 strani) za	100 din
Zbirka trgovskih knjig («Sreča je v tebi», «Kako premagam poslovne težave»), vezani v platno, za	62 din
Revija «Priatelj», 12 števil. Po znižani ceni kot naročnik zbirka za	62 din
Revija «Žena in dom», 12 števil. in 10 prilog za kroje in ročna dela za	32 din
5 gospodinjskih knjig za	68 din
	37 din

Letošnja zbirka knjig, ki stane 9 din na mesec je:

1. knjiga. Sinclair Lewis: «Mantrap», II. del. (Prvi del je izšel v zbirki 1936, ki Vam jo bomo priložili z drugim delom.) Roman opisuje avanture dveh ameriških športnikov, ki sta zašla na sever med Indijance. Daleč proč od kulture na Dijoju zapadu se meščan zaljubi v lovčovo ženo, s katero pobegne na preprostem čolnu. Prevarjeni mož zasleduje sestrano dvojico in . . .
2. knjiga. D. H. Lawrence: «Žena je odjezdila». Povest žene, ki se ji je zahotelo življenja izven tesnih zakonskih spon. Zapustila je dom, moža in devetletno hčerko. V tej noveli je prikazano nasprotje med svetom računarjev, običajnih navad in evropske trudnosti srca ter med mitičnim, še živim svetom Indijancev v Mehiki, h katerim se zateče anglosška bela žena (žena, ki je odjezdila), da bi se rešila jalovega evropskega sveta. Pot te žene z doma k Indijancem je hkrati beg evropskega človeka iz sedanosti v mitično prošlost.
3. knjiga. Romain Rolland: «Peter in Lučka». Povest dveh mladoletnih zaljubljenecv traja od 30. januarja do 29. marca 1918. Med večnim strahom, kaj prinese jutrišnji dan, uživata čisto svoje življenje, polno poezije in lepote.

4., 5. in 6. knjiga Agnes Smedley: «Sama». Agnes Smedley izhaja iz najnižjih slojev ameriškega delavstva, dandanes pa je ena najznačilnejših pisateljic Amerike. Njen oče, majhen farmar, je delal pozneje kot rudar v Colorado-Montainsu. Njegova hčerka Agnes je tam odrasla med comboji, med rudarskimi delavci, pijanci, prostitutkami in avanturisti ter živela kljub vsej romantiki težko in grenko življenje. Dosegla je kot hrabra samoukinja znanje in izobrazbo ter napisala knjigo o tem ameriškem peklu. S tem svojim delom je ustvarila najbolj značilno knjigo o ženi in najresnejši dokument Amerike.

7., 8., 9. in 10. knjiga Agnes Günther: «Svetnica in njen norec». (Dušica Rožmarija.) Kakor je že naslov poseben, je tudi vsa knjiga nenavadna. Ustvarjena je kakor nalašč za tihe ure in tihe ljudi. V njej je popisana zgodba življenja deklice, ki je živa duša, polna slutenj, skrivnosti, hrepenenja in domotožja. Iz ljubezni, čiste, nežne ljubezni. To življenjsko delo Güntherjeve, ki je doživelo v izvirniku že davno milijon naklade, prevzame človeka, ki zna brati dobro knjigo, kakor največje umetnine svetovne književnosti. Del Hamsuna je v njej in Dušica je po svoji ljubezni zelo, zelo podobna Viktoriji, najbolj priljubljenemu prevodu zadnjih let . . . Knjiga, ki bo romala iz rok v roke, od duše do duše . . .

Gotovo imate koga, katerega bi se radi spomnili za božič z darilom, ki bi Vam ne povzročilo preveč sitnosti in izdatkov, pa bi vendar vsakomur ugajalo. Ker pa enkratno darilo rad vsakdo pozabi, izberite takšno darilo, da se Vas bo obdarovanec vedno spominjal.

To darilo je dobro urejevana revija in zbirka lepih knjig.

Za tisto, ki jo imate radi, naročite ženski list «Žena in dom» s prilogo za ročna dela in s krojno polo. Saj stane za vse leto samo 68 din.

Tako bo dobila obdarovanka vsak mesec Vaše božično darilo, ki ji bo trajen spomin Vaše pozornosti.

Eno številko «Žene in doma» Vam radi pošljemo brezplačno na ogled.

Zase naročite 10 leposlovnih knjig (1000 strani), ki stanejo mehko vezane 100 din, v platno vezane po 2 dela skupaj pa 160 din. Če naročite celo zbirko,

potem Vam je naročnina za revijo «Priatelj» znižana od 62 din na 32 din.

Vaše darilo bomo naznanili obdarovanki z lepo razglednico, ki jo bo dobila točno z božično pošto.

Prepričani smo, da Vam bo za Vaše darilo iskreno hvaležna.

Vesel božič Vam želi založba

«EVALIT».

Pismo uprave

Reklamacije.

Kadar ne dobite revije ali knjige do 8. vsakega meseca, pišite upravi dopisnico. Uprava bo takoj uvedla reklamacijsko postopanje. Če se revija in knjiga ne bosta našli, potem Vam uprava pošlje nov izvod. To pa se zgodi le tedaj, če boste izgubljene reči za časa reklamirali. Na pritožbe po preteku 15 dni se ne moremo ozirati, ker se takrat ne da več ugotoviti, kdo je prevzel Vaš list in knjigo. Izvolite si to v koledar zapisati, da ne bo kasneje zamer, če nam list ali knjiga poide.

Plačevanje v obrokih.

Tudi letos Vam olajšamo plačevanje v obrokih. Seveda Vas prosimo, da za vsak obrok doplačate en dinar, kolikor znašajo poštni in manipulativni stroški za vsako vplačilo. Če boste plačali v dveh polletnih obrokih, se naročnina zviša za 2 din, pri četrtletnih obrokih za 4 din in pri mesečnih obrokih za 12 din.

Preselitev.

Kadar se preselite, Vas prosimo, da nam to 14 dni prej, preden list izide, sporočite z dopisnico in da zapišete razločno svoje ime, staro bivališče in novi naslov.

Želje in nasveti, pritožbe.

Kadar imate kakšno željo ali kadar potrebujete nasveta ali pa če imate kakšno pritožbo, pišite uredništvu: Ljubljana, Dalmatinova ulica 8. Za nasvete priložite znamko za 4 din, ker si moramo strokovni nasvet šele s pismom poiskati.

Odpovedi.

Če že morate revijo iz katerega koli razloga odpovedati, storite to vedno 15. novembra vsakega leta, ker imamo sicer gmotno škodo. Prosimo Vas pa, da nam, če količkaj mogoče, pridobite za svojo odpoved drugega naročnika. Naša hvaležnost Vam bo vedno zagotovljena.

Položnice.

Če založite položnico, dobite drugo na najbližjem poštnem uradu. Na to zapišite «Priatelj», uprava, Ljubljana štev. 16104.

Razločni naslovi.

Kadar nam pišete, zapišite vselej razločno natančni naslov in priimek. Vesel božič in vso srečo v novem letu želi

UPRAVA

Dalmatinova ulica 8.

V mestu gorijo luči

Nadaljevanje.

«Kaj pa nameravaš zdaj?»

«V vodo zaradi tega ne bom skočila», se je Kristina grenko nasmehnila. «Bom že živela.»

«Takšne te nihče ne vzame v službo.»

«Ne?»

Kristino je od bojazni stisnilo za srce.

«Za kak mesec ne rečem, a nato ti pokažejo vrata. Saj vem za druge, ki so to poizkusile.»

«Da, razumem, a vendar... saj živijo. Imajo otroke, a vendar živijo...»

Kristina je bila kakor omotična. Bala se je, da se ji vsi načrti do zadnjega ne sesujejo v prah. Ne, saj Rozalka je ni hotela strašiti. Toda življenje je poznala bolje ko Kristina.

«Živijo, da», je zategnila Rozalka. «Tako boš lahko tudi ti živela. Stanovanje si moraš najeti, kako sobico, najti dela po hišah. Ne bo lahko, rožice ti ne bodo cvetele.»

«Vem, da ne», se je Kristina oddahnila. «Česa naj tudi pričakujem? Bom že, saj znam delati.»

Pripravljena je bila na vse.

Rozalka ji je skuhala kavo in obrnila pogovor na druge stvari. Izkazala se je zelo požrtvovalno do nje. Morda se je spominjala, kako ji je z živimi barvami slikala življenje v mestu in ji prerokovala srečo. Ali si ni rahlo očitala?

S Kristino je obhodila pol mesta, da sta našli poceni sobo in službo postrežnice pri neki družini.

«Ko boš rodila, ti bom za botro», se ji je ponudila.

«Da?»

Kristina se je zasmejala skozi solze.

12.

Revna sobica, ki jo je Kristina najela in ki ji je služila obenem za kuhinjo, je bila komaj podobna človeškemu bivališču. In vendar, ko je prvi večer zaklenila za seboj vrata, je bila vsa iz sebe od radosti, da ima svoj dom. Med tistimi stenami je bila sama svoja gospodinja, delala je, kar je hotela. «Tu», si je mislila, «bom rodila otroka in ga vzgojila.» To je bilo vse, kar si je mogla želeči.

V naslednjih mesecih je užila vso bedo temnih hiš in ozkih ulic predmestja. In vse ponižanje tistih, ki morajo prosjačiti za delo in živijo iz dneva v dan le iz rok v usta. Temu se ni dalo ubežati. S svojim telesom je bila kakor z verigami prikljenjena na tisto življenje. Le njen duh se je kdaj pa kdaj trgal iz mračne okolice in strmел v višino. Tiho, skoraj plaho je še vedno upala v srečo.

Ne, saj hrepenenje je nikoli ni popolnoma zapustilo, v tem pogledu je bila nepopoljšljiva. V domišljiji si je ustvarila svetove, ki jih ni bilo. Bodočnost si je vselej slikala lepšo, kakor je bila potem v resnici. Ob vsakem koraku je oči hrepeneče upirala nekam predse. Kakor da išče izgubljeni biser. Zagledala ga bo, ležečega v blatu, in ga pobrala.

Bisera ni našla. In ničesar, kar bi moglo olajšati njeno bedo. Ker ni premočno verjela v to, je tudi ni žalostilo. In ni obupala, ko je prvič v življenju okusila lakoto. Prvi mesec, ko je bila za stanovanje potrošila skoraj ves ostanek denarja, si je odrekala hrano. Tisto, kar je prejemale sproti za pranje po hišah, je bilo komaj toliko, da se je vzdržala na nogah. Včasih še toliko ni bilo. Čutila je, da jo zapuščajo

moči. Prenapenjala je sile, nekega dne bi se bila skoraj zgrudila.

«Tako zelo sem šibka», so se ji solze udrle po licih.

«Za hrano se nismo zmenili», ji je rekla gospodinja. «Zakaj pa si ne vzamete predujma?»

Kristini se je življenje odpiralo kakor prepad. Strmela je vanj, se grozila in se kdaj pa kdaj ni mogla načuditi. Stokrat so bile žaljene njene oči in njeno uho. Ljudje, ki so živeli v njeni okolici, niso bili bedni le po telesu. To je ni, kakor mnoge druge, vrglo iz kolesnic, da bi se zavrgla, toda navdajalo jo je z grozo in prešinjalo z drobno bolečino.

Srečavala je ženske, ki so ji z ostrimi pogledi prodirali v nedrje in niso tehtale besed. Smejale so se njeni nosečnosti, v svojih mislih so ji otroka stokrat umorile že v zaplodku. Da, Kristina jih je razumela. Ni bila pokvarjena. Že ob sami misli na to se je vse uprlo v nji.

«Drugega fanta bi si izbrala. Saj si še mlada in ne grda na pogled.»

Kristina jim je odgovarjala le na kratko, ali pa jim sploh ni odgovarjala.

Da, fantje so se vsak dan obregali ob njo, poslušati je morala besede, ki so letele za njo kakor kepe blata. Neki fant s kodrastimi lasmi ji je vsak večer zastavil pot, vsakokrat se ga je srdito otresla.

«Kaj mi hočete?» se je nekoč razburila. «Ali me vzamete takšno, kakršna sem? Takoj! Jaz vzamem tudi cigana, ako me hoče. Le hitro!»

Govorila je iz jeze, toda v nekaterih trenutkih naveličanosti bi bila to tudi res storila. Vrgla bi se bila v naročje vsakomur, ki bi ji bil odkrito ponudil roko.

Fant je bil za trenutek prepaden, a nato ji je odgovarjal razdraženo, skoraj sirovo.

«Pojdite k vragu!» ga je zapodila.

In je bila te odločnosti vesela, kakor da se je s tem maščevala nad svetom.

«Prav si naredila», ji je pritrdilo močno dekle, ki je vodilo štiriletnega dečka s seboj na delo, ko ji je povedala dogodek. «Ne zaupaj mu, četudi bi bil zlat od nog do glave. Vsi so enaki! Moj se mi je potem še drznil približati, a prej, ko sem ga klicala, ga ni bilo od nikoder. Glej, da tudi ti tako narediš s svojim, ako ti pride pred oči.»

Tisto dekle, ki je z zdravo jezo gledalo na življenje, je Kristini ugajalo. Ona ni mogla biti taka. Tudi ji ni mogla takoj odgovoriti. O Primožu je najrajši molčala. Ako je le mogla, ga ni jemala niti v misel. Ni vedela, kaj bi storila, ako bi ga iznenada dobila na cesti. Najljubše bi ji bilo, ako bi nikoli več ne srečala svoje preteklosti.

«Saj ga ne bo blizu», je rekla. O tem je bila tudi prepričana. Zanimale so jo druge stvari. «Lepega fantka imaš», je pogladila dečkovno glavo. «Prve čase je bilo težko, ne?»

«Prve čase ga nisem imela pri sebi. Kako bi sicer mogla delati? Saj tudi ti ne boš mogla.»

Po teh besedah je bilo Kristini neznansko hudo, ostra bolečina ji je predrta srce. Otroci se ji je že oglašal v nedrjih. Izprva se je tega prestrašila, a ko je razumela, kaj se godi, ji je dobro delo. V nji se je oglašalo materinsko čuvstvo. Čimdalje močnejše, bolj živo ko si je zamišljala otroka. Rada bi ga vedno imela pri sebi. To je edino, kar ji je ostalo po

velikem razočaranju. Spominjala se je, kako je nekoč očitala materi obilico otrok. Takrat je ni razumela, zdaj je čutila z njo. S tem so se ji od dne do dne bolj oglašale skrbi. Kako bo živela? Čutila je, da ne bo tako lahko, kakor je spočetka mislila. Nekatero noč dolgo ni mogla zaspiti, od misli ji je hotelo razgnati čelo, zdelo se ji je, da bo ponorela.

Nekega dne je po dolgem času zopet srečala Lojzeta.

Priznala si je, da je včasih mislila nanj, pogosteje ko na Primoža. Pekel jo je spomin na pismo, ki ga je bila raztrgala in sežgala. Besede, ki so prikrito namigavale na Primoža, so govorile resnico. To si je le težko priznala, vendar si zdaj ni tajila. Očitala si je rahlo, zakaj onikrat ni bila krenila v drevored, ki se vleče proti pokopališču. Zdaj se je fant bala srečati. Tako si je mislila, da se ji bo še s pogledom rogal. Da je ni iskal, to je vedela, morda se je je celo izogibal, sicer bi ga bila srečala že kdaj prej.

Ko se je pozno v noč vračala z dela, ga je zagledala pod neko svetilko; prižigal si je cigareto. Čutila je, da je zardela, nehote je pogledala po sebi. Prav tako nehote ji je zastala noga.

Pozdravila sta se. Nastalo je nekaj trenutkov zadrege. Nazadnje sta si morala nekaj reči.

«Kam tako pozno?» jo je vprašal fant.

«Domov. Prej nisem mogla.»

Kakor da ji je očital in se mu opravičuje. V pogledu je bilo sočutje, prav na dnu je trepetalo nekaj nedopovedljivega.

Ali jo sme pospremiti?

Sme, ako nima druge poti. Strah je ni, četudi je ulica samotna. Koliko noči je že šla čisto sama po nji.

Krenila sta ob dolgem zidu, za katerim so sredi vrtov stale gosposke vile. Hodila sta vstric. Lojze je kadil cigareto, Kristina je gledala v tla. Dolgo nista izpregovorila.

«Kako se vam godi?»

«Saj vidite», se je zasmejala kratko, grenko. Glas ji je bil nekam žolčljiv, nič ni mogla za to. «Kako mi more biti v takem položaju, si lahko mislite, akotudi ste moški.»

Ni se mogla otresti razdraženosti, govorila je z nekim odporom proti fantu. Morda zaradi tega, ker se je z vso silo otresala spominov in rahle simpatije do njega.

Lojzeta so besede nemilo zadele, bil je potrč. Nekaj časa je zamišljen gledal v pot, cigareto je mečkal med prsti. Nato se je po strani ozrl na dekletov obraz.

«Zakaj ste hudi name?» jo je vprašal na videz zelo mirno, vendar z rahlim očitkom. «Jaz vam nič nisem storil.»

«Ali sem mar rekla, da ste mi kaj storili?»

«Tega ne, a vendar... Če se spominjate, sem vas svaril... ali ne?»

Besede so jo zadele, kakor da jo je sunil z nožem v srce.

«Ali mi nimate nič drugega povedati?» ga je nemilo prekinila.

Fant je poparjen molčal. Bila je tiho tudi ona. Dospela sta do hiše, v kateri je Kristina stanovala. Obstala sta v senci. Še sta molčala, a zdelo se je, da se ne moreta ločiti, kakor da si imata še kaj povedati.

«Če potrebujete kako pomoč,» si je slednjič upal Lojze, «se lahko obrnete name.»

Besede so mu prišle iz srca. Kristini je bilo, kakor da so se dotaknile najobčutljivejših strun njene duše. Bilo ji je žal, da je malo prej tako govorila z njim. Saj res, kaj ji je storil? Stoji pred njo, kakor takrat, ko jo je spremil do Rozalke, in ji ponuja pomoč. Bila mu je hvaležna. Prav na dnu duše ji je neka misel svetlo zagorela kakor lučka. Spomnila se je na Cirila, pri tem ji je hkrati ugasnilo vsako drzno upanje. Z njim tudi hvaležnost za ponudeno ji pomoč.

«Ne potrebujem ničesar,» je stisnila ustnice.

Čutila je, da mu dela krivico, in se mu ni upala pogledati v oči. Le roko mu je ponujala, fant je ni sprejel.

«V nekaj dneh se Primož vrne iz ječe», je povedal.

Zdrznila se je, kakor da se je nekdo z mrzlo roko dotaknil njenega srca.

«Nič ne vem o tem», jo je stiskalo v grlu.

Takrat, ko je bila najgloblje razočarana, so ji bila otopela vsa čustva do Primoža. Ne bi ga hotela več videti. Prigovarjala si je celo, da ga sovraži. Pozneje ji je prvi, najmočnejši vtis pobledel. Ni rada govorila o njem, preveč jo je bolela prevara. Toda bil je pregloboko posegel v njeno življenje, da bi ga bila mogla do konca pozabiti. Toda mislila je nanj le kakor na človeka, ki ga nikoli več ne bo videla. Ob novici, da pride iz ječe, ji je možnost, da ga bo še kdaj srečala, preživo stopila pred oči. Ali ga še ljubi? O tem nikoli ni razmišljala, niti prisluškovala svojemu srcu. Morda bi ga obsula z očitki. Morebiti bi mu za en sam nasmech vse odpustila in ga objela.

Zaspale so jo misli, da je trpela pod njimi kakor pod svinčeno težo. Kakor omotična je gledala fanta, ki ji je strmel v obraz, kakor da jo izprašuje do dna.

«Če vas poišče, ali ga boste sprejeli?» jo je vprašal čez čas.

Na to vprašanje bi mu ne mogla odgovoriti, četudi bi vedela, kaj naj mu odgovori.

«In kaj potem, če bi ga?» se je otresla.

Fant se je poslovil. Komaj pozdravila sta se, nista si stisnila rok.

Še vedno je stala pred hišo in gledala za njim. Čemu je bila taka? Živo je občutila, da nekaj ni prav storila. Vselej, kadar stoji na razpotju, se ji je težko odločiti za pravo pot. Toda ni mogla drugače.

Odšla je v sobo, se vrgla na posteljo in se razjokala. Od notranje tesnobe jo je zbadalo pri srcu, navdala jo je težka slutnja. Pridružile so se skrbi. Razbijalo ji je v sencih, začela jo je boleti glava.

«Znorim», si je pritiskala mokro krpo na čelo in hodila po sobi. «Saj še znorim! O, ti moj Bog!»

13.

Kristina se je izogibala domačinov, ki so prihajali v mesto, tudi Rozalka je molčala o njeni sramoti. Kljub temu se je novica o njeni nosečnosti kmalu razvedela do doma. Kakor blisk se je raznesla po vseh klancih. Materi ni prišla na uho, četudi je bila ta opazila neko izpremembo v pogledih sosed. Oče jo je ujel v krčmi, ko je bila družba že vinjena in ni več brzdala svojih jezikov.

Prišel je domov še pred večerom, srdito gledal, se jezno odhrkaval, meril izbo in dolgo ni našel glasu. Žena ga je lovila s plašnimi pogledi, čudna tesnoba se ji je naselila v srce.

Kaj se mu je pripetilo? Tako hudo je razmišljala, da jo je od napora začela boleti glava.

«Sakramenske babe!» je iznenada zaklel in jo jezno ošvignil s pogledom.

«Za božjo voljo!» je žena sklenila roke. «Kaj pa sem ti storila?»

«Kaj si mi storila? Vsa vas že govori, a jaz sem zadnji, ki kaj zvem. Tako mi je bilo, da bi se bil najrajši v tla vdril od sramu.»

Zacepetal je z nogami. Žena ga je prepadena gledala v obraz: rahla slutnja ji je predrila srce.

«Bog mi je priča, da ne vem, o čem govoriš», je rekla skoraj tiho.

«Ne imej me še za norca!» je mož še huje vzrožil. «Saj mi vendar ne boš tajila, da ne veš, kako je s Kristino. Toliko skrivnega šepetanja in solza, kakor je bilo — povedala ti je, da se je spečala.»

Tedaj se je žena dvignila, kakor da se brani pred nečim, obstala je kakor okamenela. Roke so se ji tresle, oči so se ji napolnile s solzami, a ust ni mogla odpreti, da bi kaj rekla. «Prisežem ti lahko, da za nič nisem vedela», je slednjič zajela sape. «Slutila sem, to že, a punca ni hotela z besedo na dan.»

Udrle so se ji solze.

To je moža nekoliko pomirilo. Da, saj ji je verjel, da govori resnico. Zdaj mu je bilo žal, da je bil tako trd proti nji. Iznova je hodil po izbi, žene ni pogledal, mislil je na hčer. Mučila sta ga jeza in sramota.

Žena je nehala jokati, obrisala si je lica. Odšla je k peči in nekaj pospravljala, kakor da se mora s čim zaposeliti. Moj Bog, kaj tako hudega še ni doživela! Pomislila je daleč nazaj in vse razumela. Kristina ji je takrat, ko je zopet odšla v mesto, le še enkrat pisala. Da je zdrava, da ima novo službo, nič več. In niti naslova ni priložila. Zdaj si jo je mislila v največji bedi in ponižanju. Saj ne more biti več tako daleč do tistega dne. Nekaj mora ukreniti, to je bil zaključek njenih misli.

Sedla je in z očmi prosila v moža, ki je še vedno hodil od stene do stene in se mračil, kakor da kuje neke črne naklepe.

«V mesto moram», je rekla ponižno.

«Po kaj v mesto?» so jo gledale sršee oči.

«Po kaj?» je bila hkrati začudena in užaljena. «Saj vendar moram pogledati, kako je z njo. Če ni drugače, mora priti domov.»

Mož jo je gledal, kakor da se ji ne more načuditi. Da, saj takih besed je lahko pričakoval. Pa ni bil njenih misli, ne in ne. Ne zadostuje, da je prišel tak glas o hčeri, pred očmi vseh naj razkazuje sramoto, da se jim bodo rogali. Poleg tega — ali jih ni že zadosti pri hiši, ki vsi silijo k eni skledi?

«Nikamor ne pojdeš!» je zarenčal. «Kakor si je postlala, tako naj leži. Kakor se je prebila doslej, naj si pomaga še za naprej.»

«Moj Bog...» mu je žena hotela ugovarjati.

«Nič», jo je rezko prekinil. «Niti besede več o tem!»

Nastopili so dnevi, ko sta mož in žena le za največjo silo izpregovorila kako besedo. Nad družino je visela mučna tihota. Mati je vsa zmedena, brez vsakega veselja za delo hodila okrog. Če bi ne bilo zaradi ljudi, bi bila ves čas jokala. Kristina jo je od dne do dne huje skrbela, bridko se je vživela v njen položaj. Skrb jo je tako izmučila, da je komaj še stala na nogah. Najrajši bi bila vstala kar sredi noči in odšla, ne da bi mož vedel za to. Ni si upala. Čakala je malega šmarna, da pojde na božjo pot. Stopila bo tudi v mesto in ne bo odnehala, da najde hčer.

Tedaj je nekega dne nenadoma prišla Rozalka na obisk. Ko jo je zagledala na klancu, ji je od težke slutnje zastalo srce.

«Dober dan, sosed!»

Odzdravila ji je.

«Torej si vendar enkrat prišla domov! Za dlje časa?»

«Za eno noč. Več ne utegnem. Otroka sem pustila v mestu.»

«Kaj pa naša Kristina?» jo je vprašala z drhtečim glasom.

«S Kristino ni najboljšo», je Rozalka zategnila in povesila oči.

«Moj Bog! Torej ima že otroka?»

«Ima. Dvojčka. Pa to še ni najhujše.»

«Jezus, Marija!» je sosedka sklenila roke. «Ali je umrla?»

«Umrla ni», je Rozalka še huje zategnila in merila v ženin obraz, ki je bil siv kakor stena. «Pomračilo se ji je.»

Žena se je kar zašibila in se sesedla na klop. Stemnilo se ji je, izba se ji je divje vrtela pred očmi. Napela je vso silo svoje volje, da se ni onesvestila. Tegoba, ki jo je obšla, je bila prevelika, da bi bila mogla zajokati.

«Ali je v norišnici?» je zašepetala.

Rozalka je samo prikimala.

Žena se je dvignila, kakor da ne more prestajati na mestu, a se je od slabosti iznova sesedla.

«Saj je bila že od nekdaj nenavadna», ji je tožeče prišlo čez ustnice. «Vedno je bila drugačna ko drugi otroci. Pa — kako se je zgodilo?»

«Kdo ve!» je Rozalka vzdihnila. «Do zadnjega, skoraj do zadnjega je bila taka kakor po navadi. Le shujšala je bila in zelo resna je postala. Gospodinja, pri kateri je stanovala, pravi, da je ponoči vstajala in vzdihovaje hodila po sobi. Potem je srečala onega ničvredneža. Menda ga je še zmeraj imela rada. Nihče ne ve, kaj ji je rekel ali storil, da je pobesnela. Nenadoma so jo zgrabile porodne bolečine, prepepljati so jo morali v bolnišnico...»

Premolknila je. Žena je gledala predse in premikala ustnice, kakor da v mislih ponavlja besede.

«Skrbelo jo je, kako se bo preživela», je končala Rozalka. «Že z enim otrokom je križ, a tu kar dvojčka... Ne čudim se, da se ji je pomotilo.»

Soseda je topo prikimala.

«Kje sta otroka?» je dvignila obraz.

«Eden je umrl, drugi je v zavetišču.»

Ženo je mučila žalost, grenka skrb in bridko očitaje. Zakaj je ubogala moža? Če bi bila hčer obiskala, bi se to morda ne bilo zgodilo.

Bil je že mrak, ko je prišel mož domov.

«No, kako je?» je vprašal Rozalko po pozdravu.

«Slabe novice je prinesla», ga je žena pogledala s solznimi očmi.

«Lahko si mislim», je verjel, da mu je že vse jasno, ako ženo le pogleda v obraz. «O tem mi nič ni treba praviti», se je jezno odhrkal. «Ne maram slišati.»

«Nič si ne moreš misliti», so se ženi nejevoljno poblisknile oči. «Hujše je, kakor če bi nam bila umrla.»

Mož se je zavzel in vprašujoče pogledal Rozalko. Izpreletela ga je mrščavica.

«Kako — hujše?»

«Med norci je», je ženi bridkostno, a hkrati ostro zapel glas. «In tega si ti kriv. Če bi me bil pustil, da bi jo bila obiskala... Toda ti nimaš srca! Ti nikoli nisi imel srca!»

Besede so bile hude, žena se jih je prestrašila, ko so ji prišle iz ust. Toda morala se je olajšati, morala mu je povedati, kar je že dolgo nosila na srcu.

«Moj Bog, res?» si je otrnil mrzel pot s čela.

Strmel je predse.

«Obiskat jo pojdem», mu je rekla žena mehkeje ko prej. «Tako jutri se odpravim na pot. In otroka prinesem domov, da boš vedel. Naš je, ne bom ga pustila pri tujih ljudeh.»

Ni ji odgovoril, le brada se mu je krčevito potresla. Dvignil se je in upognjen počasi odšel skozi vrata. Izginil je v mraku, ki je nalegal na drevje.

Pozneje, ko je Rozalka odšla, je žena stopila za vogal hiše in dolgo strmela v noč.

«Slišiš!» je poklicala.

«Kaj je?» se je oglasilo iz teme.

Mož je sedel pod košatim drevesom, glava se mu je sklanjala globoko na prsi. Ko je žena prišla do njega in počenila, je poiskal njeno roko in jo molče stisnil. S tem je izrazil vso bolečino.

14.

Rozalka je sosedo pospremila v norišnico. Sredi velikega vrta so stale čisto nove, temnorjave hiše. Ta dan ni bil določen za obiske, a ker je žena prišla od daleč, je niso zavrnili. Rozalka se je poslovila. «Nisem sama», je pogledala po sebi, «lahko bi mi škodovalo.» Sosedka je ostala sama v čakalnici.

(Dalje prihodnjič.)

Zimska pravljica

smučarja Andreja

Andrej, moj prijatelj, je trgovec v Ljubljani. Do tretjega gimnazijskega razreda sva skupaj drgnila hlače in se igrala s frnikolami, zbirala znamke, trgovala z njimi in vzajemno prepisovala naloge. Za taka majhna sleparstva je bil tovariš Andrej že takrat neprimerno sposobnejši od mene. Zato je ob koncu tretjega razreda dal slovo učenosti in se je potem izgubil nekam v trgovski stan. Dolga, dolga leta se potem nisva videla in prav gotovo sva le zato ostala tako dobra prijatelja.

Nikakršen veletrgovec ni predragi Andrej. Samoveznice in srajce in zobne ščetke, pa še razni drobiž oddaja bosenskim krošnjarjem, da tako nosijo zalogo in čast njegove trgovine po kranjski deželi. Vzlic krizi v zadnjih letih se je podjetni mož precej zredil. Zakrožil se mu je trebušček, podpluta so njegova rdeča lička, in kadar speši po stopnicah, se mu oglašajo pljuča kakor majhen hlapec. Prezgodaj je prišlo vse to, prezgodaj. Skrbni Andrej je začel iskati prijateljskega sveta, iskati tudi zdravniškega leka. Saj zase ni umazan, nasprotno!

Toda težko je pomagati takemu človeku.

Cvička ne pije več, zgaga ga dere v želodcu po njem. In cigaret in cigar ne puha več, srce mu preveč utripa po njih.

Šel je torej na prijateljski moj nasvet k zdravniku dr. Pokljukarju. Prav tiste dni je bilo nasulo mnogo drobnega pršiča, da se je belila vsa kranjska dežela od Podkorena do Sotle kakor velikanski hermelin. Čisto naravno, da je zdravnik vedel le to svetovati:

— Predragi gospod, premalo se gibljete na svežem zraku. Dilice na noge, palice v roke, pa za teden dni na Gorenjsko! V Planico!

Na sam božični dan, ko je bila Ljubljana vkopana v svoj zimski mir kakor zakleti grad, je prijatelj Andrej odrinil v Planico. V toplem kupeju je zehal sam. Nekajkrat je snel rjave rogovile s police, preobračal stremena in obe palici, potem je ogledoval še sebe v

modri smučarski opravi. Posebne moške lepote si nikoli ni lastil, ne, domišljavosti ni poznal. Toda v smučarski opravi se je zdel samemu sebi vendarle junaški, stasit in odločen mož. Malce ga je vendar bilo sram in prevzemale so ga rahle skrbi. Bil je starih ustaljenih nazorov, da je smučanje sicer res zelo koristno, toda dobrodošlo le gibkim, mladim ljudem, ki jim je dano na smučeh uhajati izpred oči skrbnih roditeljev in čuvarjev morale v idilično zimsko samoto, kjer se dá vse lepše ljubiti kakor v pusti, klepetavi Ljubljani. O sebi je vedel, da nikoli nikakršnih bravur ne bo zmogel na svojih dveh tankih in dolgih deščicah. A ljubezen? ... Oh, kdo bi le mislil na to v teh nerodnih letih!

Smučarski dom Ilirija.

V domu Ilirije je smučar Andrej našel zelo pisano družčino. Bila je sama gospoda iz Ljubljane in iz drugih gosposkih mest. Ni ga pozdravila hrupno in zasmejljivo, kakor je pričakoval. Prijetno se je oddahnil, zakaj utrudila ga je pot po snegu, z rogovilami na ramenu, s smučarskim telečnjakom na hrbtu. Ko je

Zimski raj smučarjev.

Božično jutro.

na skupnem ležišču raztovoril, se potem počeno opral in se vrnil v obednico, je komaj še našel zase prostora pri zadnji mizici v kotu. Lepo se je priklonil milostljivi dami, ki je tam samevala, in prosil dovoljenja, da bi smel prisesti.

— Izvolite vendar! — mu je gospa milostno odkazala prostor z roko. — Kar lepo po domače. Ali ste prvič pod to streho, gospod?

Andreja je taka domačnost in neprisiljena ljubeznivost rahlo pobožala po srcu.

— Prvič, gospa.

— Aha, torej takisto začetnik... Kakor jaz.

— Vi tudi? — se je nehote začudil Andrej.

— Jaz tudi, zakaj pa ne! Ne maram komplimentov, toda takšna stara kljuka pa spet nisem, da bi ne smela smučati.

Gospod Andrej je rahlo zardel, potem je izpod čela naglo ošinil sobesednico: okrogla je, zajetna, prav nič nagubana po veselem obrazu, gotovo že osiveli lasje so lepo prebarvani... no, prav ničesar ni oporekati tej prijazni debeluški.

— Iz Ljubljane ste? — je radovedno izpraševala dalje med kosilom. — Čudno, da vas še nikoli nisem videla. In trgovec ste, ste rekli? Res čudno, še nikoli nisem kupovala pri vas.

— O, to se v bodočem lahko še vse popravi! — je hitel gospod Andrej, srebaje juho, da se mu je žlica tresla v desnici.

— Pa kanite dalje časa ostati v Planici? — je prostodušno dalje izpraševala sobesednica.

— Ves teden, ali pa še čez novo leto, da preživim tudi silvestrovanje v prelestni zimski prirodi... Saj veste: naše trgovske knjige za to leto so z božičem zaključene. Poprodali smo, kar se je dalo razpečati, in zdaj si — moj Bog — lahko vendar privoščim teden

dni zdravega razvedrila. Zdravnik mi je tako zapovedal, da. Naravnost v Planico, je komandiral...

— Meni tudi! — je hitela trditi gospa Melanija. — Dovolite, pri katerem zdravniku ste pa bili?

— Pri doktorju Pokljukarju.

— Jaz takisto. In sicer preteklo sredo.

— No, jaz pa v četrtek — je vesel dodal Andrej, kakor bi se rimalo.

— Torej sva sotrpina, gospod Andrej — je ugotovila gospa Melanija in ga božajoč pogledala.

Gospod Andrej pa je samo prikimal in rahla rdečica mu je spet šla čez lica. Gospa Melanija tega seveda ni prezrla, zato je nadaljevala:

— No, no, kar nič zadrege in zamere, gospod Andrej. Bodiva dobra smučarska tovariša. Vzajemno si pomagajva, saj so vendar težave in nevšečnosti pri tako nornem sportu.

— Velja! — je pritrdil gospod Andrej in segel v ponudeno desnico. Bila je topla ta nežna, mehka ženska dlan.

Zoper vsa pravila svojega zgagarskega želodca in sportnega reglementa je tedaj gospod Andrej naročil stekleničko zlatega ljutomerčana. To naročilo je v teku božičnega popoldneva še nekajkrat ponovil. Lica so se mu vžigala. Gospa Melanija pa je govorila, govorila... Tudi biserne solzice so se ji utrnile iz lepih, velikih, rjavih oči. Ampak to se je zgodilo samo mimogrede, ko je omenila, da je moža izgubila pred letom, da ji je izdihnil za kapjo in jo zapustil vso žalostno s pokojnino državnega računovodje. Kmalu se je spet obvladala in menila:

— Da, resnično, bil je računovodja, toda za državo, ne pa zame! Meni je slabo vodil račune, pritrgoval me v vsem, da sem živela kakor uboga grlica v kletki. Ljubila sem ga z vsem svojim plemenitim srcem, toda

ljubezni mi ni vračal, ničesar mi ni privoščil... to čutim šele zdaj, ko sem — žal — tužna vdova...

Gospod Andrej je poslušal, srkal in pritrjeval. Zdaj je bil docela preverjen, da ta presneti doktor Pokljukar res ni svetoval napačno, ko ga je komandiral naravnost v Planico... Zunaj je snežilo. Zimska pravljica je bila popolna.

*

Naslednji dan se je pa začelo... Čisto zares... Zjutraj zarana, ko je solnce komaj obetalo pokukati izza Petelinjka, najprej smučarska telovadba na pobeljenih, poledenelih tratih... Smučar Andrej je imel izpočetka tako preklemano težko glavo zavoljo večerajšnje zimske pravljice... Toda tile počepi in predkloni so ga neverjetno hitro izbistrili. Kosti so mu pokale... Njegove naočaljane oči pa so strmele v tovarišico Melanijo, ki je okrogla, zajetna, mikavna v smučarski opravi stala dva koraka pred njim in voljno sledila poveljem smučarskega učitelja. Že res, voljno je sledila, toda vsak njen gib je spremljal globok vzdih... Nič se ni dalo pomagati... Hočeš — nočeš — moraš je ne samo vojaško, ampak tudi smučarsko pravilo.

Ob kratkem odmoru je smučarski učitelj ubral miljeje strune. Bodril je svojo «deco» in ji pravil, kako premaga volja vse težave in kakšen paradiž se obeta izvoljenim: smuk čez drn in strn, preskoki in kristijanje kar za šalo, izleti k Belopeškim jezerom, ki sanjajo nedaleč onkraj meje, pohod na malo južino v Kranjsko goro, potem na pomlad odprava v Tamar, poslušat, kako grmijo plazovi z Jalovca, in — ni izključeno, da se iz te garde izcimi tudi drzen skakalec, ki bo na veliki skakalnici postavil novo marko nad sto metrov!

— Mene ne bo pleg! — je zase vzdihnil gospod Andrej. Toda čula ga je gospa Melanija. Obrnila se je in pritrčila:

— Tudi mene ne, dragi tovariš gospod Andrej!

Potem so si nadedli smučke na noge. Gospod Andrej je stopical nerodno kakor medved na žerjavici. Toda ker je bil radoveden in podjeten, je vendar podrsal po beli trati. Zdajci je smuknil po rebri, in preden je utegnil zakričati na pomoč, je že brzel po bregu, se sesedel in se kotalil... nizdol, nizdol proti grmovju. Čul je samo še vzklik gospe Melanije... Ko je daleč spodaj obtičal ob grmovju ves popraskan in polomljen, je čutil, da ga skeli v sklepu desne noge. Toda kaj to, kaj to ob sami zavesti, da je gospa Melanija vzkliknila v bridkem strahu za njegovo usodo! — Zdel se je sam sebi kakor vitez in ona tam gori kakor

sladka princesa... Zimska pravljica se je nadaljevala...

Prihiteli so mu na pomoč, dvignili so ga, mu sneli smučke in ga vpraševali, ali je bilo hudo na prvem poletu v smučarski paradiž.

— Hudo, hudo lepo! — je hitel pritrjevati Andrej. Malo mu je bilo mar, da mu desna noga le težko služi. Pod pazduho so ga povedli v smučarski dom. Gospa Melanija se je ponudila za samarijanko. Spravila je presenečenega smučarskega tovariša Andreja v posteljo, velela mu je skuhati čaja, sama pa mu je polagala obkladke na oteklo nogo in mu jo trdno prevezala. Gostolela mu je in ga kratkočasila, da je gospod Andrej junaško preziral bolečino. Iz previdnosti je vendar vprašal:

— Gospa Melanija, ali ni morda kakšnega zdravnika v tem domu? Vi jih bolj poznate... tukajšnje goste.

— Je, gospod Andrej. Doktor Pokljukar je prispel danes na kratek smuk. Takoj ga pokličem.

Doktor Pokljukar je prirobantil po stopnicah in se grohotal:

— Preklete, to je pa naglo šlo!... Noga je izpahnjena, pa konec besed. Za letošnjo zimo je vaše smučarsko zdravljenje opravljeno, kar lepo se odpravite nazaj v Ljubljano.

— Ali dovolite, da vas spremim, gospod Andrej? Tudi jaz se zaenkrat ne počutim najbolje. Preložila bom smučarijo, dokler ne boste popolnoma na nogah...

— Lepo, lepo, gospa Melanija. Zelo mi boste ustregli!

Doktor Pokljukar, ki je čul ta pomenek, se je namuznil, se poslovil in zapustil sobo. Gospa Melanija pa je hitela gospodu Andreju poravnati zglavje. Tedaj se je ojunačil in je zajetno vdovo pritegnil k sebi. Kar nič se ni branila.

— Ampak takšen dedec! — je nato menila. — Krevljast leži v postelji, pa me k sebi stiska, o, to se mi še ni zgodilo!

— Zimska pravljica! — se je zasmejal gospod Andrej. — Midva, Melanija, bova srečen par. Zdaj šele vidim: nobenega drugega zdravlila nisem potreben, kakor takšnele okrogle ženice in skrbne gospodinje...

Še tisti večer sta se zaročenca Andrej in Melanija vrnila v Ljubljano.

Doktor Pokljukar pa je pri večerji v smučarskem domu v Planici med grohotom razlagal:

— Tudi ta dva imam jaz na vesti. Le tega nisem mislil, da bo tako naglo šlo!... Resnično, resnično, smučarstvo je najboljši zdrav sport na tem ubogem svetu!

4. MODRI IZ JUTRNE V. Lana: DEZELE

Stara legenda v novi obleki.

Mattejev evangelij pripoveduje o treh modrih iz Jutrne dežele, ki so prišli v Betlehem, da bi novo rojenemu otroku, Odrešeniku sveta, prinesli svoja darila, zlata, kadila in mire. Zlata v znamenje njegove kraljevske časti, kadila v znamenje njegovega božjega rojstva in mire v znamenje njegove grenke smrti.

Toda kakor nam legenda skrivaj pripoveduje, je bil še en modri, Artaban po imenu, ki se je odpravil na pot kakor njegovi prijatelji Gašper, Miha in Boltežar, da bi poiskal sveti kraj Odrešenikovega rojstva, toda neki dogodek ga je zadržal, da ni mogel priti o pravem času na kraj, kjer bi se bili morali sniti. Domenili so se za svetišče Sedmih svetov v Borsipi babilonski. Da, tudi Kaldejec Artaban je videl lepo zvezdo odrešenja na Vzhodu in občutil nepopisno koprnenje, da bi videl otroka in mu uslužno ponudil svoje darove: jasen adamant, žareč rubin in skrivnosten jaspis.

Toda ko je odhitel ponoči na svojem konju Bazdi, je iznenada zaslišal glas človeka, ki je klical na pomoč. Zvenel je kakor klic umirajočega. Artaban je pohitel tja in našel stokajočega moža, ki so ga roparji napadli in čisto izropali. Artaban je zavezal možu krvaveče rane in poslušal njegove tožbe:

«Vse so mi vzeli — jaz pa sem siromak in bolan. In nikogar ni, ki bi mi povrnil izgubljeno premoženje!»

Artaban je ostal nekaj časa pri možu in ga tolažil. Ko ga je naposled zapustil, mu je dal enega izmed svojih draguljev. Dal mu je adamant. Neslišen glas v njegovi notranjosti, ki pa ga je vendar različno razumel, mu je to velel.

Ko je prišel v svetišče Sedmih svetov, je dobil v neki razpoki pergament in na njem sporočilo svojih prijateljev. Bral je:

«Do polnoči smo te čakali. Nismo mogli dalje ostati. Skozi puščavo potujemo. Pridi za nami!»

In Artaban je šel za njimi. Po napor-nem potovanju — svojega konja Bazdo je zamenjal za velbloda — je prišel v Betlehem prav tedaj, ko so Herodeževi najemniki pobijali tam otroke. Artaban je videl strašne prizore in hotel je pomagati. Iz neke kočje je zaslišal obupno klicanje matere, ki so ji s prsi trgali dojenčka. Četrty modri je vdrl v kočjo in zadržal Rimca pred umorom. Ponudil mu je svoj rubin. In suróvi vojak, ki ga je zapeljal lesket dragocenega kamna, je pustil materi otroka. In najsrečnejša mati je blagoslovila modrega, ki se je napotil dalje proti Egiptu.

Oh, kralja sveta ni mogel najti! Gašper, Miha in Boltežar so se že vrnili domov, Artaban pa ni našel miru in počitka. Gnalo ga je na jug in vzhod, na zapad in sever za kraljem, ki mora neke živeti, za božjo ljubeznijo, ki se je pokazala v človeški podobi.

Trideset let je romal četrty modri tako po deželah in zmerom iskal, da je naposled, ko je bil že zelo, zelo star, prišel neki dan do Jeruzalema. Tam je zagledal brez števila ljudi, ki so v kopicah drli k mestnim vratom — in ko je enega izmed mimo idočih vprašal, ali je prišel kralj sveta v mesto, tedaj je zaslišal zasmehljiv odgovor:

«O, da! Tu ga imamo! Prav zdaj gremo ven na Golgoto, da bomo gledali, kako ga bodo križali!»

V neki stranski ulici, po kateri je zavil Artaban, je zagledal sliko, ki ga je vsega prevzela. Videl je odurnega moža, ki je vlekel za roke zvezano dekle s seboj. Artabanove oči so se srečale z

dekletovimi očmi prav tedaj, ko sta šla drug mimo drugega, in ta pogled je prosil:

«Pomagaj mi, tujec! Ne dopusti, da bi bila izgubljena!»

Dekle bi moralo biti plačilo za dolg. Njen ubogi oče ni mogel možu plačati in zato je moral pustiti svojo hčer za sužnjo. Artaban je stopil tedaj k možu in se pogovoril z njim zaradi dekleta. Odkupiti jo je hotel. Ponudil je oderuhu jaspis. Mož je vzel dragoceni kamen, in dekle se je lahko vrnilo k svojemu očetu.

Četrty modri je bil zdaj ubog. Darove, ki jih je bil namenil kralju sveta, je razdal ljudem, in tako je stal zdaj zapuščen v jeruzalemski ulici in niti tega ni mogel več upati, da bi kdaj videl tistega, ki mu ga je bila obljubila zvezda.

Tedaj pa se je zgodilo nekaj neizmerne. Nebo se je zmračilo, solnce je potemnelo. Strašen potres je zazibal zemljo, kakor bi se bila podirala. Koče in hiše so se majale in razpadale. Zdelo se je, kakor bi vsa zemlja zijala in kakor bi bili hoteli grobovi vračati svoje mrtve.

Artaban je nekaj trenutkov gledal pred seboj to razdejanje. Potem je omahnil. Kamen, ki je priletel z neke hiše, ga je smrtno ranil. Zavest je izgubil — vendar pa so mu ostale oči, s katerimi je gledal okoli sebe v prostoru. In ta prostor je bil čudežno svetel. V njem je videl postavbo nekega človeka, ki je bila žareče zarisana v etru. In iz te postavbe je žarela bela luč. Dvoje oči je z nadzemljskim sijajem gledalo Artabana, in tedaj je bitje izpregovorilo z glasom, ki se je zdel Artabanu že tako znan:

«Lačen sem bil — nasitil si me. Žejn sem bil — in napojil si me. Gost sem bil — in prenočišče si mi dal. Nag sem bil — in oblekel si me. Bolan sem bil — in obiskal si me. Ujet sem bil — in prišel si k meni.»

«Kdaj... kdaj sem vse to storil?» je zajecjal četrty modri.

Tedaj je začul odgovor, pojočo luč dobrote:

«Resnično ti povem: kar si storil najmanjšemu mojih bratov, si storil meni!»

In Artaban, četrty modri, je spoznal, da so bili njegovi darovi sprejeti. Spoznal je, da je njegovega romanja konec in da je našel kralja, ki ga je tako dolgo iskal.

Fotoklub Ljubljana.
Janko Skerlep.

Zimski čar.

Foto: Iub Ljubljana.
Josip Schleimer.

Božično jutro.

ELST:

Domu se je izneveril

Svoj dom je ljubil z vsem ognjem svoje duše; ljubil ga je, kakor ga je videl v solncu svoje mladosti, saj sta bila dom in mladost zanj le eden edin pojem. Nekoč se je usedel in zapisal o svojem domu:

V divno pokrajino so zasajeni moji detinski spomini. Tu sem pasel goved, tu kuril na paši in pèkel krompir in koruzo, tu vozil z voliči, tu oral, tu kosil, tu zasajal drevesa, tu stregel zidarjem, izkratka, delal vse, kar so nanesle prilike in dovoljevale moje moči. Vedno sem bil ob svojem očetu, ki je pač najrajši vse sam napravil, da je bilo zvesto napravljeno; saj mu ni nihče izkopal v kamenje dovolj globoke jame za jablano, saj ni znal nihče dovolj krepko držati pluga na njivi in nihče ni znal tako enakomerno uravnnavati snopja v mlatilnico kakor sam. Vse je znal in vse je hotel napraviti sam. Nanj in na njegovo roko lete moji mladi spomini. Pa na njegovo srce! Kako nas je pestoval, nosil po rokah, božal, učil, svaril... Z njim smo šli od doma po opravkih, on nas je presenečal za Miklavža, sam nam je napravil za božič jaslice; vedno samo veselje in srečo. Zato pač ni mogel dolgo živeti; omahnil je v smrt in so ga ponesli tja na božjo njivo, da se komaj spominjam tistega usodnega dne...

Tako smo pač ostali sami ob materi. Majhna je bila naša mati in drobna, da bi jo odpihnil veter. Pa koščene roke je iztegnila okoli nas, nas pritisnila k sebi in nas ogrela. Brez besed je sklenila, da nam hoče biti mati in oče obenem. In tako je šlo naše življenje poslej... Mati je delala za vse, skrbela za vse in zemlja je cvetela in rodila, da so se ljudje čudili in strmeli. Dan ji je bil vedno prekratek in noč predolga, saj ni poznala počitka, saj ga tudi ni imela in si ga ni privoščila. Tri črvičke je morala oskrbeti in jih poslati v svet. Greti jih je morala na svojem srcu, voditi po pravih potih in skrbeti za njih bodočnost.

Njen brat je bil župnik nekje v gorah. Včasih, kako poletje, nas je prišel obiskat, da je bilo izpremembe pri nas. Kakor nekdaš on, smo morali tudi mi v šole... In tako smo se pregrešili nad domačijo: izneverili smo se ji in je nismo postali več vredni. Zmanjkalo je na domu zdaj najstarejšega, potem sestrice in končno še najmlajšega — in mati je ostala sama. Naložila si je mnogo, nosila je s potrpežljivostjo in ljubeznijo, saj je verovala, da ne bo zaman. Njeni trije so segali vse više in vse širje, kamor jih je vodila želja in življenjska pot. Kadar so bili utrujeni in tolažbe potrebni, pa so prišli na dom, in dom jih je sprejemal, kakor da se niso nikoli poslovili od njega.

Pa so prišli polni ciljev, slepi za težave in prevare, mati jim je odpirala oči. Pa so prišli potrti in obupani, mati jih je tolažila in jim kazala novih poti. Sama pa je trpela in se mučila, da je bilo njim dobro, da so jih zavidali bogatini, ki so vedeli za njih dom in njih mater.

Tako je bilo iz leta v leto. Iz otrok so dorasli mladiki in se odpravljali v življenje. Takrat je naenkrat vsekal tudi v to srečo.

V zgodnji pomladi je sejala mati žito na njivi v Rebri. Ko pa je njiva ozelenela, se je videlo, da je izpustila celo dolgo rižo. Kdor pa izpusti rižo, da ostane zemlja neplodna, tega potegne zemlja vase še tisto leto. Taka je pač vera pri nas. Osemdeset let je bilo sosedu, ko se mu je zgodila taka nesreča, smrti pa ni bilo. Vzel je vrv in se obesil, da se je tudi nad njim izpolnilo. In naša mati je zbolela prav zadnje dni leta in o božiču smo jo pokopali. In od takrat ni več sreče na svetu!

Ko matere ni bilo, smo se otroci razleteli. Sestra se je poročila, si ustvarila svoj dom, kjer pričinja povest svoje družinice. Na svoj dom si je ohranila komaj spomin, saj ima skrbi in dela, trpljenja in bolečin zvrhano kupo. Brat je odhitel v svet... V njegovih očeh se zasveti često solza ob spominu na mater in na dom; doma pa ni in ga tudi biti ne more za tistega, ki se je sam ločil od doma in še ni našel poti nazaj.

Kdor je imel tak dom, kakršnega smo imeli mi, bi ne smel z doma. Stati bi moral na straži v velikem strahu, da mu ga kdo ne ukrade. Mi pa smo šli sami — in zato nas je tako hudo zadelo.

Prvi sem se spotaknil in vrnil. Življenje se je igralo z menoj, ali v tej igri med podvigi, hrepenenjem in čakanjem je bilo silo dosti trnja in pelina. In kadar se je zasadil trn globoko v meso, takrat se je sklonila duša, zbolela in hotela nazaj, na svoj dom, v naročje materino. Kadar je na ustna prišla gorka kaplja strupenega pelina, takrat so se zašibila kolena, in ni je bilo, da bi mi vzravnala glavo in pokazala nov cilj in rekla: «Vzdržati moraš do konca!» Tako sem kolebal od kantona do kantona, dokler niso noge same našle pot domov.

In kantonov je bilo mnogo, a vsi so bili oviti s trnjevo žico, da se nisem mogel nanje nasloniti, da sem se jih ogibal v strahu, če zadenem obuje v temni noči.

Široka je cesta, ki drži v življenje. Vsakdo pač tava po njej; blagor njim, ki gredo z zaprto dušo, njih je bodočnost, ker dospejo do poslednje postaje vzravnani in z jasnim čelom. Gorje pa tistemu, ki se ozira nazaj, ki ga vleče k zemlji, njemu je zapisano na čelu, da bo zgrešil svojo pot, pa naj se še tako oklepa življenja.

Od rane in nežne mladosti čaka človek na življenje, čaka v šoli, čaka, ko doraste; vedno čaka in hrepeni, da nastopi tisti veliki trenutek, ki se mu pravi življenje. In kje je, kdaj pride? Za druge ljudi ga morda kdaj najdeš, sam ga le redko občutiš.

Zveste ti ostanejo samo dolžnosti. Nekaj časa gre, gre leta in leta, a končno omagaš, kajti za dolžnosti same se ne da živeti.

Tako je bil napisal nekoč o domu in o sebi.

*

In res je omagal prvi sam, ker je tudi on prvi stopil z doma. Imel je še sinka, ki naj bi mu bil nazaj pričaral raj njegovih lastnih detinskih let. Sinko mu je bil ves up in vsa tolažba, saj je bil ves njegov: držal se ga je za roko, spremljal ga je povsod, rezljal je jaslice in krasil božično drevo... Pa leta so minevala... Otrok je otopel za svoj dom. In takrat se je pričelo trpljenje poslednje poglavje.

Oče se je bal za sinka, ga klical k sebi, ga vabil in izkušal pritegniti, a tudi nad sinka je prišla strašna usoda: tudi on se je odpovedal svojemu domu in z leti sam samecat stopil na lastno pot življenja. Očeta pa je odrinil kot nepotreben spomin.

Ko je oče izgubil še sinka, se mu je pogreznil ves svet; nič ni imelo več zanj pomena. Dotlej je poznal v prečutih nočeh še solze, od takrat pa so se mu posušile oči in strmele brezizrazno v daljavo — za izgubljenim življenjem...

Pa se je vrnil na svoj dom, sam, samcat in čisto sam. In ure in ure je sedel ob gozdnem obronku in zrl v dolino. Videl je, kako reže vso dolino nova bela cesta, čul je v bližini pisk vlaka, a to vse ga ni zanimalo. Kosci so ukali na travnikih, žanjice pele, a kaj, vsi ti glasovi so se mu zdeli tuji, čisto drugačni, kakor so bili nekdaj... Mlad rod uka in poje in se veseli božjega solnca, njega, starca, pa zebe v duši, saj mu je solnce že zašlo. Bil mu je kakor bolniku, ki se tako domisli svoje nekdanje moči, da vstane, zastavi noge in se prestopi, dokler ne omahne v svoji nemoči.

In videli so ga mrkega, tihega... S strahom so se mu bližali, ga nagovarjali, a navadno jim ni dal niti

odgovora. Tudi kak nesrečnež, tudi ta ni dobil niti tolažbe. Kaj bi nesrečnež nesrečneža tolažil... Za vsakim pa se je zamislil, za vsakim je iznova zakrvela njegova lastna rana.

Ni premišljal socialnih vprašanj, ni premišljal, zakaj razlika med bogatini in reveži; zanj so bili problemi čisto drugačni: Zakaj se nekateri solnčijo v sreči, drugi pa nosijo nesrečo s seboj skozi vse življenje, so brez ljubezni, brez tolažbe in brez opore. Predobro je vedel, da v denarju ni sreče, da je sreča v sreču. In njegovo srce je bilo tako prazno in strto... Zato se je umaknil na svoj dom ter čakal, da mu izteče življenje... In našli so ga mrtvega na obronku gozda. Pravili so, da mu je počilo srce. Kar tam so ga pokopali, da še dandanes gleda v dolino in čuva svoj sveti dom. V temnih nočeh, ko vleče veter skozi gozd, pravijo, da čujejo njegov jok; morda še vedno toguje za izgubljeno srečo.

Peter Brun:

Ne vprašuj!

očka! me je milo poklical moj mali Fedor, kajne, da imam bel jezik?

In je boječe pokazal rožnati konec svojega jezika.

«Kaj ti ni dobro?»

«Hm — ne, da, pač, to že,» je pri-
znan, «daj, potiplji mi no žilo, morda
imam vročino?»

Žila je bila popolnoma pravilno.
Diagnoza je bila hitro opravljena:

«Sola ti ne diši, saj vem! Kaj pa
imaš jutri?»

«Ah, učitelj nam je dal tako neumno
vprašanje.»

«Vem, tvoj učitelj te tako zmeraj
kaj, neumnega vpraša. Kaj te je spet
takega vprašal?»

«Napisati moram nalogo: Zakaj teče
brzjavni vod vedno ob železniški pro-
gi?»

«In zaradi tako preprostega vpraša-
nja bi ostal rad doma? Sram te bodi!
Kaj takega bi si ne bil nikdar mislil
o tebi!»

«No, očka, pa mi povej: zakaj teče
brzjav ob železnici?»

«Zakaj? Hm... No, to bi pa prav
lahko sam pogodil.»

«Ko pa ne vem. Jurček tudi ne ve,
pravkar sem bil pri njem.»

«Tolikanj več je torej razloga, da sam
pogodiš. Ne, Fedor, jaz ti tega ne po-
vem. Le razmišljaj malo, in če se do
drevi ne zmisliš, ti bom pa jaz poma-
gal.»

In sem vzel klobuk in odšel. Never-
jetno, kako sem si oddahnil, ko sem
stopil na cesto. V kavarni sem zagledal
prijatelja, ki je sedel pri črni kavi in
bral časopis, pa sem stopil vanjo. Se-
del je ves zatopjen in je nejevoljno
gledal v vrstice.

«Ti, Oton,» sem ga nagovoril, «zakaj
prav za prav teče brzjavni vod vedno
ob železniški progi?»

«Kaj pa da tebe to naenkrat zani-
ma?» je zamrmral začudeno.

«S takim odgovorom se ne rešujejo
znanstvena vprašanja, sem ga zavr-
nil. «Ko bi te jaz vprašal, zakaj si se
danes opoldne doma z ženo sprl, ko se
tako kisto držiš, bi mi pač lahko od-
govoril, kaj me to briga; ko bi te vpra-
šal, zakaj kroži zemlja okrog sonca, in
ne sonce okrog zemlje, bi se tudi ne
čutil, ko bi se razburil. Toda zdaj te
pa vprašujem nekaj čisto stvarnega:
zakaj teče brzjavni vod vedno ob že-
lezniški progi?»

«Kaj res nimaš prav nobenih drugih
skrbí?» se je nejevoljno obregnil. «Iz
tvoje nesramne opazke bi sklepal, da
prav dobro veš, da je nekdo naščuval
mojo ženo proti meni, da mi zdaj ne
privošči niti dneva miru več. Morda si
bil prav ti tisti prijazni človek, da —
kaj takega bi ti skoraj prisodil. Potlej
pa pride in te vpraša, če... teče vodo-
vod poleg telefona!»

Imam nenavadno dobro razvit čut,
da takoj opazim, kdaj je moja prisot-
nost zaželjena, in kdaj ne. V takih tre-
nutkih se prav na kratko odpravim, še
preden pridejo občutki kaj bolj do ve-
ljave.

Nekaj miz od tam je sedel Maks.

«O, Maks,» sem ga pozdravil, «z Oto-
nom sva reševala zelo resno znanstveno
vprašanje. Ali bi mi ti morda lahko
povedal, zakaj teče brzjavni vod ob
železnici?»

Maks me je debelo pogledal.

«Zakaj bi neki ne tekel ob železnici?»
To je bilo vse, kar mi je mogel odgo-
voriti.

To vprašanje sem si tudi sam že ne-
kajkrat zastavil, zato sem mu lahko
tudi takoj odgovoril:

«No, poslušaj! Če malo pomisliš, boš
videl, da ne drži železniška proga ni-
kdar naravnost. Zdaj zavije na levo,
potem spet na desno, nato krene v ve-
likem loku preko doline, se sem in tja
vzpne v breg in steče na drugi strani
spet navzdol, se prerije včasí skozi pre-
dvor itd. Brzjavnim žicam bi tega ne
bilo treba. Zakaj jih ne napeljejo kar na-
ravnost čez hribe, skozi gozdove in čez
polja, napete, v ravni črti, najbližje iz
kraja v kraj. Zakaj teko vedno lepo ob
železniški progi?»

«No, Maks,» sem vprašal, «kaj po-
meni to?»

«To pomeni,» je filozofiral Maks pre-
mišljeno, «da lahko pošiljamo po teh
žicah Morzejeve znake in se tako spo-
razumevamo.»

«Prav. In kaj bi pomenilo, ko bi ob
kaki progi ne bilo brzjavnih žic?»

«To bi pač pomenilo, da se na tisti
progi brezžično sporazumevamo.»

«Ne maram, da bi zdaj zapletla prvo
vprašanje, da li bilo še manj razum-
ljivo,» sem rekel odločno. «Pusti zdaj
radio in telepatijo in prenašanje misli
in mi rajši kar naravnost in brez ovink-
ov povej, zakaj teče brzjavni vod
vedno ob železniški progi.»

«Mene boš pa malo hrulil, prijatelj!»
me je ogorčeno zavrnil. «Kar sam re-
šuj svoje trapaste rebusce. Razen tega
pa jaz itak nikdar nikomur ne tele-
grafiram. Zbogom!»

Zavidal sem ga, ko je tako mirno
odšel in me pustil samega. Srečnež je
pač še samec in ni družinski oče. Jaz
se pa zdaj še skoraj nisem imel kam
rešiti pred svojo lastno očetovsko avto-
riteto.

Ko sem šel iz kavarne, sem opazil
Mirka. Tvegala sem zadnji poizkus.

«Mirko!» sem ga proseče nagovoril,
«ali bi mi ti morda mogel povedati,
zakaj teče brzjavni vod vedno ob že-
lezniški progi?»

«Ho, to je vendar jasno!» je odgovoril.

«No?» sem vprašal, in prevzel me je
sladki občutek upanja.

«Zato. Ako bi tekel po sredi med
tračnicami, bi bila to prav neprijetna
prometna ovira. Mar ne?»

*

Ko sem prišel domov, je sedel Fedor
ožupan za svojo mizico. Ves rdeč je
bil v lica in nekaj popisanih pol pa-
pirja je ležalo pred njim. Svinčnik je
nervozno grizel med zobmi.

«Fedorček,» sem zaklical pomiloval-
no, še preden je mogel kaj vprašati,
«pridi no malo sem!» Fant je počasi
vstal izza mize in se mi plašno bližal.

«Pokaži mi no jezik!»

Zazijal je na vso moč in mi pokazal
jezik, kolikor je bil dolg.

«Še žilo!»

Nenavadno urno je ubogal.

«No, Fedor,» sem rekel, «bolan sicer
menda nisi, toda previdnost je mati var-
nosti. Jutri ostaneš doma. Si razumel?»

Fedor je čudovito hitro razumel in
se pobral v posteljo. Nič več me ni
vprašal. Saj je iz svoje lastne šolske
izkušnje vedel, da ni nikdar zdravo
preveč vpraševati in da spravijo vpra-
šanja človeka lahko tudi v velike ne-
prijetnosti.

Toto

Nemogoče se je bilo pobliže seznaniti s Totovo pasmo. Kaj šele da bi jo spoznal. Črno bele lise so spominjale na lovskega psa, kratke noge na jazbečarja, glava skoraj na ovčarja. Toda bil je zvest, pameten in dobrovoljen.

Lastnik tega psa je bil neki Vetril. Njegov poklic je bil prav tako nedoločen, kakor Totova pasma. Stanoval je v zadnji koči na vasi. Vetril je znal marsikaj. Znal je popravljati razpadajoči zid, znal je puščati bolni svinji kri, znal je posekati drevo, znal je iz starega zaboja napraviti past ali pa kletko in še marsikaj drugega. Posebno znan pa je bil po tem, da vam je priskrbel rib, četudi je bil ribolov prepovedan, in da je nastreljal divjačine tudi v prepovedanem času.

S svojim od solca in vetra zagorelim obrazom pod razmršenimi lasmi in s svojo obnošeno in od dežja izprano obleko je bil videti kakor na pol divji gozdni bog. Imel je tenka, kakor nož ostra usta in drobne oči, ki so vedno plaho mežikale izpod čela. To je dajalo njegovemu obrazu nekakšen surov in lokav izraz.

Edina dobra lastnost njegovega značaja je bila brezmejna ljubezen do zvestega psa, brez katerega ga niste nikdar srečali.

Toda Toto je imel dve veliki napaki.

Lajal je in bil je prav slab lovski pes.

Lajal je iz gole objestnosti ali iz veselja do življenja. Oblajal je vse, kar mu je prišlo pod nos. Voz, ki je drdral skozi vas, krošnjarja, ki je s svojo vrečo na hrbtu potrkal na vrata. Celo ovel list, ki ga je veter podil po tleh, je zadostoval, da je razveselil njegovo zvesto pasjo dušo.

In prav to lajanje je Vetrila tako motilo v njegovem poklicu, ki ga je imel, ker je bil po njegovem mnenju najplodonosnejši. Kakor hitro se je stari oddaljil od svoje kočice, da bi v gozdu nastavljal nekaj zank, je Toto takoj izdal svojo samoto z glasnim, otožnim zavijanjem.

Zato se je Vetril neki dan odločil, da se bo psa odkrižal.

Način smrtne obsodbe je prizadeval staremu veliko skrb.

Toto je bil v vasi priljubljen, Vetril pa ni bil. Javna usmrtnitev bi imela neprijetne posledice, ki se jim je bilo treba ogniti. Kupiti strup v lekarni ali pognati psa kroglo v glavo, bi pomenilo prav toliko kakor umor.

Nesreča je hotela, da je srečal Vetril svojega starega znanca, ki je nekje v bližini lomil kamenje. Prišel je mimo prav tedaj, ko je pospravljaval svoje reči, da bi se preselil drugam. Delavec mu je rekel:

S. Carter:

Panika

Prav tedaj, ko je vlak zapustil waterloosko postajo, je planil še neki moški na peron. Ujel je zadnji vagon in skočil na ploščad. Oddelek je bil precej poln. Pri oknu sta sedeli dve starejši dami. Zraven njiju je bil neki podeželski duhovnik z visokimi, črnimi gamašami in starim, že nekoliko mehkim cilindrom. Howard — tako mu je bilo ime — je bežno pozdravil in sedel k vratom. Drugi potniki se skoraj niso zmenili zanj. Samo debeluh, ki se je naslanjal v kotu, je prijazno pokimal. Bil je kakor kakšen kmet ali pivovarnar. Na kolenih je imel večerni list. Naslovna stran je bila obrnjena. Lahko se je prebral naslov z velikimi črkami: »Morilec z Regentove ceste do danes popoldne še niso prijeli.«

Za Brombleyem se je Howard spustil s tujcem v pogovor.

Tujec je rekel: »Tale vlaki so pa res imenitni. Samo na vsakih pet postaj obstanejo.«

Howard je izprva samo raztreseno pokimal, potem pa je hotel iznenada vedeti, ali so se že peljali mimo Bickleleya.

»Mimo Bickleleya?« Debeluh se je zarežal. »Vidite, prav danes je tam eden mojih prijateljev propadel pri volitvah. Saj poznate Kinga? Ne? Čudno. Toliko govore o njem, pa ga ne poznate.«

Naslonil se je nazaj in zvil časnik. »Sicer pa policija tudi ne pozna morilca z Regentove ceste.«

Tako sta prišla na umor. Debeluh je govoril zelo glasno. Kakor je sam povedal, mu je bilo Bringley ime. Bringley je vedel marsikaj o umoru. Menda je prebral vse časnike o njem, kar jih je dobil v roke.

Howard se je neumno posmejal.

»Umor, kakor so pač vsi. Neka statistika pravi, da so pri umorih zmerom isti motivi. Treba bi bilo pač pregledati znanee umorjenega — kako se je že pisal? Parker? Da — res, prav imate. Stavil bi, da bi dobili med njimi morilca.«

»Ostala mi je dinamitna patrona, ki bi je ne vlačil rad s seboj. S takimi reči ima človek včasih neprijetnosti. Morda bi jo lahko ti porabil?«

Porodila se mu je srečna misel:

Pritrdil bo patrono Totu na hrbet, ga privezal k drevesu in zažgal vžigalno vrstico. Pustil bo psa tam in razstreljivo ga bo razneslo v dim, nič vidnega ne bo ostalo od njega.

Drugo jutro je odpeljal Vetril svojega psa v gozd. Toto je kakor vedno oblajal vsako premikajočo se senco, nosil gospodaru kamenje pred noge in migal z repom, ne da bi pri vsej svoji pasji nedolžnosti slutil, kakšne zločinske misli roje njegovemu gospodarju po glavi.

Vdano si je pustil Toto privezati dinamitni naboj na svoj hrbet. Poln zaupanja je potem gledal, kako ga gospodar privezuje k drevesu. Niti tega ni opazil, da je pričela goriti dolga, črna nit, ki je vodila do njegovega hrbta.

Šele ko je Vetril odskočil in je Toto zavohal nekakšen zoprni vonj po smodeči se smoli, je nategnil svojo vez, ki ga je priklepala k drevesu. Vrvica je pritrila do njegovega črno belega kožuha, zapeklo ga je in dlaka se mu je smodila.

Zalajal je, nategnil vrv, se vzpel na zadnje noge in padel spet nazaj. Zbal se se je za svojo kosmato dušo, polotila se ga je blaznost in drl se je kakor zver. Vzpenjal se je in nategoval vrv, da bi dohitel gospodarja, ki bi mu pomagal.

Psu je šlo za kožo.

Pes je bil močan.

Vrv je popustila.

Toto je zdrvel skozi gozd, s patrono in gorečo vžigalno vrstico na hrbtu. Nosil je oboje kakor konj svojega jezdeca, za njim pa se je kadilo in smrdelo po osmojeni dlaki.

Ko je Vetril spoznal, da ima svojega psa za petami, ga je popadel preplah. Zverina se bo zaganjala vanj in ga zasledovala s svojimi nežnostmi. In patrona bo oba raztrgala.

Zdaj se je začela skozi hosto blazna gonja. Vetril je bežal čez drn in strn, mimo drevja, skozi grmovje, po skalah, skrival se je, kjer se je dalo, toda pes ga je povsod iztaknil.

Prišel je do vode. Zdaj je bil menda rešen. Niti sekundo ni pomišljal. Zagnal se je v umazano vodo, da bi splaval na drugi breg. Toda noge so se mu v vodi nekam zapletle, otepal je okrog sebe, požrl vodo in lovil sapo. Klical je na pomoč. Grgrajoč krič je prihajal iz struge.

Ljudje so se ozrli tja in pohiteli, da rešijo tonečega človeka.

Prepozno so prišli. Toto je skočil za njim v vodo. Na njegovem hrbtu je nekaj cvrknilo. Plaval je do gospodarja, ga zgrabil za rokav in ga z vlekel na breg.

Ko se je Vetril odkašljal in si nalovil sape, so rekli kmetje:

»Srečen si, ko imaš takega psa.«

Njegove tenke ustnice so se nasmehnile Totu, ki je z glasnim lajanjem in migajočim repom kazal svoje veselje, ker je rešil gospodarja smrti v vodi.

»Tako pokvarjeni pa vendar niso ljudje,« je rekel duhovnik. »da bi ne šli sami vase, če bi jim kdo pokazal v dovolj žarki luči izgubljenosti njih dejanja...«

Bringley se je zakrohotal. Prav nič vpluden ni bil. »Na ta način hočete ujeti moža?« je vprašal in si z nemarno pobarvanim robcem obrisal čelo. »Na ta način, gospod, na ta način bi ne ujeli niti najbolj neumnega zelenca... In mož, ki je Parkerja spravil s sveta, ta ni bil začetnik. Ta je bil rojen zločinec. Vse sledove je zabrisal. Dolga leta se je moral ukvarjati z eno samo mislijo, — da bi pri pravi priložnosti umoril Parkerja. Da bi ga zaklal, ko ne bo nihče več nanj mislil, ko bo lahko brez nevarnosti izginil...«

Vlak je drevil skozi predor in Bringley je še nekaj pripomnil, toda njegovih besed ni razumel ne duhovnik, ne Howard.

»Kaj ste pravkar rekli?« je vprašal duhovnik, ko je vlak spet privozil iz predora.

Bringley je vtaknil časnik v žep.

»Pravim, — da pameten človek lahko ujame vsakega morilca. To pravim jaz, čeprav sem samo preprost deželan.«

In ko je zagledal presenečeni obraz duhovnikov, je skomignil. Zdelo se je, da ga ta pazljivost moti. «Da — tako pravim... Nisem s policije in nikoli nisem bil, toda slame tudi nimam v glavi.» Z debelim kazalcem se je dotaknil čela.

Nekoliko jasneje se morate izraziti, je dejal Howard in se nasmešnil. Rad je imel ljudi, ki so na široko govorili. «Mislim, da je bil zelo pameten.» Spet je privlekel iz žepa grdi robec. «Samo malo presodite! Recimo — da bi bil jaz morilec, jaz preprost deželan iz Folkestonea. Sredi Londona na Regentovi cesti zakoljem človeka, in zdaj vas vprašam: kje bo policija iskala morilca? Povsod, samo v Londonu ne. London ima osem milijonov prebivalcev. In ko bi v Londonu iskala neznanega morilca, bi bilo to prav toliko, kakor ko bi hotela najti človeka, ki je pred tremi dnevi zelje jedel...»

Duhovnik, ki ga je pogovor zanimal, se je nagnil naprej. «In zakaj, mister Bringley, bi vas ne iskali v Londonu? He, zakaj?»

Debeluh je udaril z dlanmi po bedrih. «Ker je vsak zločinec norec, ali me razumete, norec! Neumen, strahopeten norec, ki bi bil rad čimprej tisoč mili daleč od zločina... Ker se loti vsakega zločinca takoj po dejanju ali vsaj nekoliko pozneje nekakšna panika. Strašna, moreča panika, pri kateri pozabi vse, samo nečesa ne — da bi bežal, bežal za vsako ceno. In policija...»

Bringley je zaničljivo olinjal v robec. «Policija je naravnost obsedena na to, da uporablja vsa svoja tehnična

sredstva. Radio — brzojav — telefon — letala. Ko sem prej hitel proti postaji, sem videl tri policijska letala, ki so bila namenjena proti jugovzhodu. Rekli so mi, da pojdejo v Folkestone. To so bila tri letala in najmanj štirinajst jih je odletelo na druge strani. Vse postaje ob obali in kapitani vseh parnikov imajo že približen opis morilca... Neka žena ga je namreč mimo grede videla...»

«Česa ne poveste?» Duhovnik je nabraj čelo v zamišljene gube. «Seveda, prav imate — mister... kako se že pišete? Res — Bringley, prav imate... Povsod bodo moža iskali, samo v Londonu ne. Seveda, slaba vest povzroči paniko... Priroda je pametno uredila... In če zagrabi moža panika, bo s prvim vlakom odhitel — kamorkoli, in ne bo pomislil, da je v Londonu najbolj varen...»

Debeluh se je nasmešnil. «Seveda, v Londonu... Kako bi pa bilo, če bi policaj iskal po ulici zločinca!... Vsako uro gre mimo njega petdeset tisoč ljudi, ki bi bili vsi zmogni napraviti zločin. Toda v Folkestoneu, v Bringstonu ali kjerkoli takoj opazi vsakega tujca... Zlasti če pride z vlakom in imajo dovolj časa, da si ga ogledajo...»

Mr. Bringley je zadovoljno prikimal. «Ljudje imajo orlovске oči», je pri-trievalno rekel. «Da, da, panika, ta panika...»

Dolgo se je smehljaj in pljuval zdaj na tla, zdaj v robec.

Kdaj pa pridemo v Ashford? je resno vprašal Howard.

Mr. Bringley je takoj vedel. «Ob devetih in dva in dvajset minut. Takoj

boste videli. Ker je tam sedem prestav, mora vlak nekaj časa prav počasi voziti.»

Prve luči iz Ashforda so se pokazale. Kmalu nato so zaškrupale zavore in vlak je zavil čez prvo prestavo. Neki mož je odprl vrata na hodnik in pogledal v noč. Pri sedmi prestavi je stopil nekoliko nazaj, kakor bi bil hotel skočiti iz vagona. V istem trenutku pa se je dvoje močnih rok oprijelo njegovega vratu. Hotel se je braniti — toda padel je nazaj. Trenutek nato so bile njegove roke že zvezane.

Ko je Howard pogledal kvišku, je opazil nad seboj režeči se obraz debelega Bringleya.

«Ta panika», je ponovil Bringley. «Ta prekleta panika... Ne govorite, tiho. Opozoriti vas moram, da bom vsako besedo lahko uporabil proti vam.»

Howard je prebledel. Čez nekaj časa pa se je spet pomiril:

«Hudič naj vas vzame!» je dejal. «Vražji lovec na ljudi!... Ali ste me zasledovali? Kako, hudiča, ste me mogli odkriti?»

«Bringleyev obraz je zažarel.

«Da bi vas bil zasledoval? Kaj vam ne pride na misel! Na dopustu sem — nadzornik Oliver Bringley, če vas zanima... Pojdite, možak. Sediva v kakšen oddelek. Zelo rad razveseljujem svoje sopotnike s takimi zgodbami, in pripovedka o paniki... hm, lahko vam rečem, da ste že šesti, ki sem ga na ta način...»

Vlak je zavil v predor in ropot koles je pogoltnil zadnje besede nadzornika Bringleya.

Štirje tedni dopusta

V kantini American Air Company v državi New York je bilo prijetno toplo, zunaj pa je divjala burja preko zaprtih hangarjev in nosila okrog oglov droben, oster snežen prah, ki je že precej na debelo pokrival naše letališče.

Dela nismo imeli skoraj nobenega. Nevarni in tvegani kratki poleti, ki so bili v takem vremenu v območju našega letališča

sicer vedno običajni, so se zdeli menda celo gospodom v toplih pisarnah prenevarni ali pa se niti naši stalni naročniki niso nadejali uspešnega poleta.

Torej nam ni preostalo drugega, kakor da smo si kakorkoli preganjali dolgčas. Vkljub temu si nikar ne mislite, da smo govorili samo letalsko latinščino o naših podvigih. To bi bilo obrekovanje. Bile so skoraj same resnične zgodbe. Pa ne da bi bile premalo strašne, da bi na nas delovale; samo vajeni smo jih bili že, saj je že vsak izmed nas toliko podobnega doživel. Vse mize so bile zasedene, okrog njih so pa prav grdo sedeli piloti in mehaniki, kadili cigarete, zehali do ušes in pili čaj ali črno kavo.

«Drevim torej s hitrostjo dve sto petdeset na uro, niti deset metrov nad tlemi,» je počasi in zaspano pripovedoval Tom, «ko nenadoma vstane pred menoj iz megle gozd. Zaobrnem na levo, da je vse zaškrupalo, toda na desni je bilo nekakšno skalovje. Letalo je nagnjeno čisto na desno krilo. Vsak hip se utegnejo kolesa dotakniti skal. Tedaj... No, ti, stara škatla, kaj pa misliš, da je bilo potem?»

«Zdi se mi, da si si zlomil vrat!» sem odvrnil ljubeznivo in se umaknil pokrovu termovke, ki je priletel iz smeri, kjer je sedel Tom.

Tedaj so se odprla vrata in vstopil je Mac Kennay, šef oddelka za naročene polete. Prineslo je za njim snežni prah in vsi smo začutili val mraza, ki je dahnil prav do zadnjega kotička v sobi.

«Halo, boys! Dovolj ste se naspali. Pravkar sem dobil naročilo. Eden izmed vas mora čez pol ure startati. Nevarna

reč, toda pet sto dolarjev nagrade in zaradi posebne nujnosti še Bossovo priznanje. Kdo hoče leteti?»

Pet sto dolarjev, Bossovo priznanje? To je toliko kakor napredovanje, najkasneje v treh mesecih. Na, hm... — Toda zunaj? Burja se zaganja, da se zdaj, ko je vse potihnilo, sliši rahlo rožljanje šip in se včasih zdi, kakor bi bil kdo vrgel sneg z lopato ob okna. Počasi, negotovo smo se spogledovali.

Posebno dosti upanja, da bi se zdrav vrnil v kantino, tu res ni.

«Tisoč dolarjev nagrade in štiri tedne plačanega dopusta, če pojde po sreči!» se je oglašil Mac Kennay kakor na javni dražbi. «Nihče ni dolžan leteti ob tem vremenu, toda podjetju je neprijetno odklanjati naročila, ker bi bilo to preveč nevarno. Sicer se obrne naročnik na konkurenco, in to bo za nas slaba reklama. In navsezadnje, tisoč dolarjev je že čisto čedna vsota. Torej?»

Tisoč dolarjev je res čeden znesek. In štirje tedni dopusta, zdaj, v teh pasjih mesecih, in še s toliko drobiža v žepu...

«Jaz bom letel!» sem odločno zaklical, da sem se sam sebe prestrašil. Takoj mi je postalo žal.

«Živio Hall!» so se oglašili nekateri.

«Prav», je rekel Mac Kennay. «Startati morate čez pol ure. Poiskati morate družbo treh smučarjev, ki je zašla v Alleghanyjskem gorovju, v skupini Black Dome. Precej natančno boste zvedeli, kje utegnejo biti. Rešilna ekspedicija jih ne more najti prej ko v štirindvajsetih urah, in to bi bilo natanko za dvajset ur prepozno. Kadar se je zjasnilo, so se nocoj sporazumevali s svetlobnimi znaki. Zdaj je že zadnji čas.

Na vsak način bi bilo dobro, ko bi mogli pri njih pristati. Vendar vzemite, ako bi bilo treba, s seboj zavoje, ki jih boste spustili s padalom.

Torej, come on! Dam vam še nekaj podrobnih navodil.

*

Točno čez pol ure smo se gnetli okrog mojega aparata, ki ga je hotel vihar skoraj odtrgati s tal. Trdno je, skoraj popolnoma novo in kabina se dobro zapira. Mac Kennay mi stisne roko, za njim tovariši d'ug za drugim. Tom bi mi bil rad še nekaj povedal, pa mu je kar zastala beseda. Zato je rajši sam nagnal propeler. Mene pa je nekaj zgrabilo za grlo, ko sem se tako poslavljaj od vsakega posebej. Saj to pri nas ni v navadi. Dobro, da se ne more govoriti, ko vihar sproti odnaša besede.

Motor noče. Nič čudnega v tem mrazu, kljub posebni mešanici, s katero so mi napolnili tanke. Na olje rajši sploh ne mislim. Če se mi danes zlomi en sam majhen ventilek...

Nazadnje se je motor nekoliko umiril. Tekel je zdaj še precej lepo. Vendar tek še vedno ni bil popolnoma enakomeren. Sedem za krmilo, pridam plina. Nekaj se je obotavljaj. Bo. Pomaham. Težek sunek burje me je še enkrat potisnil k tlom, da so smuči kar zaškripale in se zadrle v slabo steptani sneg. Potem me je nekaj nenadoma odtrgalo s tal in splaval sem v zrak.

Naravnal sem smer.

Minila je ura.

Razgleda nobenega.

Letim samo po kompasih.

Če se vreme vsaj malo ne izboljša, se lahko z nosom zabijem v Black Dome, še preden ga opazim.

Aparat se stresa kakor majhen pes, ki se reši iz mrzle vode. Nenavaden občutek imam tam nekje okrog želodca. Tega že dolgo nisem imel. Ampak vse mine. Saj imam tudi konjak s seboj. Dalje, dalje, smer Black Dome!

Približno osem sto kilometrov je zračne črte. Moj aeroplan spada med najboljše, kar jih je na našem letališču. Toda namesto v dveh, sem dosegel gore šele v treh urah. Burja je hvala Bogu nekoliko popustila, gorat svet ji jemlje moč. Snega ne meče več tako in tudi megla se večkrat razprši.

Vendar se še vedno slabo vidi. Zunaj je vse enakomerno belosivo, brez vsakih barvnih odtenkov. To obupno vpliva na oči. V kabini je čisto prijetno toplo. Vetrobran je kljub električnemu gretju ves prevlečen z ledom. Prav nič ne pomaga, treba ga bo očistiti, zdaj bom kmalu moral razločneje videti okrog sebe. Zmanjšam brzino, kolikor je le mogoče, in naravnam krmilo. Potem odprem prav narahlo vetrobran.

Oblak snega in ledu sem dobil v obraz. V trenutku je vsa kabina pokrita s snegom. Mraz mi leze v rokavice, otrpli prsti mi hočejo odreči pokorščino. Toda nazadnje se mi je le posrečilo, da sem očistil vetrobran ledu. Zdaj se morda ne bo več tako hitro nabiral.

Zopet sem se sključil na svojem sedežu.

Nisem si mislil, da mi bo šlo tako po sreči.

Kmalu zagledam spodaj v dolini več ljudi. Najbrže rešilni oddelek. Komaj se rijejo dalje. Previdno se dvigam. Težko je, ker je vse tako mlečnosivo in motno. Napenjam oči. Black Dome. Ogromen masiv, stožčast vrh s temnimi skalnatimi stranskimi dolinicami, kakor v pravljici. Razveselil sem se, zdaj sem imel vsaj kam upreti pogled.

Tu nekje morajo biti oni trije. Morda v tem viharju niti ne slišijo motorja. Nič se spodaj ne premakne. Da bi jih le ne zgrešil, ko bom spet plaval skozi kak kosm megle.

Še enkrat moram odpreti vetrobran. Cel roj svetlobnih in eksplozivnih raket je zletelo ven. Leden sunek vetra mi je trdo pritisnil naočnike na oči; snežinke so mi jih zameglile in mi za nekaj časa vzele pogled. Vesel sem, ko je vetrobran spet trdno privit in se lahko razgledujem. Medtem padajo za mano rakete in se sikaje in ropotaje razletavajo na vse vetrove. Če tega ne opazijo, potem bo stvar brezupna.

Še en zavoj okrog vrha.

V mali, kotlasti dolinici, prav v njenem belem dnu, se nekaj premika. Da, dve drobni postavitki mahata okrog sebe. Tretja je še manjša. Ta je torej obnemogel in čepi v snegu.

Zavijem navzdol proti njim in jim zaropotam nad glavami. Oba, ki sta bila že prepričana, da sta izgubljena, poskakujeta, vsa ponorela od veselja, po snegu. Kričita za mano ali pa mahata z rokami.

Meni je dosti neprijetneje. Kaj naj storim? Ali naj vržem zavoje? Toda to bo tem trem malo koristilo. Za enega bi že bilo, zakaj te odeje bodo kaj kmalu premočene. In potem? V nekaj trenutkih se vihar lahko razbesni z novo močjo. In potem jim vse skupaj ne bo dolgo pomagalo. Preveč so že izžepani.

Ali naj pristanem? Naložim na kak način te tri nesrečneže?

Toda tale dolinica, ki se še tako čudno končava v tej globeli, je za pristanek malo preozka, posebno še ker je takšno vreme. Gladka tudi ni posebno, je pa vsaj čisto položna. Kaj mi torej preostaja drugega? Če si poiščem primernejši kraj za pristanek, se bosta ta dva, ki sta še kolikor toliko pri moči, z največjo težavo privlekla za mano; in celo oni tretji! Nemogoče!

Torej?

Še zavoj, potem naravnam odločno nos svojega letala proti tlom. Sneg se zapraši. Tamle je nekakšen kup! Da bi se vsaj malo prej ustavil! Ne bom se ustavil. Pri kupu sem obsedel; nekaj je zaškripalo, letalo se je zamajalo. Potem je bilo vse tiho... Oni trije so komaj sto metrov zadaj.

Skočim ven in se pogreznem skoraj do pasu. Komaj sem opazil nastavek drsilnih smuči, ali bolje, samo desni del nastavka. Levi kos mi je izpodvilo, odtrgalo in strlo.

To bo še prijetno danes, preden bom spet v zraku. Zazeblo me je. Niti dobro misliti nisem mogel. Pred seboj sem videl samo svoj ubogi, pohabljeni aparat, od katerega so bila zdaj odvisna štiri človeška življenja. In eno izmed teh življenj je bilo moje lastno...

Tisoč dolarjev in štiri tedne plačanega dopusta... Napredovanje...

Medtem so se privlekli oni trije do mene...

Ranjenec je ležal na zasilnih sanel iz smuči. Zasilne sani! Torej se bo vendar dalo še kaj napraviti. Komaj da sem se zmenil za izbruh veselja, s katerim so me obsipali oni trije. Eden je komaj še mogel govoriti, in vendar se je mirno smehljaj od sreče. Ko bi vedeli, da rešitev vendarle še ni tako čisto gotova! Potem sem se spravil na delo.

Onemoglega smo spravili v kabino. Onadva sta mi pa morala pomagati.

Poteptali smo sneg okrog aparata in postavili levo krilo. Potem smo izvlekli orodje.

Smuči je bilo treba žrtvovati zaradi starta.

Mudilo se nam je in hiteti smo morali. Vendar pa sta terjala vihar in mraz, da smo večkrat počivali in se okrepčali. Nazadnje se nam je vendarle posrečilo pritrčiti smuči pod aparat, strti podstavek je bil s pomočjo žice in jeklenih palic še precej trdno popravljen.

Meni seveda kljub temu ni bilo posebno prijetno pri sreči. In tudi na pristanek na domačem letališču sem se moral včasih spomniti.

Nazadnje smo steptali še precej dolg zalet in obrnili aparat nazaj. In zdaj? Obilo sreče!

Onadva sta se mukoma vzbela v kabino, jaz pa sem s premrlimi prsti nagnal propeler. Motor se je ozrel.

Plin. Zdaj pa pozor! Vsak trenutek se lahko zadene levo krilo v sneg in potem naj se rešilna ekspedicija le podviza, če hoče priti še za časa, kajti naš bolnik je bil že zelo slab.

Težko je startati brez vsakršne tuje pomoči. Nihče ni držal aparata. Majal se je in tresel, kakor bi imel kolesa na štiri ogle. Še plina. Ves plin. Višinsko krmilo.

Start se je posrečil.

Na pristanek rajši soloh nisem mislil.

E, kaj, bo že kako! Smer New York.

Čez pol ure sem se spomnil rešilne ekspedicije! Vendar ne morem pustiti ubogih ljudi, da bi se zaman mučili gor. Torej nazaj. Hitro, z vso brzino. Oni zadaj je nujno potreben zdravnik.

Kmalu sem odkril kolono spodaj na snežni strmini. Dal sem jim znamenje, naj se vrnejo; hitro so me razumeli in mi navdušeno mahali.

Zdaj pa še slabi dve uri, saj letim z burjo.

Počasi se mi vrača dobra volja, saj prav slabo se zdaj že skoraj ne more več končati...

Tovariši so prileteli iz kantine in mi mahali v zrak. Od veselja so se metali v sneg. Tedaj so nenadoma obstali, zagledali so moje polomljene drsilne smuči.

Poslali so po ljudi, vse je moralo na pristajališče. Prinесли so vrvi, mreže in druge pomočke, ki so potrebni za defektni pristanek.

Potem sem dobil svetlobni signal.

Čez trideset sekund so z glasnim vpitjem zavlekli letalo v hangar in me na rokah odnesli v kantino. Potem smo dobili dovoljenje vsak za en cocktail in za kozarec whiskeyja...

Zdaj se veselim svojih štirih tednov dopusta in tisočaka. Plačal bom svoje dolgovce, z ostankom pa si lahko privoščim razkošne počitnice na Floridi ali pa v gorah, počitnice, ki mi jih bosta Bossovo priznanje in odlok za povišanje napravila še razkošnejše!

P. Hall.

S. WARREN:

SMRT JE POŽRL

Pred štiridesetimi leti je veljal v državi Arkansas zakon, ki je dajal na smrt obsojenemu morilecu še vedno možnost, da je kljub obsodbi ostal živ. To je bila neke vrste božja sodba, kakršne so pri nas poznali v starih časih in so izražale neko višjo voljo nad obsojenčovo usodo. Tu se zločincu ni bilo treba boriti, kakor je bilo ponekod v navadi, ampak je za svoj vrat igral. Ta zakon že davno ni več v veljavi in nihče več ne ve, kdo si je izmislil to smrtno igro.

Najstrašnejši trenutki za obtoženca so takrat, ko se umaknejo porotniki na posvet. To je najstrašnejši čas obupne negotovosti. Razglasitev sodbe prinese vsaj gotovost in jasnost. In če si je človek s svojo usodo na jasnem, potem je spet lahko miren, hladen in zbran. V tistih časih pa je spravila razsodba obsojenca v nov vrtilinec negotovosti in blaznega, z obupom pomešanega upanja.

Pod vislicami je stala pri vsaki usmrtitvi omarica iz ebenovine. Ta omarica je imela dva predalčka z velikima belima gumboma. V enem predalčku je bil listek z »da«, v drugem listek z »ne«. Oba predalčka sta bila v sredi zapečatena z enim samim, velikim sodnikovim pečatom.

Vsaakega obsojenca so pripeljali do te omarice. Zdaj je smel, obrnjen proti vislicam, izbirati med levim in desnim gumbom. Če je odprl predalček z »da«, so obsodbo takoj izvršili, če pa je odprl drugega, je bil trenutek pozneje popolnoma prost. Vsa ta ceremonija je napravljala dojem, kakor da se hoče nekdo igrati z zločinčevim življenjem.

Prizori, ki so se odigravali ob tej omarici, so bili pretresljivi. Nikdar pa se ni slišalo, da bi kdo dal z glasom duška svoji razburjenosti. Vsak je stal tiho pred svojo usodo. Pripovedujejo o zločincih, ki se niso upali odpreti predalčka, ker se jim je zdelo misel, da si lahko z napačnim prijemom sami izberejo smrt, mnogo strašnejša kakor konec sam.

Ta nenavadni zakon je določal, da mora sodnik, ki je izrekel smrtno kazen, na predvečer določene usmrtitve sam napisati listka in ju zapreti v omarico.

Bilo je nekega takega večera, ko je sedel sodnik William Foster za pisalno mizo v svoji delovni sobi. Tisto dopoldne je obsodil na smrt nekega moškega, ki je iz ljubosumnosti ubil svojega najboljšega prijatelja. Pred njim je stala omarica iz ebenovine, ki jo mora do polnoči poslati rablju. Položil je listek z »da« v levi predal in držal osvobodilni »ne« neodločno v roki.

«Kakšen nesmiseln zakon!» je zamrmral predse sodnik. «Morilec, ki bi moral biti usmrčen, ker ne poznamo nič pametnejšega, da se človeška družba osvobodi takih škodljivcev, potisne ta zakon njegovo lastno usodo še enkrat v roke in pripušča, da si morilec z enim samim slučajnim prijemom reši življenje, ki so ga resni, pošteni, oblast predstavljaajoči moške s svojo sodbo spoznali za ničvrednega...»

William Foster je težko dihal, kakor da se nekaj bori v njegovih prsih. Potem je nenadoma strgal listek, ki ga je držal v roki, napisal na kosček papirja velik, razločen »da« in ga položil v prazni predal. Prižgal je svečo, osmodil pečatni vosek in pritisnil čez rob predalčkov svoj pečat.

Uro pozneje je sluga odnesel omarico rablju. Zjutraj so vzeli omarico s seboj na morišče. V obeh predalčkih se je skrival strašni »da«.

To noč William Foster ni mogel spati. Bil je pošten mož, ki je spoštoval zakon: in v tej noči je prvič začutil, kako pride lahko sodnik človeku v eni osebi nasproti. Sodnik, mož zakona in oblasti, je stal nasproti človeku, ki je zamenjal smrtni listek v predalu.

«Če mu vzamem možnost, da si reši življenje, ravnam proti zakonu, ki sem nanj prisegel, ki mu je posvečeno vse moje življenje. Da je bila ta zamenjava pravilna in dobra, to s stvarjo nima nobene zveze, to je tu prav vseeno. Toda morda je bila tudi smrt mojega prijatelja nekaj dobrega, pa vendar je moral biti ta obsojenec za to in bo moral zjutraj tudi umreti.»

Sodnik se je zgrozil. Prepričan je bil, da ne bo mogel nikdar popraviti zagrešene napake, saj mu ni dovoljen pristop na morišče.

Odločil se je za edino, kar mu je preostalo: priznati mora svoje dejanje obsojenecu.

Ob dveh ponoči, tri ure pred usmrtitvijo, ki je bila zaradi njegove nepremišljenosti itak že zagotovljena, se je splazil William Foster v zločinčevo celico. Morilec je začuden in ves prepaden pogledal sodnika.

«Rist,» je izpregovoril, «v obeh predalčkih omarice, pred katero boš stal danes zjutraj, čez tri ure, leži zapisana tvoja smrt. Po moji krivdi se je to zgodilo. Mislim sem, prav za prav sem se zdaj prepričan, da človek, kakršen si ti, ne sme živeti. Toda zakona bi zaradi tega svojega prepričanja ne bil smel prekršiti. V tvojih rokah je zdaj, Rist, če hočeš jutri zjutraj javno razglasiti moje dejanje s tem, da boš odprl predal. Jaz sam ti bom potem pomagal do tvoje pravice.»

William Foster je obmolknil.

Reggie Rist, ki je omadeževal svojo vest s človeško krvjo, je strmel nekaj časa nemo predse.

Nenadoma je skočil pokonci, oči so se mu zaiskrile, zagnal se je proti sodniku in ga pograbil za roko:

«Hvala vam, tisočkrat hvala!», je zašepetal. «Ah, Bog nebeški, hvala vam. Zdaj sem rešen... rešen. Prosti!»

Zaihtel je kakor otrok in se zrušil na ležišče. Neprestano je hlipal: «Rešen, o Bog... živ, živ!»

Ves zmeden je William Foster čez nekaj časa tiho zapustil celico.

Kaj je mož zblaznel?

Sodnik ni šel spat.

Preoblekel se je in pomešal zjutraj ob petih med ljudi, ki so prišli na morišče gledat izvršitev obsodbe.

Nenavadno mirno se je bližal Rist črni omarici.

Williamu Fosterju je bilo precej neprijetno pri srcu.

Na njegovo veliko začudenje je Rist bliskoma odprl enega izmed predalov, segel vanj in listek — pogoltnil, ne da bi ga bil pogledal.

Odprli so drugi predal in so našli v njem listek z »da«.

Na papirju torej, ki ga je Rist v svoji razburjenosti pogoltnil, je morala biti zapisana pomilostitev.

Rist je bil torej prost.

William Foster si je globoko oddahnil in si otrl vlažno čelo.

Nekaj mesecev pozneje je bil zakon o usodni omarici odpravljen. Najvplivnejši možje države Arkansas so se trudili za to. Naiveč truda pa je zastavil v izpolnitev te ideje sodnik William Foster.

K poroki v beli obleki

Poroka Vere Novakove in Franceta Lohra je bila podobna vsem drugim porokam, le da je bila nevesta Vera v obleki oranžne barve. Ne morda zato, ker ji bela barva ni ugajala ali ker po tradiciji zanjo ni bila upravičena, ampak Vera se ni hotela izpostavljati radovednosti množice, misleč, da bo tako poročni obred vzbujal manj pozornosti. In kar se je tikalo Franceta Lohra, je bil ta že sam na svetu, tako da mu je bilo vseeno, ali bo Vera v beli ali v zeleni obleki, saj jo bo, ko pride do resničnega poročnega obreda, v trenutku klasičnega «slednjic sama!», itak odložila. Na žalost se je moral kmalu prepričati, da se tradicija ne sme kršiti in da naj se vsaka ženska moži v beli obleki!...

Svatbena gostija je bila v znani praški restavraciji in France Lohr se je zavedal svoje dolžnosti, ki mu jo nalaga

njegov novi stan, ter se je krepil zanjo z vinom in likerji, tako da je bil kmalu v stanju kakor cela Poljska pri svojem tretjem deljenju. Ko sta mu med plesom, ki je sledil gostiji, poženetala Verina ata in mama, češ da sta trudna, je France Lohr skočil po avtotaksi, spravil vanj svojo taščo s tastom vred ter se nekoliko opotekavo vračal v dvorano, da se malo ozre po svoji novi polovici. In ravno mu je prihajala nasproti — vsaj zdelo se mu je tako — v svoji oranžni obleki. «Pojdí hitro!» ji je zašepetal.

Ta, ki jo je tako ogovoril, je bila gospa Žafranova, žena urarja, ki je od nekaj popravilja ure Novakovi rodbini. Zato so bili tudi Žafranovi povabljeni na svatbo. Gospa Žafranova, ki v svojih šestindvajsetih letih še ni nikoli pila šampanjca, kaj šele v takšni množini kakor na svatbi te ljubke Vere, je bila nesposobna za diskusijo o storjenem pozivu. Nekdo jo je hotel spremiti domov, in to si je ravno najbolj želela v tem trenutku, ko se je okrog nje vrtel ves svet... In tako je njo in Franceta odpeljal avto...

Medtem je pianist začutil, da mu postaja leva roka čim dalje težja; zato je menjaval svoje foksotrofe in twostepe v nekaj z eno roko igran počasen tango, ki ga že itak ni

nihče plesal. Saj si je Verina teta že pred nekoliko časa naročila kozarec vode in striček Vendelin si je sezul lakaste čevlje, ki so ga neusmiljeno tiščali, in začel kar v nogavicah plesati nekak black bottom... Mladina je hotela iti nekam na črno kavo, toda bratranec Adolf je predlagal, da bi šli na vampe, kar so vsi navdušeno sprejeli. Vera Novakova, ki je prej vneto plesala, je zdaj zaman iskala svojega ženina; v slavnosti dvorani sta razen ironičnih natakarev ostala sama s prav tako vznemirjenim urarjem Žafranom.

«Gospoda, moramo zapirati», je prišel opozarjat ravnatelj nesrečno dvojico.

«Spremem vas k vašim staršem», je zastokal Žafran. «Ampak kje, vraga, tiči moja žena?» je zaklel, medtem ko je Vera, ki jo je že premagoval spanec, vzdihnila: «Pa pojdiva...»

Ko sta že stopila iz restavracije, je pridrvel taksi, iz katerega je skočil ves razkuštran in z boljšečimi očmi France Lohr.

«Zamenjal sem ženo!» je zaklical in razprostrl roke, ko je zagledal Vero: «Ljubica, Verica, pojdi brž, hvala Bogu, da si še tukaj!»

«Idiot!» se je razburil urar. «In kaj pa moja žena?»

«Pomirite se, v taksiju sedi, vrnem vam jo! Ampak enako obleko ima kakor Vera, in to me je premetilo!»

«Še sreča, da ste to za časa opazili!»

«Hvala lepa, bila sva že dve uri v postelji, ko sem opazil, da ima drugačen poročni prstan, kakor sem ga bil jaz dal svoji ženi. Pokaži, Verica, tačko! Da, to je tisti prstan! Tako, in zdaj pojdi, moja zlata...»

«In moja žena, moja...»

«Ne bila bi smela obleči enake obleke kakor nevesta... Sicer pa, bodite mirni, ona me je imela za vas!»

«Če je tako,» je pripomnil Žafran, «potem jaz nimam...»

«Ne, nimate rožičkov, ampak jaz bi ne bil smel toliko piti, saj se mi je že zadnjič pripetilo, da sem zamenjal klobuk...»

John. K. Newham:

SREČANJE Z IDEALOM

Evelina Bordenova se je naglo ozrla na vizitko, ki ji jo je prinesla njena črna sobarica Alma. «To je spet tisti mladenič,» se je zasmejala sobarica.

V nekoliko dneh je bilo že tretjič ali četrto, da jo je vztrajni Ciril Withworth, čigar ime ji je bilo čisto neznano, prosil, naj bi šla po predstavi z njim večerjat. Povabilo je vselej spremljala košara dragih cvetlic. «Kakšen pa je prav za prav, Alma?» je vprašala igralka.

Alma se je namrdnila: «Gospodična Evelina, to je čedno oblečen mladenič, ki je menda še pred kratkim sedel v šolski klopi,» je odgovorila in česala gospodično Bordenovo tik pred predstavo. Evelina je dobro poznala to vrsto mladih častilcev. Zadostovali sta ena ali dve odklonitvi.

«Recite mi, Alma, da nimam danes in tudi ne prihodnje dni časa zanj.»

Brž nato se je vrnila sobarica s sporočilom, da je Ciril Withworth odgovoril, da si je za nocoj kupil sedež št. 7 v prvi vrsti parketa in da bo tam sedel vsak večer, dokler ne bo imela gospodična Bordenova časa, da bi z njim večerjala.

Igralka je zmignila z rameni. «Blagajnik temu ne bo ugovarjal, si je mislila in opravila svojo toaleto.

Brez radovednosti se je ozrla na sedež št. 7. Ciril Withworth je bil res tak, kakor si ga je mislila. Imel je lepo večerno obleko in koprneč deški obraz. Pri predstavi jo je venomer gledal, kar ji ni bilo prijetno in jo je motilo.

Drugi dan je prejela njegovo dolgo, navdušeno pisano pismo. «Občudujem vas že štirinajst dni vsak večer na odru. Vi ste ženska mojih sanj in ves svet bi dal za to, ko bi se mogel z vami seznaniti.»

V tem navdušenem slogu je bilo pisano vse pismo. Evelina ga je zmečkala in vrgla v koš. Ni imela namena, da bi se s tem mladeničem sešla.

Toda Ciril Withworth je bil vztrajnejši, kakor si je mislila. Sedel je večer za večerom v prvi vrsti na sedežu št. 7 ter neprestano gledal Evelino. Vsak dan ji je poslal svojo vizitko, ki je pa Alma ni niti izročila igralki. Večkrat ji je poslal tudi šopek.

Razen tega jo je čakal vztrajni častilec po predstavi vselej tudi pri vratih. Toda Evelina, ki ga je že takoj prvič opazila, je hodila iz gledališča skozi druga vrata. Vsakdanja navzočnost mladeniča in njegov pogled sta Evelino delala nervozno. Tudi pisem ni hotela več odpirati, ki so redno prihajala po pošti.

Neki večer je bilo gledališče na pol prazno, občinstvo je ostalo rajši doma in poslušalo slavno zvezdo po radiu. In tako je bil mladenič na sedežu št. 7 v prvi vrsti parketa kakor oaza v puščavi.

Sedeži na levi, desni in za njim so bili prazni, in ker jo je mladenič neprestano gledal, se je tudi Evelina nehote ozrla nanj. Dvakrat ji je preskočila beseda in začela je biti v svoji vlogi negotova. Vesela je bila, ko se je predstava končala. Stopila je k ravnatelju ter ga prosila, naj tega strašnega človeka ne pusti več v gledališče.

«Zelo obžalujem,» je odgovoril ravnatelj, ki je o Evelininem vztrajnem častilcu zvedel že od njenih tovarišev. «Kaj pa naj storim, vendar mu ne morem prepovedati, da bi gledal na oder? Kdor ne more prenašati, da ga kdo gleda, si mora izbrati drug poklic, ne igralskega.»

To je morala Evelina hote ali nehotе priznati in zato se je po daljšem premišljanju odločila, da bo pisala Cirilu Withworthu.

Withworth se je silno začudil, ko je prejel tole kratko pismo:

«Dragi gospod Withworth!»

Zelo mi je žal, da doslej nisem mogla nstreci vašim povabilom. Veselim se, da se bova jutri zvečer videla. Čakajte me po predstavi ob izhodu z odra. Lepo Vas pozdravlja

Evelina Bordenova.»

Ciril je blodil ves dan do pričetka predstave kakor v sanjah. Komaj je padla zavesa, je hitel k izhodu. Vratar je bil ta večer nenavadno prijazen.

«Gospodična Bordenova pride vsak čas,» je dejal in se nasmehnil.

Ciril je potrpežljivo čakal. Čez deset minut je slišal, da nekdo kliče njegovo ime.

«Gospod Withworth?»

Mladenič se je ozrl, in ko je zagledal pred seboj starejšo damo, je od razočaranja onemel.

«To je gospodična Bordenova,» je rekel vratar.

Mladenič se je komaj premagoval. «Kako ste ljubeznivi, da ste prišli, gospodična Bordenova!»

Zdaj jo je spoznal. Saj mu je bil tako dobro znan njen obraz. Toda videl jo je samo na odru. Ni mogel skriti svojega razočaranja. Na odru ni bila videti starejša ko dvajset let. Toda tale gospa, ki ga je prišla pod pazduho, je utegnila imeti že pet in štirideset let in morda celo več. Neprestano jo je gledal! Da, to so bile poteze njenega obraza, to so bili njeni tiziansko rdeči lasje. Sicer ni bila tako vitka kakor na odru, najbrže so ženske v odrski razsvetljavi večje in vitkejše. Predvsem je to njen mehki, prijetni glas. V celoti je bil to večer neizmerne razočaranja. Vedel se je leseno, nerodno in sram ga je bilo; še preden se je končala skupna večerja, je prisegel, da se bo za naprej ogibal gledališča. Na srečo dama ni govorila o prihodnjem sestanku. In ko jo je v avtu pripeljal domov, se je globoko oddahnil.

*

«Ali spiš, otrok?»

Evelina je prižgala luč ob svoji postelji in smehljal je preletel njen mladostni dekliski obraz.

«Ne, mami! Kako si se zabavala z mladeničem?»

Njena mati je zehnila. Obe ženi sta si bili vzlic veliki razliki starosti zelo podobni.

«Dolgočasna zadeva. Toda česa ne stori mati za svojo hčerko? Mislim, da te tvoj mladi častilec ne bo več nadlegoval. Videla sem veliko razočaranja na njegovem obrazu!»

In obe ženi sta se pristrčno zasmiali.

Bali - žrtev tujskega prometa

Sodni door na Baliu.

Elly Beinhorn:

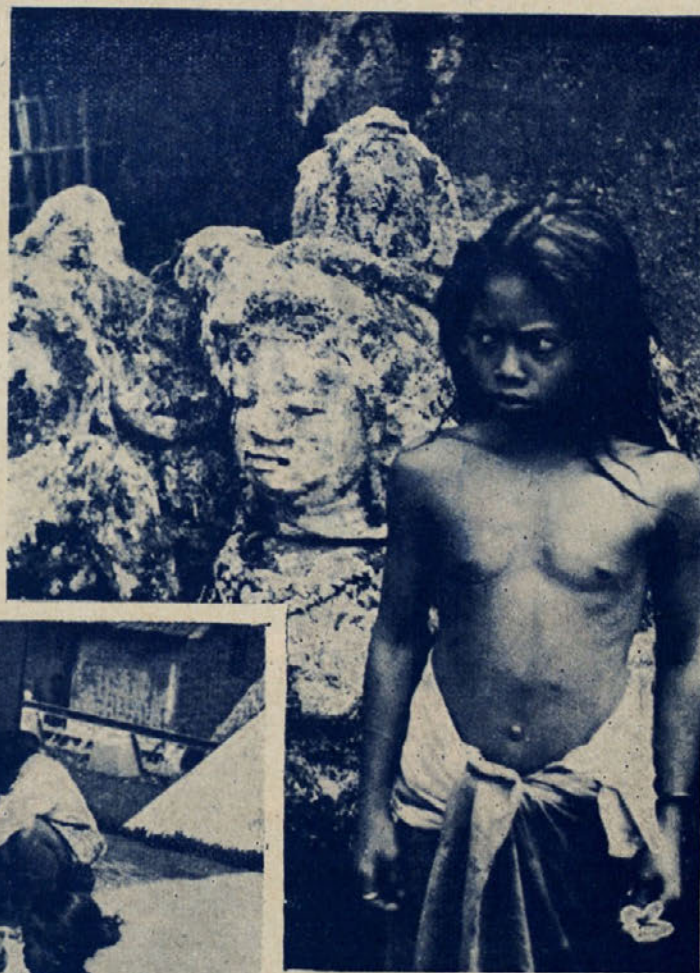

Šrabaja, letališče na Baliu, se je razprostrlo pod mano. Hotela sem priti tja natihoma in nenapovedano, toda moj namen je padel prav za prav že zopet v vodo. Nalašč nisem nikjer povedala, kam nameravam odleteti. Toda na letališču me je čakalo že nekaj avtomobilov in precej belo oblečenih postav. Celo kapitan holandskega pomorskega letališča je bil zunaj in se mi je takoj ponudil, da je pripravljen dati pregledati moje malo letalo. Njegove prijaznosti sem se seveda zelo razveselila in sem obenem že morala sprejeti povabilo, naj ostane aeroplan kar v hangarju v oskrbi mehanikov holandske letalske družbe.

Drugo jutro smo se peljali ven. Ko smo zavili okrog letališča, sem opazila svoje letalo v hangarju, ko so mu ravno pregledovali motor. Komaj sem verjela svojim očem, ko sem stopila v ogromno lopo ob morju in našla nič manj ko 45 — reci pet in štirideset! — nemških hidroplanov znamke Dornierwal, razen teh pa še nekaj ptičev drugih znamk. Silno sem se razveselila tega pogleda, saj je bilo kakor na kakem domačem letališču. Toliko da se me ni polotilo domotožje, ko sem zagledala vse te dobro znane aparate, razpostavljene v vrstah tu daleč v tujini.

Bali je sicer čudovito — čudovito lep! Toda... po mojem mnenju sem prišla na ta otok najmanj deset let prepozno.

Nesreča se je začela z luksuznim parnikom, ki pripluje vsak teden na otok. Z njim pripotuje množica bogatih turistov. Paroplovna družba jim nudi tridnevno potovanje, na katerem jim v ameriškem tempu pokaže vse, kar je bila nekoč kultura na Baliu in kar se je dandanes izprevrгло v nekakšno industrijo. Vse gre po natančno določenem urniku: ob šestih zjutraj pridejo vsi neprespani v malo пристanišče Singanadja na severni obali otočka. Tu dobe precej svoj prvi vtisk z Balijskega najprej zagledajo množico streh iz valovite pločevine. Razen tega navadno v potokih dežuje, tako da ne morejo občudovati res lepega gorovja, ki je zavito v goste, težke oblake. Družba je seveda vse imenitno uredila, prtljago so poslali že vso dalje proti jugu, v Den Pasar, kjer se bo odigral ostali teater. Avtomobili so že pripravljeni. Bližkoma se dogaja vse to, doživljaji in prizori se vrste kakor na filmskem platnu. Tam je majhen tempelj, ki si ga je treba na hitro ogledati. Potem se oblečejo vsi v plašče, ker se odpeljejo zdaj navkreber, v gore, do žrela ognjenika Batoel. Ta ognjenik je še l. 1927. prav pošteno bljuval lavo, ki se še zdaj, skoraj sveža, kakor široka cesta vzpenja od vzhodja do vrha. Nekaj malega se da pogledati, ostalo in žrelo in vrh pa je zavito v meglo in potoke vode. Niko-

Deklica domačinka pred slo-
novno jamo.

Japanski kmetje prodajajo na
trgu živila.

mur se zdaj ne ljubi hoditi okrog. Razen tega je še hladno. Torej hitro dalje.

Spodaj je vsaj vreme nekaj znosnejše, mimo tega si človek tu lahko ogleda mnogo živega in zanimivega. Trgi so polni živopisanega vrvenja in nekega ostrega, prav posebnega vonja; v odprtih kopališčih vidite domačine, ki se kopljejo goli, pomešani brez vsakega sramu med seboj moški, ženske, stari in mladi. Nazadnje pride vsa radovedna skupina točno na kosilo v hotel in ima občutek, da je že nepopisno mnogo doživela na tem potovanju. Čisto prijetno bi bilo nadomestiti urico ali dve ponoči izgubljenega spanja; prosim, prosim, kakor želite. Toda medtem boste zamudili prvi ples domačink, ki ga je pripravil vodnik svojim gostom. Tega seveda tudi nihče noče pre-

spati, ker navsezadnje, čas je kratek, in drage potovalne stroške so tudi morali vsi utrpeli!

Potem se pojavita plesalki. Dve majceni, drobni, skoraj prosojno nežni punčki desetih, morda tudi šele osmih let. Radovedno, kakor nju gostje, gledata tujce s svojimi globokimi in živimi mandeljnovimi očmi. Nenavadno ljubko gibljeta z glavo, s prsti, z zgornjim trupom, potem z nožicami. Gledalci so vsi čisto osupli nad tem, vse je tako drugače, kakor tiste plesalke po nočnih lokalih New Yorka, Chicaga ali Milwaukeeja. Skoraj bi postali nekoliko sentimentalni, toda to se jim pa le ne zdi vredno, saj plešeta vendar za denar dobrih ljudi in imata svojo pogodbo s potovalno družbo, ki jima donša več ko preveč za potrebe njenega skrom-

nega življenja. Čez dobro uro reflektor ugasne in njuni drobni postavici se pogrezneta v temo.

Drugo jutro spet ples. In tudi ostale zanimivosti na otoku si lahko ogledajo za svoj denar. Seveda je treba videti kraljevske grobove, slonovo votlino — fotografiranje dvajset centov — potem še neko drugo votlino s svetimi kačami in netopirji. In zgoraj v jezeru ugaslega vulkanskega žrela se bo treba zjutraj pred odhodom okopati. Kdor hoče videti petelinji boj, si ga mora dati uprizoriti na svoje stroške, to ni vračunano v potovalnih stroških. Nazadnje se odpeljejo turisti v zaprtih avtomobilih na krov.

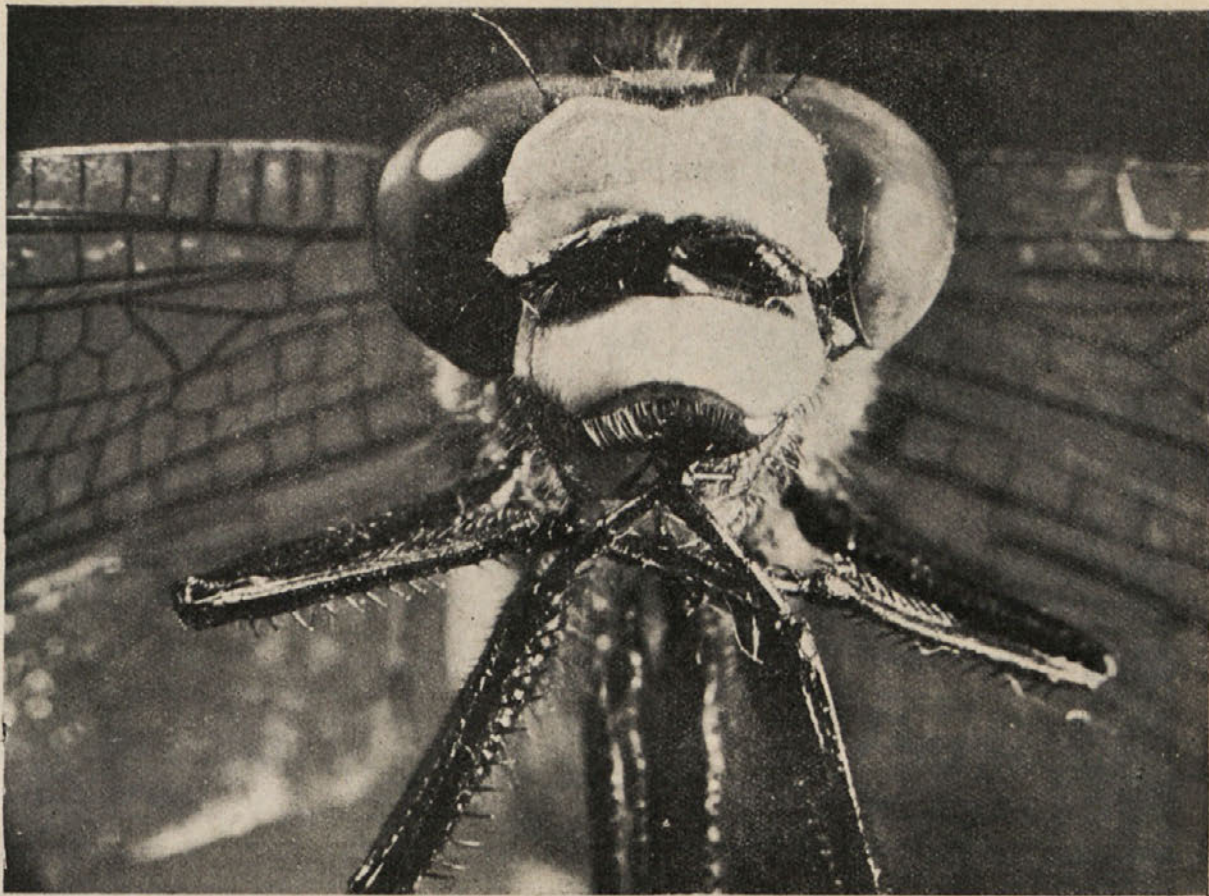
«Ah — čudovito, čudovito lepo je na Baliju! In kako lepe asfaltirane ceste ima ta mali otoček izpeljane do vsakega najbolj skritega kotička!»

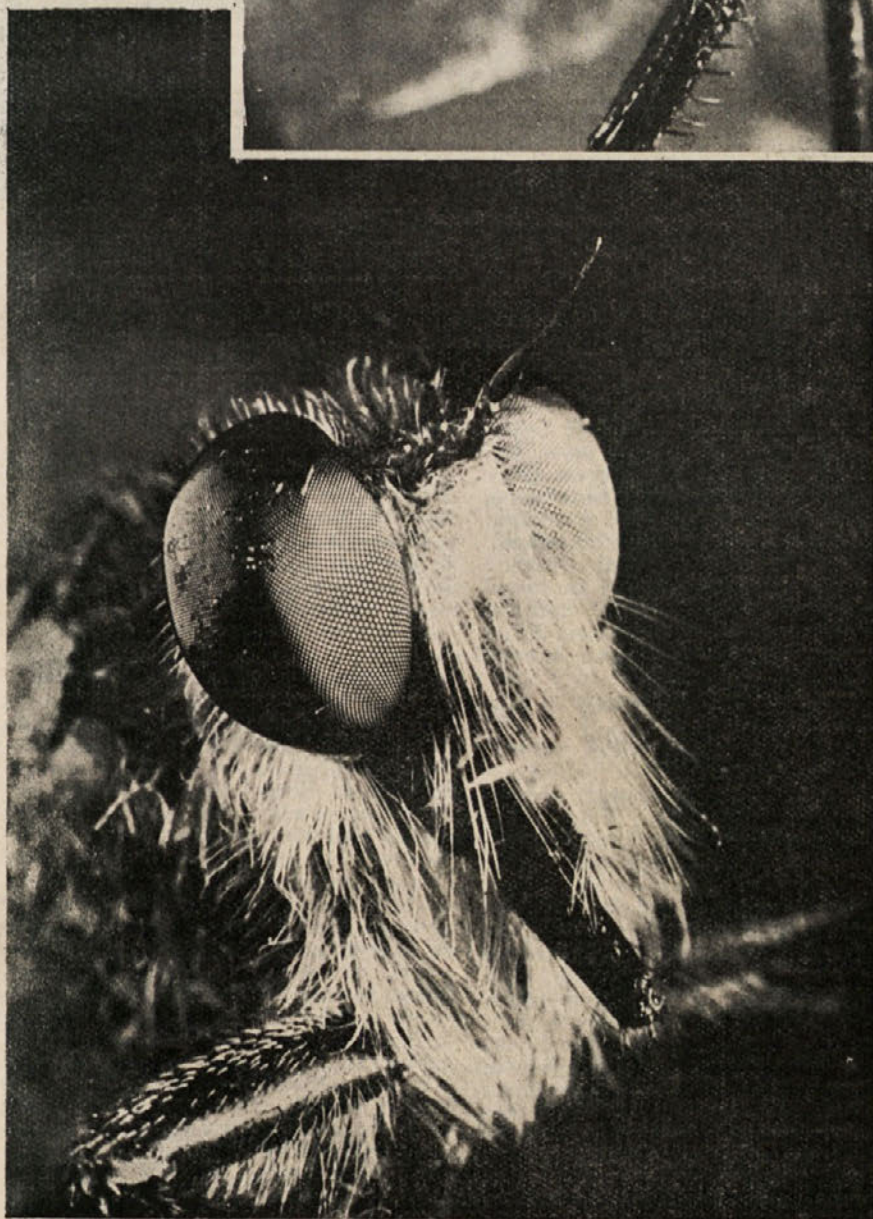
Kadar se mirno izprehajamo po poljih ali pa v gozdovih, se po navadi komaj zmenimo za čebele, ki letajo s cveta na cvet, in malomarno zamahnemo okrog sebe, če je kaka muha ali mušica le preveč sitna in nadležna. Pa mislimo na reči, ki nam grene življenje ali pa nam ga napravijo veselejšega, občudujemo gore, oblake, drevesa, cvetke, na vsaki bilki bi lahko našli kaj zanimivega.

Ali pa včasih, ko sedimo za mizo pri kosilu in odganjamo nadležne muhe s kruha, sladkorja in z močnate jedi! Kako bi nam neki kaj teknilo, ko bi se zavedali, da so tiste muhe prav taka strašila, kakor tale tu, ki nam jih prikazujejo naše slike.

Mnogo lepega zaznavamo s svojimi očmi, to je čudovit dar, ki nam ga je dala narava. In vendar! Česa vsega ne moremo opaziti z njimi! Kako čuden bi bil svet, ko bi ga gledali skozi mikroskop! Sami bi se več ne spoznali v njem. Vse bi nam postalo nenadoma tako veliko, od vsake najneznatnejše stvarce, ki je zdaj morda niti ne opazimo, bi prestrašeni odskočili. Še mrtva priroda, predmeti, ki nas obdajajo, bi razpadli v brez števila majhnih bitij. Vsak košček lesa bi videli, kakor bi bil sestavljen iz milijonov in milijonov škatlic, ki se tesno dotikajo druga druge. Strašno majčkene bi se nenadoma začutili na svetu, kakor pritlikavčki bi bili pred velikani. Sami priznajte, kako bi se prestrašili, ko bi zagledali na vsem lepem, da letajo takele muhe po zraku. Pomislite, kam bi se bežali skrit pred vrabcem! Pravi sodni dan bi bil

Kaj pomeni to strašilo? To je samo močno povečana slika mušje glave.

Mušica se pripravlja na pik.

na svetu, ko bi nenadoma dobili mikroskopsko natančne oči!

Kaj vas slika mušje glave ne spominja na fantastične pošastne živali, ki nam jih je narisal n. pr. kak Wells v svojih romanih?

In tistile obad! Grozen je, kakor kak maskiran razbojnik. Kitajski banditi so skoraj ravno taki. In glavo ima kar malo podobno mrtvaški.

Čeprav je videti tale bela mušica kakor kaka predpotopna zver, je vendar zelo nedolžna in se navadno sploh ne zmenimo zanjo. Sicer je res, da ima zelo dolge noge in strašno želo, toda to opazimo samo na tej sliki in skozi mikroskop.

Sicer je pa prav, da vidimo tako, kakor vidimo, in nič bolje. Saj kadar bi si radi kaj bolj od blizu ogledali, imamo itak mikroskop.

Kadar bo pa spet topleje in se bodo muhe prebudile iz svoje otrplosti, ko vam bodo spet nagajale in sedale na kruh, sladkor in na močnato jed, se pa le nikar ne spomnite na vse to!

Sicer pa dober tek!

V. Maruna.

Deklice plemena Oklahoma. Obleke so iz surovega belega usnja, pošite z biseri.

Vendla v. Langenu:

Temnomodro se je bočilo brezoblačno nebo nad pisano arizonsko pustnjo, ko sem prišel z nekaj Indijanci iz rodov Hopi in Navayo na mejo Nove Meksike. Prihajal sem od verskih kačjih plesov, ki so jih plesali Indijanci iz rodu Hopi, da bi jim bogovi poslali dež. Toda kazalo je, da so se bogovi prav malo zmenili za te ples, kajti vročina je bila neznosna. Globoko so se vdiral kolesa mojega malega Forda v globoki pesek, dokler nismo nazadnje po večurnem potovanju dosegli trdnjših tal. Proti večeru smo prišli v Gallup, ki je za zapadnjaške ameriške razmere precej veliko mesto. Tu prebivajo po večini trgovci, ki trgujejo najrajši z Indijanci. Ceste so bile natrpane s samimi Indijanci na neštevilnih vozovih, na konjih, pa tudi peš. Nazadnje sem dobil občutek, kakor da bi prebivali v mestu sami Indijanci. Preden smo se mukoma prerili po ulicah, se je stemnilo. Navsezadnje smo prišli na velik trg zunaj mesta, kjer so taborili. Na veliki ravnici si je postavil vsak indijanski rod svoje šotorišče. Na stotine majhnih ognjev je prasketalo po potih med šotori. Ženske, moški, otroci, konji, koze, ovce, vse je bilo pomešano in so delali drug drugemu napotje. Dišalo je po ovčjem mesu in svežem kruhu. Ker smo bili ravno zelo lačni, smo se radi odzvali vabilu mlade Indijanke iz rodu Navayo, ki je poznala moje prijatelje. Po indijanski navadi smo nemo čepeli okrog ognja in obirali pečena ovčja rebra,

ki so nam imenitno teknila, pili mleko in pomakali vanj svež mastni kruh. Vedno novi Indijanci so prihajali k nam, in eden izmed njih me je vprašal, iz katerega rodu sem jaz. Povedal sem mu, da sem iz »to a german tribe«, iz nemškega plemena. Vsekakor je mislil, da pomeni »german« kako vrsto Kanadčanov ali kakih drugih prebivalcev severa. Vsi so bili mnogo prijaznejši z menoj, kakor so navadno z drugimi Američani. Ko smo se do sita najedli, je vzel nekdo boben in zapel. Drug za drugim so se oglašali bobni in pesmi so se razlegnile skozi poletno noč. Tu so peli Navayci svoje pesmi, tam Kiovi iz Oklahome, potem Hopi, Apachi, vseh tri in dvajset rodov, ki so v stotinah taborili tu, je pelo stare pesmi svojih dedov.

Drugo jutro je bila velika parada. Spreddaj je korakala godba petindvajsetih mož, sestavljena iz samih Hopov, ki so najbolj muzikalični. Vendar niso igrali indijanskih pesmi, ampak ameriške koračnice in državno himno. Na te zvoke je korakalo vseh tri in dvajset plemen po gallupskih cestah. Morda so se le nekateri izmed njih spomnili, da je to pesem njih sužnosti? Za godbo so šli Kiovi v temnopisanih oblačilih. Njih postavni poglavar je korakal ponosno kakor kak knez, ne da bi se le malo ozrl na množico, ki je ob straneh občudovala njegovo postavo. Za njim sta šla njegova dva sinčka, ki gotovo nista bila starejša ko štiri leta; bila sta kakor dve miniaturni svojega ponosnega očeta. Potem so se vrstili v dolgi povorki udeleženci rodov Tesuque, Zia, San Domingo, Santa Clara, Jemez, Mohave, Isleta, Sanfelipe, Zuni, Acoma iz Meksike. Nekateri so si nadelali slavnostna

peresa, drugi so imeli samo pisane trakove okrog glave, da so jim gosti šopi las silili izza njih. Indijanci plemena Tao z dolgimi kitami, prepletenimi s pisanimi trakovi, in s predpasniki, positimi z biseri in belimi mokasini, so bili prav taki, kakor smo si mi, ko smo bili še otroci, predočevali rdečkožce. To so plemena iz step, ki pa so se zdaj preselila na sever od Santa Fe in v Novo Meksiko.

Dvanajst oklahomskih deklet je bilo posebno zalih. Imele so dolge, z biseri pošite obleke iz belega, surovega usnja, okrog čela so si ovile širok trak, tudi okrašen z biseri, v svoje gladke črne lase pa so si zateknile orlovski peresa. Potem so prišli Apachi. Strašni so bili, ker so bili oblečeni za vražji ples, ki ga bodo plesali popoldne. Za njimi so prihajali misijonski Indijanci iz Kalifornije. Brezupni so bili njih pogledi. Kaj vse je dosegel tu vpliv belega moža! Niso stopali tako ponosno kakor drugi, tudi niso imeli vsi peres. Oblečeni so bili v obleke belega moža, okrog čela pa so imeli ovite nekakšne robce, za katerimi so imeli nekateri kako skromno pero. Strmeli so predse, kakor bi se sramovali. Čisto zadnji so šli Navayci, plemenitaško plemo Indijancev, kakor se sami imenujejo. Najprej možje na svojih lepih, dobro negovanih konjih s srebrnimi obroči na rokah in z verižicami, ki so bile bogato okrašene s turkizi. Opasani so bili s težkimi srebrnimi pasovi. Za njimi so se vozile vsaka na svojem vozu njih skve z otroki. Parada je bila končana in vsi Indijanci so se vračali v svoja šotorišča.

Popoldne so se pričele slavnostne igre. Vsako plemo je odplesalo svoje ples. Bojne in lovske, orlovske in metuljske.

Skve iz rodu Navayceo
plečejo vro.

V slavnostnih bojnih oblačilih gredo
Indijanci na bojni ples.

Medtem so jahali Navayci na divjih, kljusajočih konjih in na bikih. Toda že po nekaj skokih so jih živali pometale raz sebe. S huronskim vikom in krikom so se podili potem ostali za splašenimi živalmi, da jih zopet polove. Potem so uprizorili igre, ki jih poznajo tudi otroci pri nas: tekme v vrečah in vlačenje vrvi. Nenavadno smešno je bilo videti, ko so skve Navaycev v svojih širokih krilih vlekle vrv s tako vnemo in resnostjo, da niso odnehale, čeprav je ena stran že davno izgubila. Na eni strani je bila prav na koncu strašno debela skva; vlekla je in se potila, da je vzbudila splošen smeh, ko ji je nenadoma spodletelo in je vsa

besna in žalostna divje mahala z rokami okrog sebe, ko je trdno obsedela v pesku.

Šaljivec iz plemena Zuni, Joe Kraci Horse (prismojeni konj), je plesal dežni ples. Iz smrekovih vej si je napravil vedro, ki si ga je napolnjenega z vodo, privezal na glavo. Kadar je zmajal z glavo, ko je v prav smešni angleščini pel neko popevko, je steklo nekaj več vode po njem kakor sicer, kajti vedro je že itak puščalo. Ker je stopal po drobnem pesku, je bilo nazadnje že vse blatno okrog njega, kar je izzvalo seveda spet nov smeh. Navayci so potem predvajali še magični peresni ples. Na pregrinjalu je ležalo pero. Okrog njega so

klečali na vseh štirih straneh neba štirje Indijanci in peli v pero. Nenadoma se je postavilo pero pokonci in plesalo po pregrinjalu po taktu napeva. Ko so končali, je padlo pero spet brez življenja na tla, kakor da bi se ne bilo nič zgodilo.

Zvečer so goreli pred tribunami za gledalce veliki kresovi, ki so bili edina razsvetljava pri plesu. Pred tribunami so sedeli v gosti gneči Indijanci. Na tisoče se jih je nabralo okrog plesišča, da si spet enkrat pokličejo v spomin plesove sovražnih rodov okrog ognja v gozdu, ki so jih opazovali skriti v grmovju. Nenavadno slikovit je bil pogled na lepe postave v polni bojni opravi; vsi so bili zbrani okrog plamenitih ognjev. Vsako pleme je imelo svojega pevca in svojega bobnarja. Vsak je hotel biti najboljši in najpopolnejši, da bi ga opazilo čim več oči. Najlepše je bilo, ko so prihajali Navayci na svojih iskrih neosedlanih konjih. Peli so v zboru divjo bojno pesem in jahali počasi in veličastno do ognja, ki je pa že skoraj začel pojemat. Potem so se dostojanstveno razvrstili okrog ognja in strmeli v žerjavico. In vsak čas so zapeli novo pesem.

Tri dni in tri noči traja zborovanje indijanskih plemen. Potem ostanejo ceste v Gallupu spet prazne. Samo v bornih indijanskih naselbinah se potem še dolgo pogovarjajo o prazniku in se spominjajo zadnjih ostankov starih, ponosnih časov...

3 stave s ciganom ◆◆◆

(Podkarpatska pravljica.)

Nekega cigan je imel roke, kakor bi bile z medom namazane. Česarkoli se je dotaknil, vse se je prilepilo nanje. Nekoč ga je poklical k sebi trgovec in mu rekel:

«Cigan, v hlevu imam vranca. Ukradi mi ga nocoj! Če se ti to posreči, je tvoj, drugače boš tepen!»

«Dobro», je dejal cigan in odšel. Gospodar je dal v hlev tri hlapce, enega je posadil na konja, drugi je držal konja za uzdo, tretji pa za rep.

Cigan se je preoblekel v staro žensko, si kupil v krčmi steklenico ruma in šel, ko se je nočilo, k trgovčevemu dvorcu ter prosil pri hlevu za prenočišče. Hlapcem se je starka smilila in so jo pustili v hlev. Ondi se je brž zaigrebla v slamo in kmalu je začela smrčati. Zdajci so hlapci začutili rum. Poiskali so starkino steklenico in začeli piti. Ko so se napili, so zaspali. Zavalili so se na slamo in zaspali kakor ubiti. Baba je vstala in odvedla vranca iz hleva, tja pa, kjer je stal konj, postavila kobilo za žaganje drv.

Zjutraj je pogledal gospodar v hlev: «I, vi cepci! Saj vam je tat ukradel konja!»

«Kaj je ukradel?» so debelo pogledali hlapci. Ozrli so se tja, in res: tam, kjer je stal konj, je stala kobila za žaganje drv.

Gospodar je dal poklicati cigana in mu je rekel: «To ti je uspelo! Zdaj pa nova stava: do jutri vzemi moji ženi zlati prstan! Če ga odneseš, je tvoj, če ne, mi boš vrnil konja in boš za nameček še tepen!»

«Poskusim!» je lehkomišlno rekel cigan in odšel.

Trgovec je bil vesel. Bal pa se je, da bi mogel cigan slabotni ženi prstan s prsta sneti, zato ga ji je vzel ter ga nateknil sebi na mezinec, ko sta šla spat.

Ponoči je cigan zlezal skozi okno v spalnico in se potuhnil pod gospodarjevo posteljo.

Zjutraj se je trgovec prebudil, pogledal mezinec — prstan je bil še na njem! Vstal je in ga dal ženi: «Drži ga, ženka, se grem umiti!»

Žena je bila še zaspala, samo na pol je odprla oči, vzela prstan in ga stisnila v pest.

Ko je gospodar odšel, je cigan še malo počakal, potem pa je po tistem zlezal izpod postelje in rekel s trgovčevim glasom: «Daj mi prstan, ženka, sem se že umil.»

Žena ni niti odprla oči, dala mu je prstan in prelubi cigan je izginil z njim skozi okno kakor duh.

Kmalu pa se je trgovec vrnil: «Daj mi prstan, ženka!»

Žena je bila nejevoljna: «Saj sem ti ga vendar pravkar dala.»

Gospodar je kar cepetal od jeze, toda nič se ni dalo narediti — izgubil je stavol!

Spej je dal poklicati premetenega cigana in mu je rekel jezno: «Zdaj moraš ukrasti mojo ženo, drugače mi vrneš konja in prstan!»

«Dobro!» je rekel cigan, «ukradem tudi vas, gospod!»

Tisti dan je bil v mestu sejem in trgovec se je peljal s svojo ženo tja. Tudi cigan se je odpravil na sejem, kjer je kupil par lepih čevljev. Potem pa je prežal na trgovca,

in ko je videl, da se vrača, ga je prehitel, vrgel na cesto en čevljev in nekoliko dalje še drugega, sam pa se je skril v votlo vrbo.

Hlapec, ki je vozil trgovca, je zagledal čevljev, a je zamahnil z roko: «Kaj bi s teboj, če nimam drugega za par!» In peljal je dalje. Ko je pa zagledal še drugi čevljev, je ustavil, skočil s kozla in šel peš po prvi čevljev.

Cigan pa je medtem brž zavezal z motvozom vrata kočije, skočil na kozla in pognal konja, da se je kar kadilo za njim. Trgovec je zaklical: «Kaj pa misliš, da tako podiš, ali si znorel, Matevž?»

Cigan se je obrnil in pokazal zobe: «To sem jaz, gospod! Ukradel sem vašo ženo, ukradel sem tudi vas, kočijo in konja!»

To je bilo presenečenje! Trgovec se je moral s ciganom poravnati. Kupil mu je gosli in rdeče hlače. Odtlej ni cigan več kradel, ampak samo hodil po vaseh in igral na gosli.

F. Br.

Puščava trka na vrata Evrope

Puščava Gobi v središču Azije je bila nekoč cvetoča pokrajina. Pod peščenimi skladi so odkrili sledove nekdanje kulture, cela mesta z lepimi stavbami. Arheologi so ugotovili, da je komaj štiri ali pet tisoč let, kar je te pokrajine zasul pesek. Puščava pokriva

počasi najrodovitnejše kraje Samarkanda, pesek prihaja do bregov Kaspiškega morja. Tam, kjer je bila v začetku naše zgodovine najrodovitnejša planjava, je dandanes najobupnejša puščava Kara-Kum. Veter dviguje pesek in ga nosi dalje. Leto za letom izginjajo kvadratni kilometri črnice pod njim. Časih zanese pesek že prav do reke Volge, zlasti v dobi katastrofalnih suš. Če ne bodo tistih pokrajin počasi zasadili z drevjem, se utegne zgoditi, da bo puščava kmalu potrkala prav na vrata Evrope.

Tudi v Ameriki je podobno. Pod ogromnim gorovjem Rocky Mountains rase puščava pred našimi očmi. Reke, zlasti Mississippi, prinašajo s seboj ogromne množine peska, ki se polasčajo bregov. Del države Dakote je že zasul ta pesek. Lanska in predlanska katastrofalna suša je uničila ameriškim farmerjem vse pridelke. Toda to še ni najhujše. V mnogih pokrajinah je pokril presušena tla tudi pesek in nastale so večje ali manjše puščave, ki jih ne bo mogoče morda nikoli več izpremeniti v plodna tla.

Zanimivo je, kako prerokujejo nekateri učenjaki konec sveta. Pravijo namreč, da bo počasi pesek zasul vso zemljo in oropal pokrajine zelenja. Tako se bo zgodilo, da ljudje ne bodo imeli več kaj jesti, hkratu pa bo tudi ozračje izgubilo velik del svojega kisika, ki ga zdaj izločajo rastline, ter bo postalo za človeka čedalje neznosnejše. Ko bo vse zelenje izginilo in ko se bo količina kisika v ozračju toliko zmanjšala, da bo samo še polovico kisika, ki ga imamo zdaj, bo postalo življenje na zemlji za človeka nemogoče. Zemlja

bo izumrla, še preden se bo toliko ohladila, kakor so se ohladile nekatere druge zvezde.

Zanimivo je, da je o prodiranju puščave po zemlji pisal že pred nekaj desetletji ruski učenjak Nikolaj Fedorovič Fedorov. Kdo ga pozna v dandanašnji dobi, ki se zanima samo še za Hitlerja, Mussolinija in zvezde sporta in filma? Fedorov je bil preprost bibliograf v Rumjancovem muzeju in velik nasprotnik Tolstega in Dostojevskega ter njune neplodne mistike. Nekoč je napisal: «Kaj nam vse to pomaga? Saj je nesmiselno. O tem premišlujete, slepci, pa ne vidite, da nas že objema puščava. To je zlo, ki se mu moramo vsi narodi upreti. Na to zlo je treba nameriti pozornost vseh ljudi.»

Tako je napisal N. F. Fedorov pred štiridesetimi leti. S tem problemom se je ukvarjal vse življenje. Po dolgoletnem študiju se je odpravil leta 1905. v mesto Alma-Ate, ki je že skoraj čisto obkroženo od puščave. Tu je izdal v skromni nakladi 500 knjig obširno delo o napredovanju puščave in tu je tudi prvi jasno napisal, kakšna usoda čaka našo zemljo. In zaradi te knjige so ga v Rusiji proglasili za norca.

N. F. Fedorov pravi, da ljudje tudi na svoji najvišji stopnji razvoja ne smejo biti slepi in si ne smejo misliti, da so si vso prirodo že osvojili. Priroda je še močna. Prav prodiranje puščave je največji dokaz tega. To prodiranje je mogoče zastaviti samo s smiselnim postavljanjem jezov, z umetnim preplavljanjem pokrajin, prenašanjem rečnih strug in z zasajanjem ogromno gozdov. Ogromne električne sile bo treba poklicati na pomoč. Proti puščavi se bo treba boriti po vsej zemlji, na severu, okoli tečaja, pa tudi okoli ekvatorja. Nekakšen naroden most, da zgradimo puščavi prodiranje, bi moral biti Pamir, «Streha sveta». V tem boju bi morale sodelovati z združenimi močmi vse večje države: Amerika, Kitajska, Angleška in Rusija. To bi bil boj vseh narodov sveta. Rusija bi imela nalogo, da ubrani Evropo, Kitajska pa, da reši Indijo.

V Rusiji so začeli prvi po načrtu omejevati prodiranje puščave. V Kazakstanu so začeli zemljo na umeten način namakati in pogozdovati. To je bila prva ofenziva proti prodiranju puščave.

Ko je Fedorov to napisal, so se mu vsi smejali. Odtlej je minilo 30 let, toda ruski učenjaki so dognali, da se je meja skoraj vseh azijskih puščav v tej kratki dobi razširila za nad 200 kilometrov. Čeprav je Fedorov preziral Tolstega in Dostojevskega ter njuno umetniško veličino, vendar je bil na svojem področju velik človek. Sedanja Rusija se mnogo ukvarja z njegovimi izsledki in je res začela njegove nasvete uresničevati tudi v praksi. V Kazakstanu so se Sovjeti prvi spoprijeli s prodirajočo puščavo in posrečilo se jim je, da so zajezili njeno napredovanje. Tako so rešili v tej samotni pokrajini mnogo milijonov hektarjev rodovitne zemlje za pridne roke. Toda tudi Rusija ne more posvetiti vse svoje pazljivosti samo prodiranju puščave. Na njenih mejah stoje ogromne armade, ki čakajo, da bodo vdrle na njeno ozemlje. Ne sme se ukvarjati samo z bojem s puščavo, ampak se mora počasi pripraviti tudi na boj z ljudmi.

Pozabiti ne smemo tega, da se prebivalstvo zemlje čedalje bolj množi. Skoraj vsem velikim narodom, ki se smatrajo za

V gorovju Pamiru, «Strehi sveta», so moderni meteorologi in klimatologi odkrili središče, ki odloča podnebje vse Azije. Zato se je tja odpravila posebna komisija, ki je proučila tamkajšnje razmere. Na sliki vidimo znanega raziskovalca in alpinista Gorbunova, ki bo s tovornim avtomobilom prebrel reko Murgab.

Ruski učenjaki opravljajo merjenja na Pamirskem višavju.

poklicane, da bi gospodovali nad svetom, primanjkuje zemlje, da bi preživljali svoje ljudi. Italija je bila preveč obljudena in sila je zahtevala, da si je osvojila Abesinijo in si tam pridobila zemlje za milijone naseljencev. Japonska je dosti premajhna, da bi mogla preživiti vse svoje prebivalce, zato je zavzela Mandžurijo, kjer je prostora za najmanj 100 milijonov ljudi. Toda počasi bodo postale tudi te pokrajine preobljudene in iskati bo treba novih. Takrat bo postal boj s puščavo najbrže šele aktualen, takrat se bodo morali veliki narodi spustiti v boj z njo. Dandanes, v dobi Mussolinijev in Hitlerjev, to vprašanje za veliko večino človeštva še ni pomembno. Toda napoči čas, ko bo vse človeštvo občutilo nesmiselnost sisifovskega dela, pri katerem iščemo novih dežel, na drugi strani pa puščamo, da si pustinja osvaja najlepše dele zemlje, in takrat bo najbrže iznova čzivel spomin na Nikolaja Fedoroviča Fedorova.

Kako opravljajo divji lovci svoje uničevalno delo

Lov je strast, ki se ji ne more odreči nihče, kdor jo je enkrat okusil. Človek je pač že v predzgodovinski dobi preživel vse svoje življenje v neprestanem lovu, v boju s prirodo, in nekaj krvi iz tistih časov je ostalo v ljudeh še zdaj. Čeprav je lov v bistvu samo ubijanje živali, ki nam ne store nič hudega, čeprav je delo, ki bi moralo biti pod človekovo častjo, vendar se lovec tega ne zaveda. Ta pradačna strast živi v vsakem živem bitju. Lovec navadno ne misli na zaslužek, ki ga bo imel s svojim plenom. Ko pade žival, ki jo je zasledoval, ne računa, koliko bo izkupil za meso in koliko za kožo. Takrat čuti v sebi samo zadovolčenje, da se mu je posrečilo premagati, ubiti žival, ki je še nekaj trenutkov prej svobodno begala po prirodi.

Kdor ima dovolj denarja, si vzame lov v najem. Kdor ga pa nima, postane divji lovec. Nikar ne mislite, da jih je malo, čeprav so tako ostre kazni za vse tiste, ki jih zasačijo pri prepovedanem lovu. To sili divje lovce samo k čim večji

opreznosti. Lovec hodi s puško na rami po gozdu. Divji lovec tega ne sme storiti, saj bi ga puškina cev takoj izdala. Zato so ti ljudje izumili najbolj premetene načine, da nosijo puško s seboj neopazno. Poglejte na primer divjega lovca na prvi sliki. Svojo puško je razdelil na dva dela, ki ju vtakne pod sukno in spet stakne, ko ni v nevarnosti. Če bi ga takole srečali v gozdu, bi si mogli kvečemu misliti, da je postopač, in bi se vam niti ne sanjalo, da je divji lovec. Nekateri so še spretnejši. Cev puške si priredi v obliki palice, kopito pa skrije. Ko ga vidite iti po gozdu, z debelo palico, bi si ne mogli misliti, da je ta palica v resnici puška, ki bo zdaj zdaj poslala svoj morilni svinec za nič hudega slutečo živaljo.

Posebna vrsta lovcev so zankarji. Ti so morda še spretnejši in opreznnejši kakor divji lovci s puškami. Gozd poznajo kakor svoj žep. Poznajo vsa pota, kjer hodi divjačina, in na najtesnejših prehodih nastavijo svoje zanke. Za veliko divjačino ukrivijo mlado drevo in obesijo nanj zanko. Srna, ki priteče po svoji navadni poti, zaide z

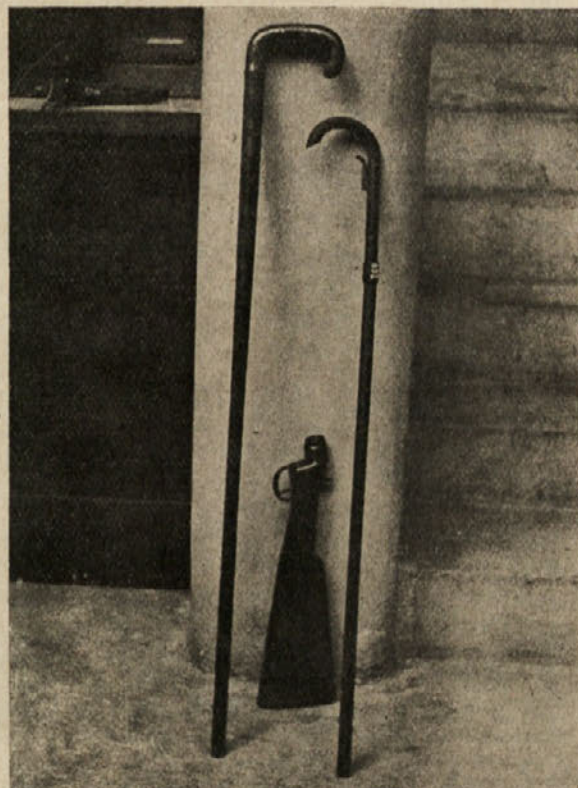
glavo v zanko. Upira se in se upira tako dolgo, da naposled sproži vejo, ki je bila prej le rahlo priklo-njena. Veja se dvigne in hkratu zadrigne srni vrat, da se ne more več ganiti. Za zajce imajo divji lovci preprostejše zanke, ki jih nastavijo med grmovjem in med drevjem. Časih se poslužujejo tudi skobcev, zlasti za lisice. Seveda se žival ne ujame vselej, in časih se primeri, da najde divji lovec zjutraj v skobcu ujetjo vrano, ki se je polakomnila mesa, pa ji je skobec priprl kljun.

Vsekako je lov na zanke dosti okrutnejši kakor lov s puško. Kolikokrat ustrelje lovci čez dolgo časa žival, ki ima okoli vratu zanko. Po strašnem boju se ji je posrečilo, da se je utrgala, toda zanka ji je prerezala kožo in se zadržnila v meso. Strašna rana se je potem zagnojila. Žival bi bila prej ali slej poginila, ako bi je ne bil lovec ustrelil in je rešil trpljenja. Pogosto najdemo v gozdovih okostnjake srn. Če boste natanko pogledali, boste skoraj vselej odkrili med kostmi kos žice — zanko. Žival se je tako dolgo mučila z njo, da je nazadnje poginila.

Levo: Takole skrije divji lovec razloženo puško pod sukno. Kdo bi si mogel misliti, kaj nosi s seboj?

Desno: Tu vidite dve puški, ki sta se izpremenili v palici. Sneti je treba le ročaj in pritrčiti kopito, pa imate celo puško.

Divji lovci, ki zasledujejo divjačino s puško, so navadno izborni strelci. Zanimivo je na primer, da je na neki strelski tekmi na Tirolskem nedavno dobil prvo nagrado za streljanje nekdo, ki je bil po okolici znan kot divji lovec, toda bil je tako spreten, da so ga le malokdaj zasačili.

Ker so kazni za divji lov tako hude, stori divji lovec vse, da bi ga nihče ne prijel. Pogosto se zgodi, da nastanejo med divjimi lovci in lovskimi čuvaji pravi boji, pri katerih je padlo že dosti žrtev. Po statistiki je dognano, da pade vsak peti lovski čuvaj kot žrtev divjih lovcev, vsak tretji pa je vsaj enkrat v življenju od njih obstreljen. Dostikrat se tudi zgodi, da lovski tatovi, ki jih imajo skoraj v vsakem lovu, lovca dobro potegnejo. Lovišča so zmerom obširna, in tako se zgodi, da zasliši lovski čuvaj na enem koncu strel. Skriva se odpravi tja, da bi divjega lovca presenetil, toda komaj prisopiha do kraja, kjer je prej počil strel, že zasliši spet strel na čisto drugem koncu lovišča. Tako hodi potem za divjimi lovci, ki pa jih nikjer ne odkrije, ker se vselej ob pravem času umaknejo. Zgodi se celo, da

Past, ki se sproži in zadrgne srni vrat. Divji lovec mora dobro poznati kraje, kamor zahaja divjačina, in vse njene prehode, da se mu posreči žival na ta način ujeti.

divji lovci ukradejo najemniku lova pred nosom žival, ki jo je ustrelil. Saj se je nedavno v naših krajih primerilo — tako smo brali v sodni kroniki — da je neki lovec ustrelil srnjaka. Preden ga je med goščavo odkril, so mu ga divji lovci odnesli. Jezen ga je nekaj časa iskal, potem pa se je odpravil proti domu. In kaj je tam videl? Divji

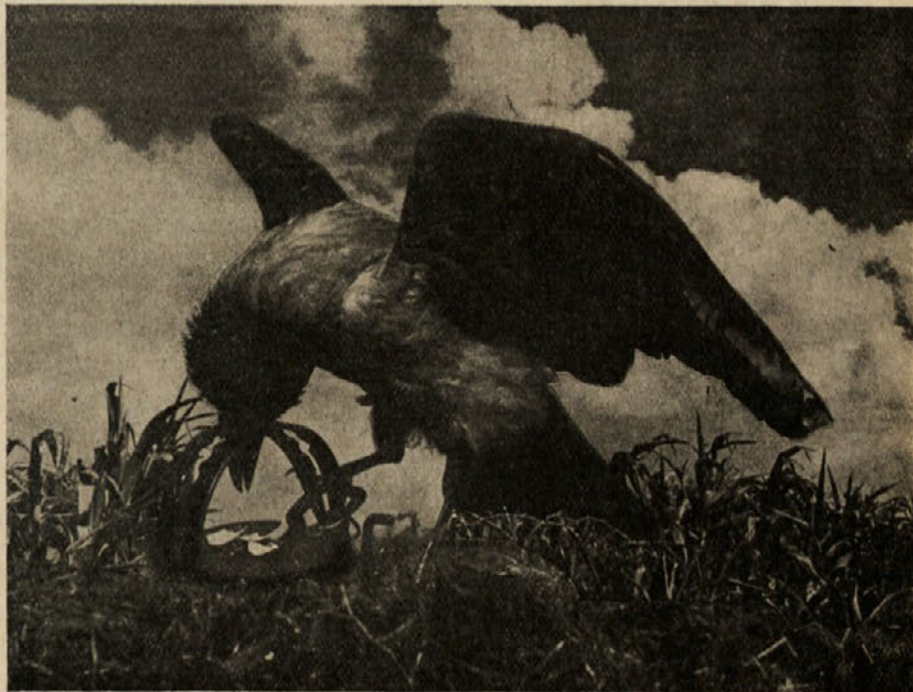
lovci so mu na hišna vrata pribili še krvavo srnjakovo kožo.

Takih in podobnih zgodb o divjih lovcih je vse polno. Morda so nekatere izmed njih izmišljene ali pretirane, toda če pridete na kmete, jih boste slišali povsod dovolj, zlasti od tistih ljudi, ki so se morda nekoč sami ukvarjali z divjim lovom.

Levo: Dosti manj opazna je zanka za zajce. Na sliki vidite divjega lovca, ki je pravkar prijel dolgoušca.

Desno: Vrana se je ujela v skobec, ki je bil namenjen lisici. Divji lovec je moral biti zelo razočaran, da je ujel tako slab plen.

CIGANI

Po vseh cestah sveta jih srečate.

Odkod so cigani doma? Odkod so prišli? Pravijo, da je njihova prvotna domovina notranja Indija. V Evropo so se naselili od dveh strani. Eni so šli čez Perzijo in Malo Azijo v Bolgarijo, Romunijo in Ogrsko, drugi pa so se potikali ob severni afriški obali, da so naposled prišli v Španijo. V devetem stoletju so se prvič pojavili v Bizancu in leta 1447. poročajo španske kronike, da so prišle velike ciganske karavane v Barcelono. Kjer so se naselili, povsod so se jih ljudje bali.

Tudi pri nas jih srečujemo. Srečujemo po cestah siromašne vozove, ki jih vlečejo okleščeni konjiči. Na vsakem vozu cigani in ciganke ter kopica otrok. Od vasi do vasi se potikajo, kotlarji so, brusači, godci, zraven pa se navadno zgodi, da pri priložnosti odnesejo, kar jim pride pod roke. Ženske se ukvarjajo z beračenjem in prerokovanjem ter si na ta način služijo kruh. Saj je pri nas na deželi dosti praznovernih ljudi, ki še zmerom verjamejo, da se da brati človeška usoda iz kvart ali drugih čarovnih sredstev, in skoraj ne mine teden, da ne bi v časnikih brali, kako so bili ti praznoverni ljudje žrtve ciganov, ki so jih olajšali morda za poslednje prihranke. Kamor pridejo cigani, skoraj povsod imajo opravka z orožniki, skoraj povsod se kaj primeri.

Resnega dela se ne lotijo. Potikajo se pač po svetu in živijo iz dneva v dan. Časih imajo vsega v obilju, časih stradajo. Otroci se ne nauče ničesar, šole ne vidijo, in ne ostane jim nič drugega, kakor da posnemajo svoje starše in živijo še naprej cigansko življenje.

Po nekaterih krajih pa imajo vendar cigani svoja prava naselja. Pri nas imajo posebno cigansko vas blizu Murske

Sobote. Tam so stalno naseljeni in odondod hodijo posamezni cigani po svetu, da se po letu dni ali še kasneje spet vrnejo. Tu imajo nekakšnega svojega župana, ki jih predstavlja pred zastopnikom oblastev — orožnikom.

Za šole cigani niso. Le redki izmed njih se nauče pisati. Tako je znano o nekem cigančku, ki so ga poslali v soboško ljudsko šolo. Napravil jo je in potem so ga mislili poslati še dalje v gimnazijo, da bi se izučil za »fiškala« — odvetnika, ki bi potem branil pravice ciganov in jih zastopal. Toda s »fiškalom« ni bilo nič. Fantič je kmalu ušel iz gimnazije in se začel učiti glasbe. Vsa ciganska srenja je doživela veliko razočaranje.

Znano je, da so cigani zelo nadarjeni za glasbo. Toda ker jim manjka strpnosti, se nauče samo svojih ciganskih melodij, ki jih potem igrajo na svojih potovanjih, za resne študije glasbe pa niso. Čeprav je na primer na Madžarskem in v Romuniji na desettisoče ciganov, je le dvoje ali troje izmed njih doslej napravilo konservatorij.

Cigani imajo svoj poseben jezik. Prvo njegovo slovnico je napravil slovenski učenjak slavist Miklošič, ki se je sam mudil precej časa med njimi, da je njihov jezik proučil do podrobnosti.

Cigani so morali v dobi svojega bivanja v Evropi prebiti dosti preganjanj. Šele v novejši dobi lahko živijo pošteno cigani mirno. Oblastva jih skušajo trajno naseliti, toda to ni mogoče. Kri jih žene zmerom na pot in ne najdejo počitka. Ahasverji so in bodo večno ostali.

D. Kunič.

Ženska v pregovorih

Pravijo, da je izkušnja pregovore rodila, potrdila in ohranila in da ni pri-slovice brez resnice. Pregovori so torej tisočkrat dognan in preizkušen sklep ljudske sodbe in obsodbe ter se uresničujejo in ponavljajo iz veka v vek, ne da bi nanje vplival čas in razmere. Šli so od ust do ust, iz rod v rod in se kakor kamen v tekoči vodi obrusili in zgladili, tako da so dobili časih prav pesniški izraz in obliko. S pregovori po navadi podkrepljujemo svoje sodbe in trditve, dostikrat nas pa svarijo pred zlobnimi ljudmi in slabimi dejanji. Pogosto se prepričamo o njih resničnosti na svoji okolici, najbolj pa verjamemo tistim, ki so se uresničili na nas samih.

Nas ženske zanimajo najbolj pre-govori in prislovice, ki se tičejo nas, našega rodbinskega življenja in naših otrok. Nekateri izmed njih imajo v sebi strupeno želo in nosijo na sebi pečat, da so se porodili v moški glavi in prišli iz moških ust; nekateri spet so laskavi za ženske, in prepričana sem, da so tudi pri takih sodelovali moški, seveda samo takšni, ki so imeli z ženskami dobre izkušnje in jim zato niso bili sovražni. Naj bo njihov oče kdorkoli, resnični so vsi. Če vas kateri izmed njih užali ali razdraži, vedite, da ne veljajo vsi za vsako žensko. Ako pa naletite na pre-govor, pri katerem vam vztrepetajo občutljiva vest, ga izkušajte ovreči — pa ne z besedami, ampak z dejanji.

Če boste te pregovore prav razumele in če imate pogum in voljo kritično po-gledati v svojo dušo, vam bodo iskreno ogledalo, v katerem boste spoznale svoje napake in slabosti. Hkrati pa boste lahko ob njih uživale in občudovala čudoviti dar, ki ga ima naš kmet za opazovanje in za izvirno izražanje.

Pregovori, ki govorijo o ženski sploh, niso preveč laskavi zanj, vendar ne odkrivajo nobenih posebnih napak, am-pak bičajo samo takšne lastnosti, ki iz-virajo iz jedra ženske narave, in so to-rej le posledica njenega bistva. Berite jih in presodite sami!

Vsaka ženska ima svojo čud.

Denar in žené — vladarji zemlje.

Boljša je ena ženska ko deset moških.

Kar pečo nosi, vse se preprosi.

Ženska je kakor aprilsko vreme.

Ženski jok pa mačkine solze.

Ženska zamolči, kar v glavi več ni.

Če se moškemu kaj pove, gre pri enem ušesu noter, pri drugem pa ven; če ženski, gre pri obeh ušesih noter, pri ustih pa ven.

Bel konj in velika ženska sta dve nesreči pri hiši.

Tri babe zlodeja križajo.

Morje, ogenj in hudobne žene — tri najgorja zla.

Največ pregovorov, ugodnih in ne-ugodnih, je pa o ženski kot ženi in gos-podinji, kar je naravno, saj je to njen prirodni poklic.

Najprej nekaj takšnih, ki govorijo o nevesti. Namenjeni so mladeničem, ki se jih prijemlje ženilo, pa ne vedo ne kod ne kam.

Ženiti se je treba z ušesi, ne pa z očmi.

Vzemi ženico, sebi prstnico!

Ne snubi se nevesta za deklo, ampak za gospodinjo.

Lišpana deklica — umazana ženica.

Birtovega dekleta pa mlinarjevega praseta ne jemlji k hiši.

Lep konj se lahko uroči, lepa žena iz ojnice skoči.

Če je pridna žena, je stava dobljena. Kjer je žena pijanka, gre povodenj skozi hišo.

Žena, ki nima rada mačke, tudi za moža ne mara.

Tisti moški pa, ki jih slepi in mami velika dota, naj si zapišejo za ušesa:

Nevesta bogata je rada rogata.

Dota je zmota, a revščina ostane.

Ženska dota pride na vrata noter, a gre na okno ven.

Kar je priženjeno, rado je često ogre-njeno.

Pridna gospodinja je najboljša goto-vina.

Komur žena hlače kupi — temu se je vedno zanje bati.

Kdor namreč o pravem času posluša dober in pameten svet in premisli svoj korak, na tem se ne bo uresničil pre-govor:

Komur predobro gre, ta naj oženi se.

Vas dekleta pa svare kakor ljubeča in skrbna mati pred možitvijo tile reki:

Možiti se je dosti tri dni pred smrtjo — zakaj

Zakonski stan je solzni dan.

Katera se omoži, se v križe položi — in

Bož ima v nebesih že od vekomaj ne-načet hlebec kruha, če se v zakonu nikdar ne boš pokesala, ga načneš ti.

Saj vem, da jim ne boste verjele, ka-kor so nas zastoj svarile naše matere, toda svariti in poučevati je pač človeška slabost. Zdi se mi, da bodo imele več od njih že izkušene žene, ki se bodo prav gotovo čudile njih preroki jasno-vidnosti.

Če ste pa že do ušes zaljubljene in gluhe za vsa svarila ter po vsej sili tiščite v zakonski jarem, si zapomnite vsaj tole:

Pri poroki roke vežejo, po poroki se pa oči razvežejo.

Bolje je bosa trnje mleti, kakor odovca ali pijanca vzeti.

Bolje je vzeti fanta pod kap kakor odovca v grad.

Zdaj pa nekaj resnic za obe zakonski polovici:

Zakon brez otrok — brez solca dan.

Če se mož in žena prepirata, je kačje gnezdo v hiši.

Kadar ona gospodari, on pa gospo-dinji, je narobe svet.

Žena gospodar, volk mesar.

Žena, katere mož posedaja rajši po gos-tilnah kakor doma, naj si skrbno iz-praša vest, ali ni tega morda sama kriva, saj pravi pregovor:

Žena pusta, mož gotovo pijanec.

Za moža tirana, ki hoče, da v zakonu

Žena oprašuje, mož zapoveduje

in ki mu je kakor voda na mlin pre-govor:

Mož je glava, žena pa tava,

bi bila prav gotovo idealna žena takšna, o kateri bi se lahko pohvalil:

Če sem jaz rekel: To je črno — ona: Kakor oglje. Če sem rekel: To je belo — ona: Kakor sneg.

Mož, ki bi rad v zakonu mirno, srečno in zadovoljno živel, mora vedeti tole:

Ako hočeš imeti lepo ženo, stavi do-bro vanjo, stavi lepo nanjo.

Pava lepša perje, ženo mož.

Ako mož ženo zmerja, jo otroci tol-čejo.

Ko ima žena perilo v čeburu in kruh v peči, ji ni treba veliko reči.

Žena kruh peče, nikogar poleg sebe neče.

Da je pa kljub vsem hudim nevarno-stim, ki prete moškim v zakonu, žena vendarle pravi blagor zanje, pričajo tele prislovice:

Človek brez žene kakor soba brez stene.

Mož ni človek, dokler ga žena ne krsti.

Ne stoji na zemlji dom, ampak na ženi.

Pridna žena tri vogle hiše podpira,

pa še četrtega pomaga možu nositi.

Ženi, ki se trudi, da bi postala dobra gospodinja in da bi ustvarila sebi in vsej družini prijetno domače ognjišče, naj bodo v pomoč tile reki:

Ljubo doma, kdor ga prav ravna.

Dober je domek, če ga je tudi samo za en bobek.

Snaga in red je pol zdravja.

Zdravo stanovanje — polovica žio-ljenja.

Miza bodi vedno čista, ta je hišni

oltar.

Dobra jed se sama ponuja.

Kadar ostane, takrat je družina sita.

Kaj velja lepa skleda, pa nič v njej!

Zelje želodec samo nastelje.

Bogate pojedine izprazniijo mline.

Ceno blago je zmeraj najdražje.

Obrni denar desetkrat, preden ga iz-daš!

Nikoli ne kupuj, česar ne potrebuješ!

Ako kupiš, česar ne potrebuješ, boš

prodajala, česar potrebuješ.

Kdor vedno kupuje, se kmalu sezuje.

Ne kupi za goldinar, kar moreš za

groš!

Če kaj kupuješ, ne izblekni, da zelo

potrebuješ!

Drva je treba kupiti, kadar so česnje

zrele.

Kakor se lotiš dela, tako se ti odseda.

Pridna gospodinja je mišje vrste, za-pravljiva kokošje.

Pridna gospodinja mora za pero čez

plot skočiti.

Slaba gospodinja je kakor kokoš, več

ko ima, več razkopa.

Poredni otroci pa slaba mačka na-redijo pridno gospodinjo.

Mačka gospodinjo brihta.

Ena domovina, ena gospodinja.

Dve ženski v kuhinji je huje ko sodni

dan.

Za gospodinjo, ki ima v hiši posle,

veljajo tile pregovori:

Kjer se dvojno kuha, je slabo za dru-žino pri hiši.

Dekla se po gospodinji vrže, ne go-spodinja po dekli.

Gospodinja ne sme biti dekli rogata

mati.

Veliko resnice, včasih prav bridke, je v pregovorih, ki govorijo o otrocih in o njih razmerju do staršev. Najprej nekaj resnic in naukov za starše:

Deca so greh in smeh.

Prvi otrok je igračka, drugi čačka, tretji je šele otrok.

Prvi otrok je zlato, drugi srebro, tretji pa blato.

Pozni otroci gotove sirote.

Če več bab okoli otrok hodi, bolj je kilav.

Na dve reči posebno pazi: na otroke pa na ogenj.

Kdor otroke preveč ljubi, ta jih pogubi.

Kjer oče kaznuje, mati pomiluje, odgoja taka je prazna tlaka.

Od mladega drevca vejico še lahko odčemeš, od starega jo moraš odsekati.

Kar se zgodaj ne ukroji, zdijoja in zagovodni.

Kakor jih starši uče, tako mladiči žrgole.

Če je mati spaka, rada je hči tudi taka. Kakor mati prede, tako hči tke.

Če mati s hčerjo na plesišče zahaja, ji že tam plenice v roke podaja.

Podpore otrok se nadejati, je naravno, a goljufivo.

Težko njemu, ki se na deco opira.

Starši nabirajo, sinovi tratijo, vnuki stradajo.

Kadar ni dediščine, se otroci na grobu ljubijo, če pa je kaj, se pa grdo gledajo.

Mlado dete stopa roditeljem na prste, odraslo na srce.

Dokler je ne izgube, otroci ne vedo prav, kaj je mati. Pa kdo bi jim tudi zameril! Da človek razume, je treba pač izkušenj. Tudi zanje napoči čas, ko bodo spoznali resničnost tehle rekov:

Mati je mati, makar je iz plota spletena.

Na solncu toplo, sinu pri materi dobro.

Na most in k materi ni nikdar pre-daleč.

Kdor mater tepe, mu roka usahne.

Očeta in mater ne žali, sicer ti sreča preide.

Ako bi bilo mogoče, bi se Bog kesal treh reči: ker je dal človeku prosto voljo, ker je dopustil vesoljni potop in ker vzame majhnim otrokom mater.

Za sklep pa povem odraslim hčeram in sinovom ganljivo pravljico o materinem srcu, da boste vsaj slutili, kako ne-sebična in neizmerna je materina ljubezen:

Imela je mati sina, ki ji je bil vse na svetu. Ta sin se je zaljubil v brezsrčno dekle, ki je iz ljubosumnosti hotelo za poročno darilo srce njegove matere. Kakor začaran, ji je izpolnil grozovito željo. Ko je pa hitel k nevesti z materinim srcem v roki, od katerega je kapljala še vroča kri, se je spotaknil in padel. Tedaj je poslednjikrat vztrepetalo materino srce in izpregovorilo: «Ali si se udaril, sinko moj?»

Eda Worns:

Najhujša soproga zgodovine

Zena filozofa Sokrata Ksantipa, ki jo je doletela zla usoda, da je morala prebresti skoraj dve in pol tisočletji zgodovine kot soproga najslabšega slovesa, je brez dvoma samo žrtev slabega glasu.

Saj dobro poznamo to — drug drugemu nekaj pove, in nenadno se polasti vsega javnega mnenja takšno ali drugačno prepričanje.

Če se pa vse skupaj malo natančneje premisli, je bila Ksantipina slaba volja, ki je najznačilnejša poteza njenega značaja, prav do dna utemeljena.

Samo poizkusite dobiti danes ta dan ženo, ki bi ji bilo v veliko srečo in veselje, ko bi nosila z možem vred en sam plašč. In če se on razen tega ne bo prav nič zmenil za to, da jo je tako rekoč prisilil ostati doma, da se bo po cele dni potikal po ulicah in trgih in imel filozofsko predavanje pred vsakim čevljarjem, ki bo slučajno mimo prižvižgal.

Ne, prav gotovo ni kriva vsega, kar ji dandanes pripisujemo. Ksantipa je bila pametno in nežno dekle, ko se je stari in prav nič prikupni Sokrat vrnil z vojne domov in se z njo oženil. Bila je, čeprav morda ne posebno lepa, vendar mlada in temperamentna in bi bila prav gotovo rada kaj imela od življenja. Ni verjetno, da bi se bila zaljubila v nelepega in nenegovanega Sokrata, o katerem je takrat izjavil precej znan poznavalec ljudi, ko ga je prvič videl, da mora biti «pijači in razbrzdanosti vdan brutalnež».

Če je Ksantipa zaradi tega tudi trpela, to dandanašnji ni znano. Gotovo pa bi bilo Sokratovemu življenjskemu nazoru čisto podobno, da bi bil sposoben pripravi v nejevoljo še tako dobrušno in pohlevno ženo.

Sokrat, ki se mu ni dalo niti pošteno obleči niti se mu ni ljubilo podrijeti pravega dela, ker se je sramoval uporabljati svojega duha v materialistične namene, ni imel sam zase prav nobenih življenjskih potreb.

Kadar je bil povabljen na kakšno pojedino pri svojih bogatih prijateljih, je prav izdatno potešil svojo lakoto in ugasil žejo, razen tega mu je pa dala filozofija toliko misliti, da je popolnoma pozabil na potrebe svoje družine in

ni pomislil niti na to, da bi lahko kdaj od bogatih ostankov prinesel kak kosček domov ženi in otrokom.

Da bi hodil redno ali vsaj včasih redneje domov, to se mu ni zdelo vredno. Njegov veliki duh se ni nikdar bavil z vsakdanjimi stvarmi in tako se je pogosto zgodilo, da je prišel domov šele drugi ali pa tretji dan zvečer, kakor navadno, ves vznemirjen in do smrti utrujen, večkrat pa tudi pijan. Potem je iskal spanja in miru, da bi lahko drugo jutro nadaljeval svojo igro vprašanj in odgovorov, tam sredi trga, obdan od gruče učencev.

Ohraneno nam je pismo, ki ga je pisala Ksantipa nekemu Sokratovemu prijatelju. To pismo nam precej jasno popisuje vso žalostno usodo Ksantipinega življenja. Prosi namreč prijatelja — saj sama ni mogla brez plašča na cesto — naj obvesti Sokrata, ki ga že osem dni ni bilo domov, da je rodila dečka.

«Povej mu,» je pisala, «naj spričo čudesa duha ne pozabi čudesa novorojenega otroka.»

Sokrat pa ni bil posebno sprejemljiv za želje svoje žene. Brez ozira na njeno žalostno usodo stoji na trgu in v visokih govorih poveljuje lepoto, ki mora tudi služiti svojemu namenu. Navdušeno govori in hoče mehko premikati svoje mesnate ustnice, nemirno bega po trgu sem in tja s svojimi velikimi očmi.

Še v visoki starosti je s povešenim trebuhom obdarjeni Sokrat predvajal na ulicah svoje plese, da bi ostal gibčen.

«Marsikomu bo še prizadejal grenke ure», pravi o njem Ksantipa, in nihče ji ne more zameriti, če ni imela pravega razumevanja za njegove nenavadne telovadne vaje.

«Filozofiranje je ena stvar, druga, nič lažja, je pa dobivanje otrok.» To je niena filozofija, in skoraj bi ji bilo težko ugovarjati.

Toda ne samo da se Sokrat ni brigal za obubošno materialno stanje svoje družine, ampak tudi sicer ni kazal prav nobenega zanimanja zanjo.

Zvestoba zanj, s filozofske strani gledana, sploh ni noben pojem. To je zabava za manjše možgane in zato se ni prav nič branil raznih dogodovščin, ki pričajo, da ni imel ravno slabega okusa. Posebno Aspazija, lepa in du-

hovita Periklejeva prijateljica, je bila ena tistih, ki ga je navezala nase; toda ne samo s svojo duhovitostjo. Seveda, imela je več oblek, celo svojih oblek, in ni se ji bilo treba brigati za nič na svetu. Tako seveda ni težko biti očarljiva in zabavna.

Edina napaka, ki jo lahko pripišemo Ksantipi, je bila ta, da ni bila kot ženska posebno privlačna. Morda je bila zato tudi nekoliko zagrenjenega značaja. Poročila pa, ki govorijo o nekih njenih razvadah izza časa, preden se je poročila, so se žal mnogo prepozno izkazala za neresnična. Živela je bedno življenje v svojem zakonu, ki skoraj ni bil drugakega ko golo pomanjkanje, večno odrekovanje in dobivanje otrok. Katera žena bi to dandanes dolgo molče prenašala?

Katera žena bi prenesla, da bi ji mož, ko bi ga vprašala, zakaj jo je sploh vzel za ženo, kratkomalo odgovoril, da je potreboval v tistem času samo predmeta, nad katerim bi lahko preizkušal svojo potrpežljivost. Kakšno obubošno pomanjkanje srčne kulture in obzirnosti! Ne družice in gospodinje, ne ljubice ali bodoče matere svojih otrok ni iskal starajoči se filozof v svoji ženi, ne, uporabil jo je samo za slepo mrtvo orodje svojih filozofskih razglabljanj. Uboga Ksantipa! Ali se vam ne zdi še vse premalo, kar pripoveduje dandanes svet o «grozotah» njenega vedenja proti soprogi?

In ko je tik pred njegovo smrtjo obubošno jokala v ječi ob njegovem ležišču, ni imel Sokrat niti ene same mahnene dobre besede zanj. Ravno-dušno je filozofiral s svojimi prijatelji. Mirno jo je prosil, naj bi mu prizanesla s svojo navzočnostjo, in je želel, da bi jo njegovi prijatelji spravili domov.

Ali je bila do danes na vsem svetu samo ena žena, ki bi brez najmanjšega odnosa vse to prenašala?

Sokrat je izpraznil svoj smrtni vrč in Ksantipa je ostala sama. Nič drugega ji ni zapustil kakor plašč, ki sta ga imela skupaj in ki ga je posledaj smela sama po mili volji nositi.

Nobene kronike in nobenega glasu ni, ki bi nam lahko pojasnil, kaj se je pozneje zgodilo s Ksantipo. Ni nam znano, ali se je potem z blagoslovnim plaščem svojega moža sleno vrela v vrtinec življenja, da bi prehranila sebe in svoje otroke, ali je bila morda celo toliko resna, da je žalovala za možem, ki je pripravil ime Ksantipa v svetovni zgodovini ob ves dobri glas.

S hidroplanom v kameno dobo

Po nalogu ameriškega poljedelskega ministrstva je vodil dr. E. W. Brandes pred nekaj meseci ekspedicijo na britsko Novo Guinejo. Ekspedicija je imela namen poiskati nove vrste sladkornega trsa, ki bi bil odpornejši proti različnim plesnim in drugim boleznim. Nekaj takih vrst bi bilo treba prinesiti v južne države Severne Amerike, jih tam aklimatizirati, morda tudi križati z domačimi vrstami, in s temi sadikami obnoviti nasade. Da omenimo na kratko uspeh: ekspedicija je imela mnogo sreče in je popolnoma uspešna. Nič manj ko sto trideset različnih uporabnih vrst trsa je prinesla s seboj v Ameriko. Toda še veliko zanimivejši so uspehi, ki jih je odprava dosegla poleg svoje naloge. Zanimala se je zlasti za Papuanec in jih proučevala v narodopisnem in psihološkem oziru.

Čeprav leži Nova Guineja skoraj ob paroplovni liniji London - Sidney, je vendar notranjost otoka skoraj še prav tako malo znana, kakor pred mnogimi, mnogimi leti, ko so prvi drzni mornarji vseh narodov hodili na obiske na te negostoljubne obale. Bilo je težko, da, skoraj nemogoče, brez življenjske nevarnosti prodirati proti notranjosti otoka, ki je drugi največji na svetu. Nenavadno široke reke z gosto obraslimi bregovi, ki se vijejo skozi pokrajino in so deloma tudi zelo deroče, jezera, ki so posejana z otočki, malarije polna močvirja, strma, divja gorovja in gosti, skrivnostni tropični pragozdovi, vse to so bile malone nepremagljive ovire, če je hotel priti raziskovalec po suhem ali pa po vodi v notranje pokrajine. Razen tega je treba računati tudi s sovražnostmi domačinov, ki so najstrašnejši lovci na glave.

Prav ob času, ko se je mudila na otoku ameriška ekspedicija, so bili hudi boji med eno izmed goaških ribarskih vasi in med plemenom iz porečja Turame. Konec te vojne je bil prav značilen za prebivalce Nove Guineje: sovražna tabora sta sklenila premirje in določila dan, ko naj bi se praznovala sprava. Toda ta praznik se je končal z divjim pokoljem, pri katerem sta se oba sovražna rodova pobila skoraj do zadnjega moža.

Glavno orožje Papuance na Novi Guineji je lok s puščicami. Kameniti in koščeni noži, kamenite sekire in podobni predmeti jim služijo le bolj za orodje kakor v bojne namene. Rane, ki jih zadajajo nasprotnikom s svojimi puščicami, so skoraj vselej smrtni. Če puščica že ni zastrupljena, je pa ni mogoče izdreti iz rane, ker ima kavlje. Konice na puščicah so navadno iz kazuarjevih rebrnih koščic ali pa iz njegovih krempljev, kavlji pa ali iz ribjih kosti ali pa iz jezevih bodic.

Glavni opravki tega divjega naroda so primitivno poljedelstvo, lov na zveri in ribe, lov na glave in — trgovanje. Poljedelstva ne jemljejo preveč resno in s težke strani. Kos pragozda iztrebijo, to se pravi, podero drevesa in oklestijo veje, ki jih potem pospravijo, debla pa kar tam puste. Rastline, kakor sladkorni trs, taro, yam in banane, sade nato v zemljo med debli kar tako, brez vsakega reda. Po drugi žetvi bi bilo treba zemljo spet malo obdelati, toda to jim je že odveč. Rajši si poiščejo nov kos pragozda in ga iztrebijo. Zapuščeno »polje« pa se v kratkem spet zaraste.

Do zdaj smo bili prepričani, da je tobak ameriška rastlina in da jo je prinesel sir Walter Raleigh v Evropo in s tem tudi v ostali svet. To pa bržkone ni res, ker poznajo na Novi Guineji tobak že več stoletij. Že stoletja in stoletja sade Papuanci »božjo travico«, njeno seme pa izvira najbrže iz Samberigutala, severno od Kikorijskega, Američani so vzeli s seboj nekaj semen novoguinejskega tobaka, da ga doma preiščejo, ali ni to morda ista rastlina kakor ameriški tobak.

Papuanci radi jedo stržen palme sago. Te jim ni treba saditi, ker je dobe dovolj po obronkih pragozda. Debla posekajo, malo osnažijo in spravijo domov, kjer jih še nekoliko razrežejo. Stržen pa morajo potem izrezati in osnažiti ženske.

Na lov hodijo Papuanci bolj redko. Skoraj vselej pa v skupinah po deset do dvajset mož, kajti živali, ki jih love, so nevarne, kakor sploh vse na tem otoku. Glavna divjačina sta neke vrste divja svinja in kazuar. Divja svinja, ki pa ni domača, ampak najbrže uvožena in zarejena iz Polinezije, nenavadno hitro in divje napade človeka, kadar je ranjena. In tudi kazuarji niso ravno plašeni nasprotnik. Razumeli bomo ta skupni lov, če pomislimo, da je Papuancem kačje meso prav posebna slaščica. Nekoč so obiskali domačini ekspedicijsko taborišče in prinesli s seboj v znamenje posebnega prijateljstva šest metrov dolgega pitona. S to kačo pa ima deset ljudi že kar dosti opraviti. Razen tega v rekah in jezerih kar mrgoli krokodilov, ki so na Novi Guineji mnogo bojvitejši kakor kjerkoli drugje na svetu. In naposled se morajo lovci vedno bati tudi lovcev na glave iz sovražnih plemen.

Lov na glave je nenavadno razširjen sport. Lobanje ubitih sovražnikov služijo prav tako, kakor lobanje dedov in pradedov, v verske namene. Glave uporabljajo deloma kot navadne lobanje, ki jih pogosto lepo okrase z različnimi barvnimi ornamentami, deloma pa jih hranijo nagačene. Posebno svete pa jim te trofeje najbrže le niso, kajti domačini iz okolice Strickland-Riverja, s katerimi je prišla ekspedicija največ v stik, so prodajali te glave za britve, cigaretno dozo ali za kake svetee še predmete. Ponujali so toliko takih lobanj, da se je morala ekspedicija vzdržati nakupa teh dragocenih etnografskih trofej, da bi s prevelikim povpraševanjem ne povzročila novih lovov na glave.

Če vas morda zanima in če vas pri tem ne izpreletava groza, vam lahko povemo, kako pripravljajo Papuanci sveže glave. Ubitemu ali umrlemu odrežejo roke in ga zarežejo okrog trupa približno v spodnji polovici prsi. Potem potegnejo kožo kakor nogavico čez glavo. Skozi lobanjske odprtine poberejo iz glave možgane in obrežejo z nje kolikor mogoče vse meso. Luknje, kjer so bile roke, zašijejo z jermenčki, potegnejo nato kožo spet nazaj na lobanjo in jo nagačijo z zmesjo ilovice in kokosovih vlaken (nitke, ki se drže oreha). Vse skupaj potem prekade.

Papuanci so strastni ribiči. Rib pa ne love z mrežo ali s trnkom, ampak jih streljajo s puščicami, ki imajo na koncu štiri konice, polne kaveljčkov. Med te štiri konice vtaknejo košček le-

sa in jih s tem razprejo. Navadno love ribe samo ponoči ob svitu plamenic. Mimo tega love tudi rake, ki jih je vse polno ob skalnatih obalah, posebno ob izlivih rek. S temi raki trgujejo potem obmorski Papuanci med gorskimi plemenimi v notranjosti dežele. V ta namen se sklene po enkrat na leto splošni mir. Pripadniki vseh plemen se zbera na zemlji, »ki ni nikogar«, kjer zamenjavajo sladke rake za dolgo pogrešani tobak.

Čarobni sredstvi, s katerimi so si Američani lahko mirneje dovolili vpogled v življenje gorskih rodov, sta bila rdeči haliko in — hidroplan.

Haliko je neke vrste voščeno platno, natančneje povedano: bombaževinaasto blago, ki je na eni strani prevlečeno z neko strjeno, lepljivo tvarino. Svoje ime je dobilo po indskem mestu Kalkuta.

Zanimivo je, kako so se Papuanci zadržali, kadar so zagledali letalo. Prebivalci obmorskih krajev so sicer že videli čolne, ki so pluli brez vesel in jader. Tudi so že videli, da je belec dobil v roke kos papirja, ki mu je sporočal novice z vsega sveta. Videli so tudi že zabojček, ki je začel peti, če se je nekaj zavrtilo na njem. Zakaj bi torej belci tudi ne letali po zraku kakor ptice! Letalo so sprejeli z zmigavanjem z rameni. Navade tehle belcev so se jim zdele pač čisto drugačne kakor navade onih, ki še nikdar niso videli ali imeli opravka z belim človekom. Kadar je »veliki sokol« letal nad njihovimi čolni, so hiteli, kolikor so mogli, na breg.

Ko je nekoč dr. Brandes opazil na Murayskem jezeru dva velika čolna, polna domačinov, in se spustil proti njima, da bi si natančneje ogledal te ljudi, so se vsi tako zbal, da so kar poskakali v vodo, v kateri je mrgolelo krokodilov. Krokodili so se jim zdeli manj nevarni kakor ta leteči, hrumeči vrag. Drugikrat se je spustil aparat na Strickland River, ker so si hoteli raziskovalci ogledati dubu, skupno prebivališče mladencev, ki se je zdelo zapuščeno. Previdno so stopili na kopno in glasno klicali, da bi se prepričali, ali ni morda vendarle domačinov v bližini, ki bi lahko iz zasede streljali s puščicami. Člani odprave sploh niso bili oboževani. Puška pomeni gorskemu Papuancu samo prekleto, s katero se sploh ne da preplašiti, revolver pa se mu zdi sploh samo okrasek za pasom. Res se je čez nekaj časa razmaknila bambusova hosta, in iz nje je skočil temen Papuaneec.

Bil je ves preplašen, klical je in razburjeno begal sem in tja in zdaj pa zdaj zažvižgal skozi zobe, tako, kakor to napravimo mi, kadar se čemu zelo začudimo. Dr. Brandes mu je pomolil rdeči kaliko, po katerem je Papuaneec sicer pogledoval s poželjivimi očmi, vendar si ga pa ni upal vzeti. Čez nekaj časa so se prikazali še drugi Papuanci iz grmovja, najprej pet ali šest, potem čedalje več, dokler se jih ni nabralo do štirideset. Tedaj šele so se nekoliko opogumili, postali so zaupljivejši, sprejeli so darila in nam prinesli lobanj in prekaženih glav. Eden izmed ljudožercev je bil celo toliko pogumen, da je pograbil dr. Brandesa za nogo in jo tako strokovnjaško otipoval, kakor mešetar živino na semnju. Ko pa so Američani čez nekaj časa sedli v hidroplan in je zarpotal njegov motor 425 HP, se je Papuancev polastila groza in so izginili, kakor bi se bili vdrli v zemljo.

TIVAR OBLEKE

Nekoč smo pristali v gornjem toku reke Sepik v Mandatni provinci na severovzhodnem koncu Nove Gvineje. Sepik tam precej hitro teče, ne da bi se to na vodi kaj opazilo, ker je njena površina zaradi velike globine gladka. Spustili smo sidro, ki pa nikakor ni hotelo prijeti, in voda je nesla letalo s seboj navzdol. Tedaj je opazil dr. Brandes niti trideset metrov oddaljenega Papuanca. Njegov obraz je izražal čudno mešanico začudenja in strahu. Zgodilo se je prvič in edinokrat, da Papuanec gorskega plemena ni pobegnil, ko je zagledal hidroplan. Dr. Brandes mu je zaklical in mu vrgel vrv. Papuanec jo je res ujel in zelo spretno pritrdil letalo. Ko je pa ekspedicija stopila na kopno, se je obrnil proti džungli in zatulil. Čez nekaj časa so se res prikazali njegovi soplemenjaki. Razburjeni so se nam bližali. Svojega začudenja pa niso izražali z žvižganjem, ampak na ta način, da so s kazalcem drsali po bučah, ki so jih nosili kot oklep nanizane okrog pa-

su, da je bilo slišati kakor zbor kastanjet. Dr. Brandes je podaril rešitelju ječkene osti za puščice in še nekaj malenkosti ter pokazal s kretnjo, da je lačen. Papuanci so takoj stekli v džunglo in se vrnili s kokosovimi orehi. V zahvalo jim je hotel dati tobaka in je sam napravil enemu izmed njih cigareto. Ko je pa prižgal vžgalico, je divjak preplašen odskočil in hotel pobegniti. Nazadnje se je dr. Brandesu vendarle posrečilo, da mu je našgal cigareto. Zdaj je pa imel dobre pol ure dela, kajti moral je vsem napraviti cigarete.

Medtem se je naš divji rešitelj še vedno drl s svojim huronskim, enoličnim »hunu«, ki ga je izpustil iz pljuč, kadar se mu je zazdelo. Potem je stekel v džunglo in se na ves glas pridrl spet iz nje, se večkrat obrnil in se na nekaj jezil.

Odprava je spoznala, da njen rešitelj ni najhrabrejši mož tistega rodu, ampak čisto navaden — norec.

Prva tiskana knjiga je bila slavna Gutenbergova biblija, ki so jo tiskali leta 1455. Dandanes poznajo na svetu še 41 izvodov te knjige. Posamezne knjige cenijo nekako na tri in pol milijona dinarjev.

Angleži živijo zelo dolgo. Leta 1911. je bilo na 10.000 prebivalcev 297 takšnih, ki so živeli vsaj po 70 let. Predlanskim je bilo med desetimi tisoči prebivalcev že 435 sedemdesetletnikov.

Krapi doživijo pogosto petdeset let, jegulje pa štirideset let. Med drugimi manjšimi ribami je malo takšnih, ki bi živele več ko po deset let.

Razni zločinci napravijo v Združenih državah vsako leto 10 milijard dolarjev škode.

Najmlajša stara mati živi v Melbourne v Avstraliji. Ta ženska se je poročila, ko še ni dopolnila štirinajstega leta. Njena najstarejša hči, ki se ji je rodila deset mesecev po poroki, se je omožila s šestnajstim letom in dobila svojega prvega otroka čez leto dni, nekaj dni pred tridesetim rojstnim dnem svoje matere.

Najpočasnejši vlak na svetu utegne biti tisti, ki obratuje na progi od Buenos Airesa in 60 kilometrov oddaljeno postajo Tuborucuyo. Najhitrejši vlak potrebuje osem ur, da prevozi to progo.

Redkejši kakor radij in zato še dragocenejši od njega je element renij, ki so ga odkrili pred nekaj leti. Zanj je značilno to, da se tali šele pri 2500 stopinjah Celzija.

V znanih himberlejskih demantnih rudnikih v Južni Afriki morajo delavci zdrobiti, izprati in preiskati 14 milijonov kilogramov tako imenovane »višnjeve zemlje«, da dobe kilogram demantov.

Izračunali so, da se bavi na svetu najmanj sto tisoč ljudi z vohunstvom. V Evropi so ujeli v zdnjih petnajstih letih več ko štirideset tisoč vohunov in jih obsodili. Samo v Rusiji so v teh petnajstih letih ujeli vsakih šest ur po enajstih letih ujeli vsakih šest ur po enega vohuna.

V Parizu je nedavno umrl mož, ki je presenetil znanstvenike s svojim izvrstnim spominom v zgodovinskih vprašanjih. Po njegovi smrti pa se je pokazalo, da je bil še pametnejši, kakor so mislili učenjaki. Prodal je namreč petdesetim različnim medicinskim zavodom pravico, da vzamejo po njegovi smrti njegove možgane, in dobil kupnino povsod naprej.

Med sedem tisoč različnimi vrstami vrtnic je samo trideset takih, ki diše. Le tri vrste vsebujejo toliko olja, da jih je vredno gojiti za izdelovanje parfumov.

V koloniji Keniji v angleški vzhodni Afriki leži majhno mesto Naniuki. Edina gostilna tega mesta slovi po tem, da gre polutnik skozi gostilniško sobo. Tako lahko izpije gost svoj kozarec vina ali piva na eni zemeljski polovici, plača ga pa na drugi.

Katedrala Notre-Dame v Parizu ni bila nikoli dozidana. Stolpi naj bi bili po prvotnem načrtu dobili visoke konicе, teh pa do dandanes še niso postavili.

Kako dolgo jih bo še ohranil?

Beli in lepi so ti zobje! Vendar je lahko mogoče, da se je na notranji strani že tvoril nevarni zobni kamen, ki je zelo pogosto vzrok težkih zobnih obolenj. Zdravi zobje so dragocenost! Varujte jih! Čistite svoje zobe redno, zjutraj in zvečer, s Sargovim Kalodontom. Kajti Sargov Kalodont je edina zobna krema v naši državi, katera vsebuje sulforincinoleat, že neštetokrat preizkušeno sredstvo proti zobnemu kamnu. Samo z rednim čiščenjem zob s Sargovim Kalodontom se odpravi zobni kamen in se prepreči njegova ponovna tvoritev.

★ **Pozor!** Poskusite enkrat novo ustno vodo Kalodont. Koncentrirana sestavina, zelo varčna v uporabi, razkužuje in ugodno osvežuje.

SARGOV

KALODONT

D O M A Č I I Z D E L E K

**PROTI
ZOBNEMU
KAMNU**

OKI

je značka priznanih testenin. Gospodinje, ako hočete štediti, kupujte samo testenine

OKI

Katera gospodinja ne pozna kvalitativno najboljših testenin

OKI

In še polno drugih prednosti imajo testenine

OKI

Gospodinje, zahtevajte vedno samo testenine

OKI

Dobite jih v vseh specerijskih trgovinah

Banovinska tkalnica bosenskih in perzijskih preprog v Sarajevu

Vam nudi svoje prvovrstne ročne izdelke tudi na dolgoročno odplačilo.

Pismena naročila na naslov:

Tkalnica v Sarajevu, ulica 6. novembra, št. 11, ki daje tudi vse ostale informacije.

Prodajalnice:

Zagreb, Gundulićeva št. 8;
Beograd, Knez Mihajlova št. 53;
Dubrovnik, Placa kralja Petra.

Ne samo čaj . . .

„NAŠ ČAJ“

je najboljša domača zeliščna krepilna pijača

„Naš čaj“ dobite v spec. trgovinah

Kmetijska družba v Ljubljani

Centralne kurjave, vodovodne instalacije, sanitarne naprave, toplovodne naprave, kanalizacije, kleparstvo, strelovode naročite samo pri tehničnem podjetju

PIČMAN LOVRO

LJUBLJANA, Ilirska ulica 15

Telefon interurban 29-11

RAZIRNA KREMA LA TOJA

se hitro in odlično peni — omehča tudi najtršo brado — deluje na kožo zelo prijetno — britje z njo je res užitek!

Generalno zastopstvo za Jugoslavijo:
CHEMOTECNA, Ljubljana, Mestni trg 10

Kuverta

konfekcijska tvornica
družba z o. z

v Ljubljani

izdeluje kuverte vseh vrst,
pisemski papir najmodernejših
oblik, vrečice itd.

Tyrševa cesta št. 67

Telefon

28-07

— Kako zdrave otroke imate!
Kakor tri rdeča jabolka so! Kaj jim le dajete jesti?
— Po večkrat na dan jim dam Kneippovo sladno kavo.
— To je zdrava hrana, ki se otrokom, kadar je, prileže, a zame je važno še nekaj — poceni je!

Kneippova

daje moč!

ANEKDOTE

Trojčki.

Znani berlinski profesor dr. Olshausen je pripovedoval nekoč v gostilni pri stalnem omizju, da je neka njegova pacientka rodila trojčke, ker je med nosnostjo brala Dumasjeve «Tri mušketirje».

Eden izmed gospodov pri sosedni mizi je tedaj hitro vstal. Povedal je, da mora teči domov, ker bere njegova žena knjigo «Ali Baba in štirideset razbojnikov».

«Zase se brigajte!»

Bavarski pesnik Ludvig Thoma se je nekoč vozil z vlakom. Zraven njega je sedel neki gospod in žulil pipo. Thoma je bil znan po svoji molčečnosti in je na prijazen pozdrav odvrnil samo: «Mhm!»

Čez nekaj časa se je kadilec spet oglasil:

«Lepo je danes, kaj?»

«Mhm», je spet odvrnil Thoma.

«Ampak drago je zdaj vse.»

Thoma iznova:

«Mhm.»

Kadilec pa se je hotel s slikarjem na vsak način zaplesti v pogovor in je čez nekaj časa dejal:

«Gospod, iskra iz moje pipe je padla na vaš suknjič.»

To je bilo Thomi dovolj. «Slišite,» je dejal, «pustite me vendar pri miru! Jaz gledam že četrte ure, kako vam tle hlače, pa nisem rekel niti besedice.»

Pogovor pri mizi.

Anton Bruckner, znani simfonik, je bil v ženski družbi zelo plašen. Pri neki pojedini se je njegova sosedica za mizo trudila, da bi ga zapletla v pogovor, toda ni se ji posrečilo. Naposled je napravila zadnji korak:

«Gospod profesor, danes sem se še prav posebno lepo oblekla — zaradi vas. Ali ne opazite tega?»

Ne da bi jo bil pogledal, je Bruckner v zadregi zajeceljal:

«Ne. Zaradi mene bi vam pa res ne bilo treba prav ničesar obleči.»

Razumljiva želja.

Nekaj let pred vojno so igrali na Dunaju večkrat pravljico «Kraljica lutka», v kateri je nastopala neka slavna plesalka. Znani baron Springer je sedel s svojo hčerko v loži. Kadar je plesalka

zaklicala «ata» ali pa «mama», je mala deklica veselo zaploskala. Ko je bilo predstave konec, je hčerka poprosila na glas:

«Očka, tako rada bi imela to lutko.»

Baron Springer pa je hčerko pogladil po laseh in rekel:

«Jaz tudi!»

Veliki možje v ljubezni.

Wilhelm Grimm je v nasprotju s svojim bratom zelo rad zahajal v družbo. Nekoč ga je prosila neka dama, naj ji pove kakšno pravljico, ki še ni znana. Po dolgem obotavljanju je začel:

«Nekoč je živel zelo naglušna ženska grdega obraza. Nikoli ni govorila in strašno nesrečna je bila, ker ji noben zdravnik ni vedel pomagati. Toda zgodilo se je, da je spoznala mladega moškega. Ta moški ji je nekoč rekel: «Ljubim te!»...

In zdajci je naglušnost izginila.

Tolstoj je ljubil neko mlado dekle, Sonjo. Prav pogosto je zahajal v družino njenih staršev. Rad je igral z njo četveroročno klavir ali pa je z njo šahiral.

Nekoč pa je prišel drug moški, ki je bil v dekle zaljubljen. Užaljen je Tolstoj opazil, kako je neznanec z zadovoljstvom gledal dekle, ona pa njega nič manj vneto. Tolstoj je bil nesrečen in ljubosumnost ga je mučila.

Zaupal je svojo skrivnost nekemu prijatelju.

«Ljubosumen si?» se je začudil prijatelj. «Ti — ki si se v svojih delih norčeval iz trpljenja zaljubljenecv? Ali si izgubil razum?»

«To ne,» je menil Tolstoj, «ampak svojih občutkov ne morem in nočem izgubiti.»

Znani igralec Lucien Devrient se je leta 1819. ločil od svoje druge žene in se je kmalu nato oženil z neko plesalko. Zato ga je neki prijatelj vprašal, kolikokrat se še misli ženiti.

«Kaj človek ve?» je odvrnil umetnik. «Kdor se je v zakonu enkrat opekel, išče neprestano novega ognja.»

Bilo je spomladi leta 1871., ko se je mudil nemški pesnik Detlev von Liliencron v nekem zdravilišču. Srečal je svojega prijatelja in mu ves srečen dejal:

«Kako srečen sem, da te vidim. Tebi lahko odkrijem svoje srce. Prijatelj, zaljubljen sem se!»

«Povej mi, kako je bilo!» je dejal prijatelj.

«Ne morem ti povedati, kako srečen sem, če me gledajo njene otroške oči. Helena ji je ime in šele v sedemnajstem letu je. Iz najboljšje družine je. Nebeško je lepa moja Helena, in če gre po cesti, se vsi ljudje ozirajo za njo. Pogosto sedim z njo za klavirjem...»

«Ali misliš kmalu zapluti v varni zakonski pristan, dragi moj?»

«Žal se ne,» je odvrnil Liliencron. «Premalo denarja imam, da bi mogel skrbeti zanjo v bodočnosti brez skrbi. Zato ne morem zapluti v zakonski pristan — in se moram zadovoljiti samo z vožnjo okoli njega...»

Dober nasvet.

Bernhard Shaw dobiva vsak dan od vseh mogočih ljudi vprašanja o vseh mogočih in nemogočih rečeh. Saj pravijo še dandanes, da je on nekakšen živ konverzacijski leksikon Angležev. Nedavno mu je pisalo neko dekle in ga v stiski prosilo nasveta:

Petdesetleten možak me je zasnubil. Zelo simpatičen mi je in zelo bogat je tudi, ne vem pa, ali naj ga vzamem ali ne. Sama sem v petindvajsetem letu. Kaj mi svetujete? Ali naj ga vzamem? Ali mi ne bo morda kdaj žal?»

«Le vzemite ga!» ji je odgovoril Shaw. «Vzemite ga, drago dete. Ne bo vam žal! Tudi jaz sem imel petdeset let, pa se mi je zdelo, da sem še mlad.»

«... toda kakšen petindvajsetletnik bi mi bil le ljubši,» mu je v dvomu odgovorilo dekle v naslednjem pismu.

«Vzlic temu ga vzemite,» je odvrnil Shaw. «Petdesetak se lahko vedno zmenja za dva petindvajsetletnika.»

V pijanosti.

Strindberga je nekoč ustavil neki prijatelj v Parizu.

«Dobro, da sem te dobil,» mu je rekel. «Ali mi zdaj lahko vrneš tistih petdeset frankov, ki sem ti jih zadnjič posodil?»

«Kdaj si mi pa posodil petdeset frankov?» se je začudil Strindberg. «Ne spominjam se več.»

«Prejšnji teden, ko si bil zvečer pijan,» je zatrdil prijatelj.

«Aha, zdaj pa že vem,» je potrdil Strindberg. «Toda teh petdeset frankov sem ti že vrnil!»

«Meni vrnil? Kdaj pa?»

«Pred tremi dnevi, ko si bil pijan,» je mirno dejal Strindberg.

BRATJE PIATNIK

V RADEČAH
PRI ZIDANEM MOSTU

je najstarejša tovarna za papir v Jugoslaviji, ki izdeluje priznано najboljši in najfinejši
PAPIR ZA DOKUMENTE
vrednostne papirje, za trgovske in zemljiške knjige itd. — Zlasti izdeluje
FIN BREZLESNI PAPIR
vseh vrst in teže za tisk knjig, listov, brošur in vseh vrst tiskovin, pismeni in pisarniški
papir, strojepisni papir, karton bel in barvast, dokumentni, koncept itd.
**SPECIALNA TOVARNA ZA IZDELAVO RISALNEGA PAPIRJA, PAPIRJA ZA
KAMENOTISK, OFFSETTISK IN BAKROTISK**
Izdeluje tudi vse vrste
SREDNJEFINEGA PAPIRJA

Naročila sprejema in izvršuje ter daje vsa pojasnila trdka

MERCINA IN DRUG

glavno zastopstvo in samoprodaja na veliko

LJUBLJANA, KOLODVORSKA ULICA 8 • TELEFON 22-32

CENE SKRAJNO SOLIDNE, NIŽJE OD VSEH INOZEMSKIH!

VESEL BOŽIČ

IN

SREČNO

NOVO LETO 1937

ŽELI VSEM SVOJIM

ODJEMALCEM

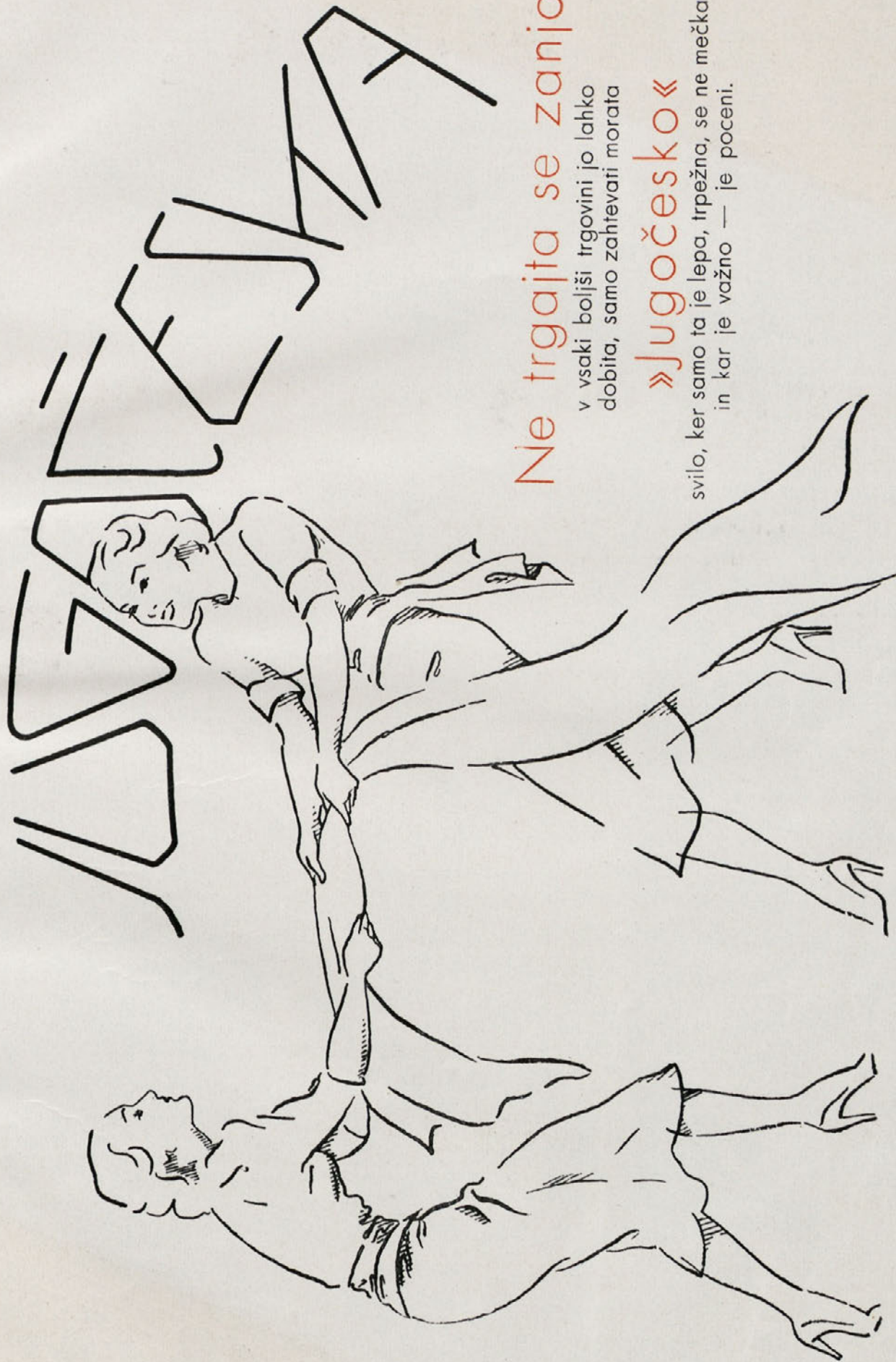
**DELNIŠKA TISKARNA
D. D.**

LJUBLJANA, DALMATINOVA 8

«Priatelj» izhaja vsakega 5. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina je: Letno 12 števil revije «Priatelj» Din 62.—
Naročniki zbirke jo dobe za polovično ceno Din 32.—
10 mehko vezanih leposlovnih knjig (IV. zbirka, 1000 strani) „ 100.—
Za vezavo v platno po dva dela skupaj se doplača za
zbirko „ 60.—
10 knjig in 12 števil «Priatelja» Din 192.—

Če se plačuje v obrokih, je mesečna naročnina Din 18.—
Posamezna mehko vezana knjiga (100 strani) „ 30.—
Posamezna v platno vezana knjiga (200 strani) „ 60.—
Odgovorni urednik Emil Podkrašek v Ljubljani.
Uredništvo in uprava v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8/II. Tel. 21-32.
Tisk Delniške tiskarne d. d. v Ljubljani. Predstavniki: Josip Štrukelj
v Ljubljani.

Ne trgajta se zanjo,

v vsaki boljši trgovini jo lahko
dobita, samo zahtevati morata

»Jugočesko«

svilo, ker samo ta je lepa, trpežna, se ne mečka,
in kar je važno — je poceni.

Za dame

79

2945-64734

Trpežni in odporni čevlji za ulico in urad iz rjavega in črnega telečjega boksa z zaponko, usnjenim podplatom in široko usnjeno peto. Stanejo samo Din 79-

79

1675-66555

Damski štrpaci čevlji izdelani iz črnega in rjavega boksa z usnjenim podplatom, polvisoko leseno peto in solidnim okrasom. Stanejo samo Din 79-

79

5625-44216

Elegantni čevlji izdelani iz črnega in rjavega telečjega boksa z elegantno tenko visoko peto. Stanejo samo Din 79-

99

4625-44787

Zadnja novost! Elegantni in močni športni čevlji iz finega telečjega boksa. Nizka peta omogoča lahko in udobno hojo. Najbolje pristojata k kostimu in vsaki športni obleki. Stanejo samo Din 99-

99

1875-66516

Čevlji izdelani iz prvovrstnega laka z polvisoko peto in špango. Najprikladnejša obutev za starejše dame. Stanejo samo Din 99-

129

5525-33242

Novost! Zadnji pariški model! Za elegantno damo krasni čevlji na vezanje iz najboljšega ševroa. Zelo lahki in trpežni. Stanejo samo Din 129-

Stanko